ARAYIŞ

2 MAYIS 1981 • SAYI 11 • FİATI 30. TL • HAFTALIK DERGİ

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİN DEMOKRATİK ve GEÇERLİ YOLU..

BAŞYAZI: BÜLENT ECEVİT

PAKİSTAN'ın YENİ ANAYASASI ve YARGIÇLAR..

HÜZÜNLÜ FAKAT GÜZEL BİR 23 NİSAN

GERİDE bıraktığımız 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı biraz hüzünlü bir bayram oldu.

İlk kez resmi tatil olmaktan çıkarılmıştı bu Bayram günü... Bu da bir bakıma doğaldı. Çünkü aslında Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışı kutlanıyordu 23 Nisanda; oysa TBMM kapalıydı. Kapalı bir parlamentonun 61 yıl önceki açılışını bir tatille kutlamak ister istemez biraz zorlama olacaktı.

Aylardır kapalı duran TBMM toplantı salonu çocuklar için açıldı 23 Nisan 1981'de... Sıraları geleceğin umutları doldurdular. Türkiye Büyüt Millet Meclisinin sürekliliğini bir anlamda onlar simgelediler.

Televizyon ekranına yansıyan yüzlerinden bakışlarından belliydi ki bir oyun gibi görmüyorlardı Meclis sıralarında oturmayı... Hepsinin yüzünde oturuşunda bir sorumluluk bilinci okunuyordu.

★

★ ★

Öyle umulur ki TBMM yeniden açılıp parlamenter demokratik rejimin kurallarına uygun biçimde çalışmağa başladığında, 23 Nisan yeniden bir resmi tatil günü olsun. Çünkü eğer bir ulusun yaşamındaki dönüm noktalarını tatille kutlama adeti sürdürülecekse, enaz iki ulusal bayramımızın resmi tatil günü olması gerekir: 23 Nisan ve 29 Ekim...

23 Nisan 1920'de Ankara'da TBMM kurulup yeni Devletin temelleri atılmış ve niteliği belirlenmiş olmasaydı, TBMM'de somutlaşan ulusal iradenin sağladığı güçle Kurtuluş Savaşı zafere ulaştırılmasaydı, 29 Ekim 1923'de Cumhuriyetin ilanı aşamasına da erişilemezdi.

Geride bıraktığımız 23 Nisanı, olabildiğince çocuklar şenlendirdiler ve kutladılar.

Olabildiğince diyoruz, çünkü 23 Nisan tatıl olmaktan çıkarıldığı için, bu kez çalışan analar babalar, çocuklarıyla birlikte olamadılar, onları gezmeye ve bayram yerlerine götüremediler.

★

★ ★

23 Nisan 1981'in en güzel ve canlı yönü, değişik rejimler altındaki birçok ülkeden gelen çocukları renkli giysileriyle, halk oyunları ve şarkılarıyla bir araya getirip kaynaştırmasıydı.

Bir çocuk bayramı olan tek Ulusdur Türk Ulusu... Üç yıldır, TRT'nin girişimiyle, Türkiye, bu ulusal Çocuk Bayramını bütün Dünya çocuklarına açıyor. Her ayrılığın ötesinde insan olmanın birleştiriciliğini aşılıyor onlara, birbirlerini kardeş saymanın sıcaklığını duyuruyor.

Daha çocuk yaştayken, geleceğin her ulusdan yetişkinlerine, Atatürk'ün çocuğa ençok değer veren devlet adamı olduğu anlatılmış oluyor.

★

★ ★

Ankara'da Stadyumdaki törene başka ülkelerden gelen çocuk ekipleri de katıldılar.

O arada bir küçük yavrumuz, yabancı konuklar için İngilizce güzel bir konuşma yaptı. Kardeşlik ve barış çağrısı vardı bu konuşmada... Özgürlük ve demokrasi çağrısı vardı. Fakat yabancı dilde yapıldığı için, bu çağrı, Türkiye'de yankılanmadı. Zaten Türkiye'nin bugünkü durumunu da pek yansıtmıyordu. Yabancı dilde geleceğe yönelik bir umut gibiydi.

Yabancı dilde de olsa Türk Ulusunun gönlünde saklı bir umut...

★

★ ★

23 Nisanın bu kez, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kapalı olduğu bir döneme rastlaması, ona biraz burukluk katıyordu, bir eksiklik duygusu katıyordu. Bu ulusal bayramımızın adındaki "Ulusal Egemenlik" sözleri biraz boşlukta kalıyordu o yüzden... Çocuklarımızın ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ilişkin sözleri, bugünümüzü yansıtmaktan çok bir anı, bir özlem bir umut gibiydi.

Bir eksiklik vardı bu 23 Nisanda, bir hüzün vardı. Ama eksiği de olsa hüzünlü de olsa, her zaman güzel bir bayram 23 Nisan...

Önümüzdeki yıllarda Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının daha eksiksiz kutlanabilmesini ve daha gerçek olabilmesini dileriz.

ARAYIŞ

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yayın Danışmanı:

BÜLENT ECEVİT

Yazı İşleri Müdürü

O. NAHİT DURU

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no: 94
Gaziosmanpaşa
Posta Kutusu: 75
Küçükesat ANKARA

TELEFON:
28 44 74 - 26 00 56

PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi

DİZGİ VE BASKI:
Milliyet Gazetecilik A.Ş.
tesisleri - Ankara

İMTİYAZ SAHİBİ: ARAYIŞ yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına **MEHMET ERDÜL**

Sayı : 11
2 Mayıs 1981

Fiyat: 30 TL.

YAZI İŞLERİ'nden

TRT'DEN BİR HABER

Sayın Okurlarımız, sizlerden gelen dilekleri gözönüne alarak bu sayımızda yeni bir bölüme başladık. **"Olaylarla Geçen Hafta"** adı altında yayınlayacağımız bu bölümde, önemli bazı haberlerin özetlerini sizlere ulaştırmaya çalışacağız.

Yine sizlerin isteği doğrultusunda, **"Olayların Yorumu"** bölümümüz için ayırdığımız sayfa sayısını arttırdık.

★
★ ★

Olayların Yorumu bölümünde, bu sayımızda yine çeşitli konular işlendi. Ancak, bu konuların en önemlisinin Milli Eğitim Bakanlığı Vakfı Ankara Şubesi Yönetim Kurulu'nun kimlerden oluştuğunun açıklanmasıydı. Bu haber, 27 Nisan günü TRT'nin 16.00 Radyo haberlerinde birkaç sözcükle geçiştirilirken, Türk Basınında 28 Nisan günü hiç yer almadı. Vakfın Ankara Şubesi'nin Yönetim Kurulu'nun kimlerden oluştuğuna ilişkin yorumumuzu 8'inci sayfamızda okuyacaksınız.

★
★ ★

Başyazarımız ve Yayın Danışmanımız Bülent Ecevit başyazısında, **"ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİN DEMOKRATİK VE GEÇERLİ YOLU"** başlığı ile yeni Anayasa'nın nasıl hazırlanması gerektiğini nedenleri ile yazdı. Dergimizin öteki sayfalarında da, ilginizi çekeceğini umduğumuz çeşitli konulara yer verdik.

★
★ ★

Gerek Yurt Dışında ARAYIŞ, gerekse, Yurt İçinde ARAYIŞ kampanyamıza gösterilen ilgiden ötürü sizlere teşekkür ederiz. Bu ilginizin süreceğini umuyoruz.

Sizlerden aldığımız güçle, gelecek sayımızda buluşana değin mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

Saygılarımızla...

DERGİNİN İÇİNDEN

ABONE KOŞULLARI

YURTİÇİ:

Yıllık 1.500 TL. Altı Aylık 750 Tl. Üç aylık 375 TL

YURT DIŞI:

Almanya, 104 DM. Avusturya 770 Avusturya Şilini-danimarka 350 Danimarka Kronu. Fillandiya 275 Fin Markkası-Fransa 245 Fransız Frankı-Hollanda 120 Hollanda Florini-İngiltere 25 Sterlin İsveç 250 İsveç Kronu-İsviçre 100 İsviçre Frankı-Irak 30 Irak Dinarı-Norveç 310 Norveç Kronu- S. Arabistan 194 Riyal, Yugoslavya 2354 Yugoslavya Dinarı, ABD ve Avusturalya 70 ABD Doları.

NOT: Yukarıda belirtilen ülkeler dışında kalan Avrupa ve İslam ülkeleri için yıllık abone ücreti 60 ABD Doları karşılığıdır.

● Abone bedelinin PTT ile ya da, "Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara" Şubesi'ndeki "1200 numaralı hesaba" yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, "PK-75 Küçükesat-Ankara" Adresine gönderilmesi rica olunur.

ABONE İSTEK KUPONU

ARAYIŞ'a ÜÇ AYLIK ( ) ALTI AYLIK ( ) BİR YILLIK ( )
ABONE OLMAK İSTİYORUM.

Yıllık 1500 TL. Altı Aylık 750 TL. Üç Aylık 375 TL.

Aşağıdaki adresime dergi gönderiniz

Adı Soyadı: ....

Adresi : ....

....

ARAYIŞ DERGİSİ Posta Kutusu 75 Küçükesat - ANK

Dergiyi kesmek istemeyen okurlarımız, abone istek kuponunun benzerini doldurarak gönderebilirler.

BAŞYAZI

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİN DEMOKRATİK VE GEÇERLİ YOLU

BÜLENT ECEVİT

İŞÇİYLE işveren, köylüyle büyük topraklı, üreticiyle aracı, tekelci iş adamıyla küçük sanayici, varlıklıyla yoksul, tutucuyla ilerici her alanda bir düşünebilir mi?

Bir çevrenin, bir mesleğin insanları bile çoğu kez biribirleriyle ters düşerler. Bir ailenin en yakın bireyleri küsüşür bazen. Çıkarlar çatışmasa da kişilikler çatışabilir; amaçlar bir olsa da yollar yöntemler ayrılabilir.

Türk toplumu ise ayrılıkların büsbütün belirginleştiği bir dönemden geçiyor bir süredir. Geleneksel toplum yapısını çok gerilerde bırakmışız. Yaşam biçimleri, üretim ilişkileri, dünya görüşleri, değer ölçüleri baş döndürücü bir hızla değişiyor. Bazıları bu değişime uyabiliyor bazıları uyamıyor. Bazıları değişimin önünde gidiyor bazıları gerisinde kalıyor.

1950'lerden beri sürdürülen kutuplaştırma ve cepheleştirme çabaları da bunların üstüne eklenmiş. İnatlaşmaya varmış, onun da ötesinde yer-yer kan davasına dönüştürülmüş ayrılıklar...

Demokrasi varsa böyle ayrılıklar açığa vurulup açıkta tartışılır; uzlaşma yolları aranıp bulunabilir. Demokrasi yoksa o da olmaz, derinden derine yara gibi işler, yanardağ gibi kaynar ayrılıklar, ne zaman nasıl patlıyacağı belli olmaz.

* * *

Bu ölçüye varmış ayrılıklara karşın ulusal birliği, ülke ve devlet bütünlüğünü, toplumsal dayanışmayı sürdürebilmek için, biribirinden değişik düşünen, belli konularda biribirleriyle ters düşen toplum kesimlerinin üzerinde birleşebileceği, enazından her kesimin içine sindirebileceği ortak kurallar oluşturmak zorunludur. Ama zorunlu olduğu kadar da zordur.

Ordu şimdi bu zor işi üstlenmek istiyor. Türk Silahlı Kuvvetleri adına yönetimde bulunan Milli Güvenlik Konseyi bir yeni anayasa oluşturmağa hazırlanıyor. Fakat ortadaki eğilimlere, belirtilere bakılırsa, bu anayasa, her toplum kesiminin üzerinde birleşebileceği, enazından içine sindirebileceği bir kurallar bütünü olamıyacak gibi görünüyor.

Uzun yıllardır süren anayasa tartışmalarının bundan böyle de süreceği anlaşılıyor.

* * *

1961'den önce on yıl eski Anayasa tartışıldı ülkemizde... 1961'den sonra, 20 yıldır, yürürlükteki Anayasa tartışılıyor. Yeni bir anayasa hazırlanıp yürürlüğe konduktan sonra da, eğer hazırlanışında, yapılışında ve içeriğinde belli kurallara ve dengelere-özen gösterilmezse, kimbilir daha ne kadar süre yine anayasa tartışılacaktır.

Yeni anayasa Ordunun sorumluluğunda hazırlanır, onun damgasını taşırsa, geleceğin bu tartışmalarında Ordu, ister istemez, taraf durumunda olacaktır.

Gerçi anayasa hazırlığı için bir kurucu meclis kurulacak, ama -resmi açıklamalardan anlaşıldığına göre- yetkisiz bir meclis olacak bu, kurucu meclisden çok bir danışma kurulu olacak. Sunacağı öneriler Milli Güvenlik Konseyini bağlamıyacak. Üstelik danışma kurulu niteliğindeki o kurucu meclisin demokratik bir seçimle gelmiyeceği, ulusal iradeyi yansıtmıyacağı belli.

Ayrıca, anayasa hazırlanırken veya halk oyuna sunulurken gereğince özgür ve demokratik bir tartışma ortamı bulunacağını gösterir belirtiler de yok.

* * *

Eğer şimdiki ortamda ve koşullarda köklü bir değişiklik yer almazsa, şöyle bir durum olacak o aşamada:

Yürürlükteki Anayasaya göre "demokratik siyasi hayatın vaz geçilmez unsurları" olan partiler görüş belirtemiyecekler, ama yasalara göre siyaset yapmaması gereken ve belli çevrelerin görüşlerini yansıtan bazı ayrıcalıklı vakıflar ya da ileride partiye dönüşebilecek bazı dernekler, seminerler düzenliyerek, düşüncelerini serbestçe yayabilecekler.

Sendikalar konuşamıyacak, ama büyük sermaye çevreleri görüşlerini açıklayabilecekler.

Temel hakların ve özgürlüklerin çok sınırlı tutulmasını, buna karşılık iktidar yetkilerinin sınırsız olmasını ve "demokrasi" adı altında bir başka tür rejim kurulmasını isteyen çevrelerin yayın organları serbestçe yazıp çizecekler; ama hakların özgürlüklerin geniş tutulmasını, ülkemizde gerçek bir demokrasinin yerleşmesini isteyenler, sözcüklerini seçerek ve örterek kullanma zorunluğunu duyacaklar.

Bu durumda referandum da demokratik olmayacak.

Halkın oylarıyla yürürlüğe girmiş görünse bile, yeni anayasa, halkın geniş bir kesiminde burukluk yaratacak ve anayasa hazırlanırken veya oylanırken açığa vurulamıyan tepkiler, daha sonra ortaya çıkacak; hazırlık veya halk oylaması sırasında açıktan yapılamıyan tartışmalar, anayasa yürürlüğe girip seçimler yapıldıktan sonra, olanca keskinliğiyle başlıyacak. Ordu da, yeni anayasanın tüm sorumluluğunu üstlenmiş olacağı için -dediğimiz gibi- o tartışmalarda ister istemez taraf durumunda bulunacak. Üstelik, siyasetten ayrılmış olacağı için konuşamıyan, kendini savunamıyan, söylemek istediklerini içine atan ve belki de kendi içinde bile değişik düşünceler filizlenen bir kuruluş olarak, Ordu, tartışmaların tüm ağırlığını üzerinde duyacak.

Ordunun gücü birliğindedir. Fakat anayasa yapmak siyaset yapmaktır; siyaset ise, düşünce veya çıkar ayrılıklarının ortaya çıkardığı karşıt seçenekler arasında sürekli seçmeler yapmayı, durum almayı veya bunları uzlaştırmak için tartışmalara girmeyi gerektirir. Her seçiş, durum alış veya tartışma da ayrılıklara yol açar. Böyle ayrılıklara tartışmalara partiler katlanır, parlamento katlanır, fakat ordu katlanamaz.

Ordu, işçiyle işvereni, köylüyle büyük topraklıyı, üreticiyle aracıyı, tekelci iş adamıyla küçük sanayiciyi, varlıklıyla yoksulu, tutucuyla ilericiyi, kendi saflarında tam bir eşitlik içinde birleştirip kaynaştırır, yanyana uyumlu biçimde çalıştırır. Fakat anayasa hazırlanır veya tartışılırken bunu sağlıyabilmek kolay değildir. Çünkü, askerlik hizmeti yapılırken çıkar çelişkileri, düşünce ayrılıkları söz konusu olmaz, gündeme gelmez ama anayasa hazırlığında veya anayasa tartışmalarıyla ilgili durum alma sırasında, bu çelişkiler ve ayrılıklar olanca keskinliğiyle ortaya çıkar.

Böyle tartışmalar ayrılıklar içinde Ordunun birliğini de birleştiriciliğini de koruyabilmek çok zorlaşır.

Oysa Türk Ordusunun birliği ve birleştiriciliği, Ulusumuz için, enaz anayasa veya rejim kadar, hatta onlardan daha çok önem taşır.

Ordunun anayasa çalışmalarına girmesinden veya anayasa ve rejim tartışmalarında taraf olarak yer almasından doğacak sonuçları önceden kestirebilmek için kâhin olmak gerekmez. Bütün bunları yakın geçmişde yaşayıp gördü Türk toplumu...

1961 Anayasasının sorumluluğunu Ordu tek başına üstlenmediği halde, bu Anayasa geniş toplum kesimlerinin ortak katkısıyla hazırlandığı halde, sorumluluk büyük ölçüde Ordunun üstünde kaldı; yıllar süren tartışmalarda Ordu taraf durumuna geldi; kendi içinde tehlikeli ayrılıklar ve sorunlar ortaya çıktı. Çünkü anayasa değişikliğine Ordu öncülük etmişti ve anayasa değişikliğine karşı olanlar, gerek hazırlık gerek referandum aşamasında karşı çıkışlarını yeteri kadar özgürce açığa vuramadıkları kanısındaydılar. Bazı çevreler bunun tepkisini yıllarca duydular ve duyurdular.

12 Mart 1971 döneminde de anayasa değişikliklerine öncülük Ordudan geldi. Şimdikinden daha özgür bir tartışma ortamı vardı o dönemde... Demokrasinin kurumları ve kuralları enazından yarı işler durumda idi. Genel bir baskı ortamı bulunmakla ve Yönetim yanlı olmakla birlikte, Parlamento çalışıyordu, partiler sendikalar konuşuyordu, TRT karşıt görüşlere yer veriyordu. Hatta, belli telkinler ve baskılar altında da olsa, anayasa değişikliklerini, seçimle gelmiş bir Parlamento gerçekleştiriyordu.

Fakat anayasa değişikliklerine bir ucundan karışmış ve siyasal durum almış olduğu için, Ordu, yine tartışmalarda taraf oldu, yıllarca bunun huzursuzluğuyla yaşadı.

Ancak 1974'de, ulusal birliği pekiştiren, ulusal heyecanı tek bir noktada toplayan Kıbrıs Barış Harekatıyladır ki, Ordumuz, her tartışmanın üstüne yükselip, Cumhuriyetin ilk dönemindeki yerine yeniden erişti.

Cumhuriyetin ilk döneminde Ordumuzun her türlü tartışmalar ve ayrılıklar üstünde bir yer edinebilmesi ve o yerini koruyabilmesi ise, Atatürk'ün ve İnönü'nün, yeni Devlet kurulur ve yeni Devletin Anayasası hazırlanırken veya Devlet yönetilirken, Orduyu siyasetin ve her türlü tartışmanın dışında tutmalarıyla sağlanabilmişti.

1978 sonunda başlıyan sıkıyönetim döneminde, de, Ordumuz, çok zor bir Devlet görevi üstlenmiş olmasına karşın, siyasetin dışında kalarak ve yansız bir tutum izleyerek, birliğini, birleştiriciliğini ve etkenliğini sürdürdü. 12 Eylülü o nedenle kolayca ve sarsıntısız gerçekleştirebildi.

Fakat eğer şimdi Ordu anayasa çalışmaları ve

tartışmaları içine girer ve taraf durumuna gelirse, yeni anayasanın hazırlanıp yürürlüğe girmesinden sonra ve hele seçimlerden sonra, Devlet ve Ulus da Ordu da büyük sorunlarla karşı karşıya kalabilir.

★
★ ★

Böyle bir olasılık nasıl önlenir?

Bunun başda gelen koşulu, anayasa değişikliği sorumluluğunu Ordunun üstlenmemesidir; bunun doğrudan doğruya ulusal iradeye bırakılmasıdır. Ulusal iradenin de toz kondurulamıyacak bir serbestlik ve eşitlik içinde belirmesine olanak sağlanmalıdır.

Anayasa değişikliği gerekli görülüyorsa bir kurucu meclis veya danışma kurulu yine kurulabilir. Ama işlevi sınırlı tutulur.

Bu kurucu meclis -veya danışma kurulu- köklü anayasa değişikliklerine girişmez. Ancak, genel seçimlerden sonra toplanacak yeni Türkiye Büyük Millet Meclisinin anayasa değişiklikleri yapabilmesini bir defalığına kolaylaştırıcı bazı geçici kurallar ekliyebilir yürürlükteki Anayasaya...

Örneğin, Anayasa değişikliği için Meclislerin üye tam sayılarının üçte iki çoğunluğu gerekli olmakla birlikte, ilk yapılacak genel seçimlerden sonraki Türkiye Büyük Millet Meclisi için bu koşul hafifletilebilir. Bir kez geçerli olmak üzere, salt çoğunlukla, yani tam üye sayısının yarıdan bir fazlasının oylarıyla Anayasanın değiştirilmesi olanağı sağlanabilir. Bunu sağlıyacak bir geçici hüküm, içinde bulunduğumuz dönemde, Anayasaya konulabilir.

Ayrıca, yine bir kurucu meclisin veya danışma kurulunun katkısıyla, temel haklara ve özgürlüklere dokunulmaksızın, demokratik parlamenter sistemin işleyişindeki -örneğin Cumhurbaşkanı seçimindeki- tıkanıklıkları giderici ve başlıca partilerin üzerinde birleşeceği bazı düzeltmeler de şimdiden yapılabilir.

Ondan sonra -fazla gecikilmeksizin- seçime gidilir. Partiler, kendi uygun gördükleri anayasa değişikliği tasarılarını birer seçim bildirgesi gibi sunarlar seçmenlere...

Demokratik seçimle gelecek ilk parlamento, tam yetkili bir kurucu meclis niteliğini taşır. Anayasada değişiklikler yapmayı -veya yeni bir anayasa oluşturmayı- kolaylaştırıcı olanaklarla donatılmış ve ulusal iradeye dayanan bir kurucu meclis olarak görev yapar, seçimlerden sonraki ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi... Sonunda, Ulusun çoğunluğu neyi istiyorsa o olur.

Anayasa değişikliğinin demokratik yolu budur, huzurlu yolu budur. Kaldı ki, gerçek demokrasiye ulaşabilmenin de en güvenli yolu bu sayılmak gerekir. Çünkü demokratik olmayan bir yoldan kolay kolay demokrasiye ulaşılamaz.

★
★ ★

Bu kez de karşıt görüşlü toplum kesimlerinden bir bölümünün istediği, başka toplum kesimlerinin ise içlerine sindiremediği bir anayasa çıkarsa ortaya, tartışmalar çekişmeler yine sürüp gitmez mi?

Sürse bile Orduyu etkilemez ve yeni anayasa ulusal iradeyi yansıtacağı için, kimsenin yüreğinde bir burukluk kalmaz. Yeni anayasayla tatmin olunmayanlar bile kendilerini ona uymakla yükümlü sayarlar; bunu Ulusa saygının gereği bilirler. İleride daha başka değişiklik isteklerinin tartışması ve mücadelesi yapılsa bile, kırıcı olmaz bu tartışma ve mücadele...

Kaldı ki yeni anayasa demokrasinin tüm kurallarına uygun biçimde, özgürlük ve eşitlik içinde yapılacak bir seçimin sonuçlarına göre belirleneceği için, taraflar, tasarılarını hazırlarken ölçülü davranmak, karşıt görüşleri uzlaştırıcı önerilerle Ulusun önüne çıkmak gereğini duyacaklardır. Ne bunca yılın demokrasi alışkanlığından sonra hakları ve özgürlükleri bir ölçünün ötesinde kısma eğilimine girebileceklerdir; ne de, bunca yılın acı olaylarından sonra, hakların ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasına açık kapı bırakmayı göze alabileceklerdir.

Belki de sonunda, Ulusumuzun büyük çoğunluğuyla içine sindirebileceği uzlaştırıcı bir anayasa ortaya çıkacak ve kutuplaşmanın yerini yakınlaşma alacaktır.

Türk toplumu, öylece, hızlı değişim içindeki her toplumun doğasında bulunan düşünce ve çıkar ayrılıklarını, herkesin hakkına razı olacağı bir eşitlik ve demokrasi ortamında bağdaştırıp uzlaştırarak yaşama alışkanlığını edinmeğe başlıyacaktır.

Daha da önemlisi, Ordumuz, gerek bu dönemde gerek gelecekte, her tartışmanın üstünde kalacaktır.

★
★ ★

Geleneksel yapısıyla toplumun tümünden kaynaklanan Türk Ordusu, siyasetin dağıtıcı rüzgarlarına ve akımlarına karşı, gerek kendi bütünlüğünü ve ulusal birliği gerek Devlet bütünlüğünü koruyup güçlendirmede en büyük etkenliğe böyle kavuşabilir.

Bunca düşünce ayrılıkları ve çıkar çekişmeleri içinde bulunan bir toplumda, Ordu, ulusal birliğin, tıpkı vatan toprağı gibi harcı olmak ve her türlü tartışmanın ve ayrılığın bayrak gibi üstüne yükselmek durumundadır. ●

Prof. Aren ve Oleyis Genel Başkanı Aydın gözaltına alındılar

DİSK Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Sadun Aren ile OLEYİS Sendikası Genel Başkanı Nusret Aydın gözaltına alındılar.

Ankara'da, geçen hafta sonunda gözaltına alınan Aren ile Aydın'ın İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının emri üzerine gözaltına alındıkları öğrenildi.

Gazeteci Lütfi Oflaz'ın 1.5 yıl hapis cezası kesinleşti

11 Mayıs 1980 tarihinde, "Aydınlık" gazetesinde yayınlanan bir yazısından ötürü, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Üç Numaralı Askeri Mahkemesi'nde yargılanan gazeteci Lütfi Oflaz'ın bir buçuk yıl hapis cezasına çarptırılmasına ilişkin karar kesinleşti. 21 Nisan günü Ankara İnfaz Savcılığına başvuran Oflaz'ın, kendisine dört ay izin verilmesine ilişkin istemi kabul edildi.

Bu arada, Oflaz'ın avukatları Milli Savunma Bakanına başvurarak, cezanın kaldırılması isteminde bulundular.

"Gazeteci Bülent Dikmener Haber Ödülü" Emin Çölaşan'a verildi

1980 yılı "Gazeteci Bülent Dikmener Haber Ödülü" Milliyet Gazetesinden Emin Çölaşan'a verildi. Seçici Kurul, Çölaşan'ın 8 Haziran 1980 günü Milliyet'te yayınlanan, "Enerji Bakanı Esat Kıratlıoğlu ile PET Şirketi arasındaki ortaklık ilişkileri" başlıklı haberini yılın en iyi haberi seçti.

Seçici kurul ayrıca, THA'dan Ufuk Güldemir'in "Silah tüccarı Adnan Kaşıkçı Demirel'le gizli görüşme yaptı" haberi için özel ödül verilmesini de kararlaştırdı.

Polis Örgütü'nde disiplin mekanizması işlemeye başladı

12 Eylül'den sonra, polis örgütünde, idari yönden yapılan çalışmalar sonucu, dosyalar sonuçlandırılmaya başlandı. 123 emniyet görevlisi maddi yönden ödüllendirilirken, 213'üne uyarma ve kınama cezası verildi.

Sonuçlanan dosyalara göre, 166 emniyet görevlisi işten çıkartıldı, 287'sinin kıdemleri indirildi, bu arada 1504 emniyet görevlisinin de yevmiyeleri kesildi.

Libya'da güvenlik kuvvetleri ile çıkan çatışmada iki işçimiz öldü

Libya'da bir Türk şirketinde çalışan Türk işçileri ile Libya Güvenlik Kuvvetleri arasında çıkan çatışmada, iki Türk işçisi öldü, 10 işçi de yaralandı.

Pizan yakınlarında SEPA şehrindeki şantiyede meydana gelen olay üzerine, Çalışma Bakanlığı müsteşar Yardımcılarından birinin başkanlığındaki heyet, incelemelerde bulunmak üzere Libya'ya gönderildi.

Ermeniler'in hayali: Türkiye Bölünmeli..

24 Nisan 1915 günü birbuçuk milyon Ermeni'nin Türkler tarafından öldürüldüğünü iddia eden ve bu nedenle, Türk Diplomatlarına karşı hunharca saldırıya geçen Ermeniler bu yılın 24 Nisan'ında da çeşitli ülkelerde gösteri yürüyüşleri düzenlediler.

Ayrıca Tahran'daki Türk Büyükelçiliğine saldıran ve sayıları birkaç bine ulaşan saldırgan Ermeniler'den, büyükelçilik bahçesine girenler, binanın camlarını kırdılar. Devrim muhafızları saldırganları etkisiz hale getirebilmek amacıyla havaya ateş açtı ve gözyaşartıcı bomba kullandı. İran, yakalanan 18 saldırgan göstericinin yargılanacağını bildirdi.

ABD, Sovyetler Birliği'ne uyguladığı tahıl ambargosunu kaldırdı...

ABD, 1980 yılından bu yana Sovyetler Birliği'ne uyguladığı tahil ambargosunu kaldırdı. Sovyetler'in Afganistan'a müdahalesi üzerine 1980 Şubat'ında konan ambargonun kaldırıldığı haberi, suikastten bu yana Başkan Reagan'ın katıldığı ilk kabine toplantısında alındı. Ambargonun aşamalı olarak kaldırılacağı belirtilen açıklamada, Sovyetler'e mısır dışında ilk aşamada buğday ve soya yağı satımına izin verileceği belirtildi.

Enver Sedat, Ülkesinin NATO'ya girebileceğini söyledi

Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat, Ülkesinin NATO'ya girebileceğini söyledi. Sedat, Mısır'da yayınlanan "Ekim" dergisine verdiği demeçte, "Kişisel olarak, NATO'ya girmekten çekinmiyorum, çünkü, hepimizi tehdit eden tehlike (SSCB) aynı" dedi.

Polonya Komünist Partisi'nden son 6 ayda 216 bin kişi ayrıldı...

Polonya Komünist Partisi'nden son altı ayda 216 bin kişinin ayrıldığı açıklandı.

Polonya Haber Ajansı "PAP"a göre, ayrılan üyelerin yüzde 62'si istifa yoluyla, partiden ayrılırken yüzde 32'si de partiden atıldılar ve Polonya Komünist Partisi üye sayısı 3.1 milyona indi.

Münir Nurettin Selçuk Öldü

Besteci ve ses sanatkarı Münir Nurettin Selçuk 27 Nisan 1981 Pazartesi günü İstanbul'da vefat etti. 79 yaşında hayata veda eden ünlü sanatçı, uzun süredir beyin rahatsızlığı nedeniyle tedavi görüyordu.

Türk Sanat Müziğine yarım asrı aşan süredir, beste ve sesiyle hizmet eden Selçuk'un en son görevi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda Arşiv Uzmanlığı ve Repertuvar Hocalığı idi.

OLAYLARLA GEÇEN HAFTA

VAKFA LOCKHEED DE YARDIM EDECEK Mİ ?

Milli Eğitim Bakanlığının Ankara Şubesi Yönetim Kurulu, Ankara Valisinin girişimiyle oluşturuldu.

Bakanlığın ve Vakıf Genel Merkezi Yönetim Kurulunun onayından da geçerse resmen göreve başlıyacak olan Ankara Şubesi Yönetim Kurulu üyeleri arasında iki büyük iş adamı da yer alıyor.

Biri, dokuz şirketten oluşan bir inşaat grubunun başında bulunan Cemil Özgür, öbürü de Nezih Dural •

Nezih Dural'ı tarife hacet yok. Kendisi çok ünlü bir iş adamı...
Bilindiği gibi birkaç yıl önce, Lockheed uçak firmasının iş yapmak istediği ülkelerde yetkililere rüşvet dağıttığı saptanmış ve bu yüzden bütün Dünyayı, o arada bazı hükümetleri sarsan bir skandallar dizisi ortaya çıkmıştı. Amerika'da başlatılan soruşturma sırasında, rüşvet dağıtılan ülkelerden birinin de Türkiye olduğu açıklanmıştı. Rüşvet dağıtan firmanın Türkiye temsilcisi de Nezih Dural'dı.

Onun üzerine Türkiye'de yıllar önce, hem savcılıkça soruşturma açıldı, hemde Millet Meclisine araştırma önergesi verildi.
Fakat, savcılıkca yürütülen soruşturma birçok engellerle karşılaştı.

Bir ara dosya kapatılmak istendi, sonra yeniden açıldı. Daha sonra, Amerika'nın, soruşturmaya ışık tutacak belgeler için ileri sürdüğü koşullara aykırı davranılarak, Amerika'dan bu belgelerin gelmesi önlenmiş oldu.

Millet Meclisi'nde Araştırma Komisyonunun çalışmaları sonuçlandı, raporu basıldı.

Basılan Araştırma Komisyonu raporunda Nezih Dural'ın da sorumluluğu açıkça belirtiliyordu. Fakat ondan sonra Meclisteki bütün denetim çalışmaları gibiLockheeddosyasıyla ilgili konular da unutuldu.

Savcılıkça yapılan çalışmalardan da bir haber çıkmadı. Zaten dediğimiz gibi, Amerika'dan gerekli belgelerin gönderilmesini engelleyici adımlar da - bilerek veya yanlışlıkla - atılmış olduğu için iş büsbütün sürüncemede kaldı.

Sonuç olarak nerede ise, Nezih Dural adı unutuluyordu.

Fakat yeni kurulan Milli Eğitim Bakanlığı Vakfının Ankara Yönetim Kurulu üyeliğine getirilmekle, bu iş adamının adı yeniden gündeme girmiş ve Lockheed skandalı belleklerde yeniden canlanmış oluyor.

"Arayış" Dergisinin dokuzuncu ve onuncu sayılarında, Milli Eğitim Bakanlığı Vakfı konusuna değinmiştik. Özellikle dokuzuncu sayıda, Vakıf Senedi, Vakıf Yönetmeliği ve Bakanın Valilere genelgesi ayrıntılarıyla incelenmişti. Bu incelemeler gösteriyordu ki, Milli Eğitim Bakanlığı Vakfı, bu Bakanlıkla içiçe geçecekti, okul kitaplarının hazırlanmasına kadar her konuda Bakanlıkla beraber çalışacaktı. Bakanlık personelini, Bakanlık binalarını kullanabilecekti.

Hükümetler değişse de, Vakfın başında bulunanların büyük bölümü değişmeyecekti. Şimdiki Bakan, şimdi görevli bazı yüksek memurlar ve subaylar ve Türkiye'nin önde gelen bazı iş adamları, bu Vakıf yoluyla, Bakanlıktaki etkenliklerini, sivil rejime dönüldükten sonra bile sürdüreceklerdi. Kendilerinden sonrası için de, yetkilerini, önceden kapalı zarflar içinde belirliyecekleri mirasçılarına bırakacaklardı.

Vakıf Senediyle öyle bir düzen kuruluyordu ki, kısa sürede, varlıklı kişilerin, büyük iş adamlarının ağırlık taşıdığı bir küçük grup, adeta bir fiili hanedan gibi, Milli Eğitim Bakanlığını gelecekte de gözetim ve denetim altında bulunduracaktı. Genç kuşaklar, büyük ölçüde, onların gönlünce eğitilip yönlendirilecekti.

Vakfın İkinci Başkanı olan bir yüksek devlet memuru, gerçi Yankı dergisinin sorularını yanıtlarken, Vakıfda büyük iş adamlarının ağırlık taşımıyacağını öne sürdü. Vakfın kurucuları arasında yer alan Vehbi Koç, Sakıp Sabancı, Aydın Bolak gibi büyük iş adamlarının azınlıkta olduklarını ileri sürdü.

Fakat, bir yıl içinde enaz 250 bin lirayla katkıda bulunacak olanlardan da uygun görülenler Genel Kurula alınacaklardı ve ondan sonra defter kapanacaktı. Bu bir yıl içinde de, uygun görülen bazı iş adamları, genel kurulu dolduracak ve yönetimdeki ağırlıklarını büsbütün arttıracaklardı.

"Yankı"nın sorularını yanıtlayan yüksek görevli buna hiç değinmedi.

"İşçi kesiminden temsilci almayı düşünmediniz mi?" sorusuna karşılık da **"ayrım yapmadığımız için aklımıza gelmedi"** dedi, ancak işçilerden bağışda bulunan olursa onu da şükranla karşılıyacaklarını ekledi.

Ne var ki Genel Kurul üyesi olabilmek için, en geç bir yıl içinde en az 250 bin lira ödemek gerekiyordu. Bu parayı ödeyebilecek işçi herhalde kolay bulunamazdı. Bu parayı ödeyecek bir-iki işçi çıksa bile, genel kurula alınıp alınmıyacaklarına bugünkü kuruculardan oluşan Genel Kurul karar verecekti.

Kaldı ki, yöneticinin açıkladığına göre, Vakıf **"yapılacak her bağışı heveslenip kabul edecek de değil"**di.

Bu arada, dediğimiz gibi, Vakfın Ankara Yönetim Kurulu oluşturuldu ve **"ayrım gözetilmediği için"** işçilerden de temsilci alınması yine **"akla gelmedi"**, fakat iki büyük iş adamı akla geldi.

İşte bunlardan biri de Lockheed'in Türkiye temsilcisi Nezih Dural'dı

Öyle umulur ki, bu ünlü iş adamı sayesinde, Lockheed gibi çok uluslu büyük ve cömert firmalar da Milli Eğitimimize maddi yardımlar yapıp, genç Türk kuşaklarının eğitilmesine, yönlendirilmesine katkıda bulunsunlar.

Gerçi açıklandığına göre, Vakıf, **"yapılacak her yardımı heveslenip kabul edecek değil"**... Ama Nezih Dural gibi bir iş adamı Vakfın başkentteki Yönetim Kurulu üyeliğine kabul edildikten sonra, Lockheed'in Milli Eğitimimize yardımı neden geri çevrilsin?

TURGUZ ÖZAL: ' Herkes memnun, işler tıkırında"

"İŞLER TIKIRINDA"

Başbakan Yardımcısı Sayın Turgut Ozal geçen hafta İzmir'de, Ege Bölgesinin iş adamlarıyla kapalı kapılar ardında bir uzun toplantı yaptıktan sonra gazetecilere güleç yüzle verdiği demeçte, **"Her çeşit insan artık memnun gözüküyor"** dedi ve şunları ekledi: **"Gayemiz dertleri dinlemekti. Ancak gördüğüm, ciddi problemlerin olmadığıdır. İşler tıkırında gidiyor gibi bir izlenim edindim."**

Türkiye'de bugün **"Işleri tıkırında"** gidenler bulunduğuna kuşku yoktur.

Örneğin, ekonomik darboğazlar ve bunalım nedeniyle işyerleri kapanır, üretim düşer, işçiler işsiz kalırken ve halk çoğunluğu yıllar önceki geçim düzeylerine doğru gerilerken, o arada gelişme hızı sıfırın altına düşüp, Türk ekonomisi büyüme döneminden küçülme dönemine girerken, dünya ölçüleriyle zaten aşırı olan kârlarını bir yılda yüzde 50 arttırabilmiş bazı büyük holdingler vardır.

Elbette onların **"İşler tıkırında..."**

Ama onlar **"herkes"** değil.

★

★ ★

İnşaat sektöründeki durgunluk son haddine vardı. Türk halkının dinamizmini ve becerisini simgeleyen inşaatçılar işlerini bırakıyorlar. Devlet sektöründe inşaat büyük ölçüde duruyor. İşsizlik o yüzden büyük ölçüde artıyor. O nedenle, geleneksel bir mevsimlik iş olanağından yoksun kalan köylülerin de geçim sıkıntısı büsbütün artmış durumda...

Ama bir de Devletten geniş destek gören, ayrıcalıklı bazı büyük **"Toplu konut"** şirketleri var ki onların işleri gerçekten **"Tıkırında"**. Bu şirketlerden birinin ortakları arasında, bir ünlü gazete patronuyla birlikte, Sayın Turgut Özal da yer alıyor.

Ne var ki onlar **"herkes"** değil.

"Herkes" denince akla örneğin esnaf gelir... Esnafın büyük çoğunluğu mal satamadığı için perişan...

"Herkes" denince akla memur ve emekli gelir. Bugünün memur ve emekli aylığı ise bir apartman kirasına yetmiyor.

"Herkes" denince akla köylü gelir. Köylünün büyük çoğunluğu bugün yeterince gübre kullanamaz, traktör kullanamaz durumda.

"Herkes" denince akla işçi gelir. İşçiler toplu sözleşme ve grev haklarını kullanamıyorlar. Sosyal hakları da bir bir ellerinden alınıyor.

Yine "Herkes" denince akla, bir avuç büyük iş adamından önce, sayıları çok daha fazla olan küçük ve orta işletme sahibi sanayiciler gelir. Onlar da, borçlarını ödeyemez, kredi maliyetlerinin yükseliğinden ötürü yeterince kredi kullanamaz, yatırım yapamaz, kapasiteleri kullanamaz durumdalar.

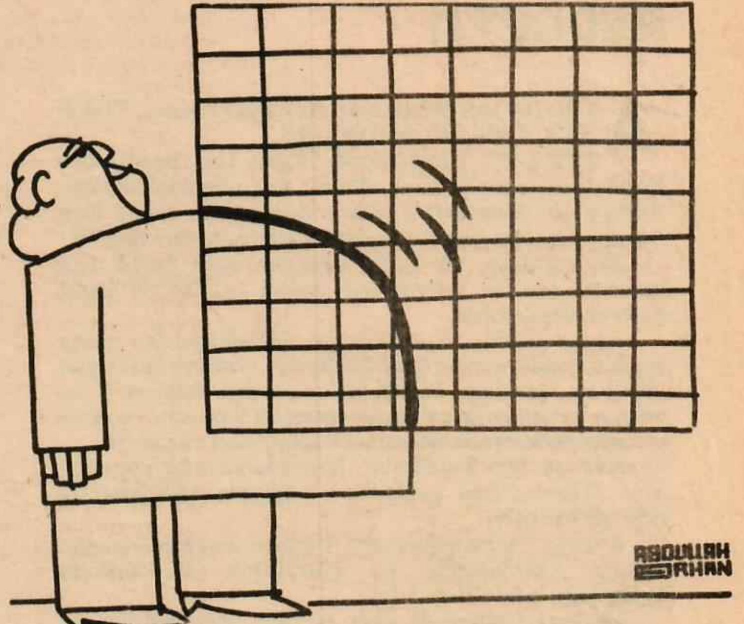
★

★ ★

Nitekim, İzmir'de, o kapalı kapılar ardındaki toplantıda, anlaşılan, bu gibi **"İşleri tıkırında"** olmayan birçok iş adamları da konuşmuşlar. Ekonomiyi yakından izleyen bir gazetenin belirttiğine göre, durgunluktan yakınmışlar, sanayide kullanılan elektriğe yüzde 47 zam yapılmasından yakınmışlar, kredi faizlerinin aşırı yükseliğinden yakınmışlar.

Ama belli ki onları bile **"herkes"**den saymıyor sayın Başbakan Yardımcısı... Ve toplantıdan çıkarken güleç bir yüzle, **"Her çeşit insan artık memnun"** diyebiliyor, **"Ciddi problemlerin olmadığı"** nı söyliyebiliyor, ve **"İşler tıkırında"** diyebiliyor.

(★) Bakınız: **"Türkiye'de İnşaat Sektörü"**- Yol İş Federasyonu Yayını- Sayfa 51...

OLAYLARIN YORUMU

ULUSLARARASI ÖZGÜR İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONUNUN ELEŞTİRİLERİ

TÜRK-İŞ'in de üye bulunduğu Uluslararası Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) geçenlerde Türkiye'ye Genel Sekreter Otto Kersten'in başkanlığında bir heyet gönderdi.

Konfederasyonun Brüksel'deki merkezine dönüşünde, Genel Sekreter Otto Kersten ağır bir demeç vererek, Türkiye'de sendika haklarının ve toplu sözleşme hakkının artık işlemediğini söyledi.

Konfederasyonun ilk Yürütme Kurulu Toplantısına, Türkiye'deki durumla ilgili bir rapor sunulacağını, ayrıca, Birleşmiş Milletlere bağlı Uluslararası İşçi Örgütüne de (ILO) şikâyette bulunulacağını belirtti.

Otto Kersten'in açıklamasında, özellikle DİSK'e bağlı sendika yöneticilerinin, uzun süre, yargıç karşısına çıkarılmaksızın gözaltında tutulmalarına da değinilmektedir.

O arada, Otto Kersten, uzun süre gözaltında kaldıkları için aileleri perişan durumda bulunan bazı sendikacıların ailelerine yardımda bulunmak isteyenlere de engel olunduğuna değinerek, **"Bu durumda, Uluslararası Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, bu ailelere yardımcı olma yollarını araştıracak"** demektedir.

DİSK'le bir bağlantısı olmadığı hâlde, Uluslararası Konfederasyon, sendikal haklara ve özgürlüklere verdiği önem nedeniyle, bu kuruluşun üyeleriyle de ilgilenme gereğini duymaktadır.

Eğer gerçekten, gözaltındaki sendikacıların geçim olanağından yoksun kalmış ailelerine dostlarınca yardım edilmesi engelleniyorsa, hiç değilse bu uygulamaya bir an önce son verileceği umulur. Aksi hâlde, o ailelere bir Uluslararası Kuruluşdan yardım gelmesi yeni sorunlar yaratacaktır.

Otto Kersten'in açıklamasını izleyen günlerde, gözaltındaki sendikacılardan büyükçe bir bölümü serbest bırakılmıştır. Fakat hemen ardından yine DİSK üyesi başka birçok sendikacı gözaltına alınmıştır.

Yeni gözaltına alınanlar arasında OLEYİS Genel Başkanı ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Yönetim Kurulu üyesi Nusret Aydın da vardır.

Nusret Aydın, 12 Eylül'ün hemen ardından da Trabzon'da uzun süre gözaltında tutulmuştu, fakat hakkındaki hiçbir iddia ileri sürülemediği için serbest bırakılmıştı. ●

AVRUPA İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU TÜRK-İŞ ÜYELİĞİNİ REDDETTİ

AVRUPA İşçi Sendikaları Konfederasyonu, TÜRK-İŞ'in üyelik istemini reddetti.

TÜRK-İŞ, Uluslararası Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonunda uzun süredir üye olmakla birlikte, Avrupa'nın demokratik ülkelerinde büyük etkisi olan Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonuna üye değildi.

Bu kuruluşa, 12 Eylül 1980'den önce üyelik için başvurmuştu ve başvurunun kabûl edilmesine kesin gözüyle bakılıyordu.

Ancak Türkiye'deki yönetim değişikliğinden sonra sendika haklarının ve özgürlüklerinin ortadan kalktığını gözleyen Kuruluş, TÜRK-İŞ'in de işçi haklarını savunma bakımından çaba göstermediği kanısına vardı ve bu nedenlerle üyelik isteminin kabûlünden vaz geçti.

Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu yöneticileri, "Türkiye'deki gelişmeleri kaygıyla izledikleri"ni belirtmektedirler.

Avrupa Parlamentosunca Türkiye aleyhinde alınan kararın hazırlanışına bu Kuruluşun da katkıda bulunduğu bildirilmektedir.

Merkezi Brüksel'de olan Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonuna, 17 Avrupa ülkesinden 33 sendika üyedir. ●

IMF RAPORUNA GÖRE TÜRK EKONOMİSİ

ULUSLARARASI Para Fonu'nun (IMF) Türkiye ile ilgili 15 Nisan 1961 günlü raporunda, enflasyon hızının bir miktar düşürüldüğü ve dışsatımda belli bir artış görüldüğü ancak, ekonominin genel görünümünün, "Ocak belgesinde anlatılandan temelde pek değişmemiş" olduğu belirtilerek şöyle devam edilmektedir:

"İç üretim yavaşlamış durumda, uluslararası standartlarla enflasyon hala çok yüksek ve döviz sıkıntısı da sürmektedir"

Raporda şöyle denilmektedir:

"Bir yıl önceki ağır depresyondan sonra 1980 sonlarına doğru bir canlanma görülmüş olmakla birlikte, 1981'in ilk aylarında ekonomik faaliyette az değişiklik görülmektedir... İşsizlik kaygı verici yüksekliğini korumaktadır

Fiyat endeksleri yetersiz olduğundan gerçek enflasyon haddi belirsizdir. Örneğin endekslerin bazında kira dahil olmadığı hâlde kiraların çok arttığı bilinmektedir. Aynı şekilde petrolün endeks bazı içindeki payı düşüktür. Son aylarda görülen fiyat artışlarındaki düşme eğilimi ayni oranda süreceğe benzemiyor".

Uluslararası Para Fonunun bu açıklaması, enflasyon hızını belirlemede kullanılan fiyat endekslerinin, yaşam pahalılığında önemli bir yer tutan kiraları hiç yansıtmadığını, petrolü de yetersiz ölçüde yansıttığını vurgulamış olmaktadır.

Raporda, herhâlde Türk makamlarının verdiği resmi bilgilere dayanılarak, 1980'de gelişme hızı, yüzde bir olarak kabul edilmiş. Oysa önceki hafta, Devlet İstatistik Enstitüsü, gelişme hızının yüzde bir değil,

eksi binde 7 olduğunu açıkladı. Yani, ekonomide büyüme değil, küçülme olduğu anlaşıldı. Görülüyorki, yalnız enflasyon hızı konusunda değil, gelişme hızı konusunda da, IMF gibi kılı kırka yaran kuruluşlara bile, yeteri kadar ciddi bilgiler verilmemektedir.

Rapora göre, **"resmî ödemeler dengesi tablosunun bazı kalemleri revize edildiğinde, hacim itibariyle dışsatım 1980 yılında yüzde 10 artmış"**tır.

IMF'ye göre, dışsatımdaki artışın nedeni **"daha çok, iç istemin zayıflaması ve kur ayarlamaları sonucu kolaylaştırılan dışsatımın yeni pazarlara yönelmesi"**dir.

Dış ödemeler açığıyla ve dış yardımlarla ilgili olarak raporda şu görüşlere yer verilmektedir:

"1981'de Hükümetin ekonomik programının kilit unsurlarından biri, dokuz milyar dolarlık dışalım düzeyine erişilmesidir. Aralık ayındaki dört milyara karşın, bugün bu 1981 yılı için üç buçuk milyar dolarlık bir cari hesap açığını temsil etmektedir. Bunun finanse edilmesi oldukça güçtür. Özel sermayenin normal akışı, proje kredilerinin kullanımı ve beklenen program yardımları dikkate alındığında, Türk yetkililer, 1981'in geri kalanında daha iki milyar dolarlık yeni yardımın bulunması ve kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

"Program yardımları konusunda muhtemel gelişmeler bakımından da, önümüzdeki dönemde yetkililer OECD'nin öncülüğünde yeni taahhütlerin yapılacağından umutlular. Ancak bu taahhütler kullanıma dönüşünceye kadar oldukça uzun bir sürenin geçeceği kabul edilmektedir." ●

TASARRUF DÖNEMİNDE SAVURGANLIK KAMPANYASI

Ülkemizin durumundan habersiz bir gözlemci, son haftalardaki bazı televizyon reklâmlarına bakarak Türk ekonomisi hakkında bir fikir edinmeğe çalışsa, halkımızın, refah ve bolluktan nereye para harcıyacağını bilemediğini, Devletin de bir bol para harcama kampanyası açtığını sanır.

Gerçi "Göz Göregöre" diye baştan savma hazırlanmış bir kısa programda, söylev üslûbu içinde, tutumlu yaşama öğüdü veriliyor. Ama, hemen ardından, "elinizdekini atın, yenisini alın" reklâmları yayınlanıyor.

Bazı buzdolabı reklâmlarında, televizyon izleyicisi, evindeki buzdolabını, "koku yapıyor" ya da "fazla buzlanıyor" diye elden çıkarıp, 53400 liraya en pahalısını almağa özendiriliyor.

Bir başka reklâmda, yepyeni bir araba süren bir yurttaş, ayni arabanın en son modelini görünce, neredeyse ağzının suyu akarak, "bu mutlaka benim olmalı" diye mağazaya koşuyor. Öylelikle, TV izleyicisi, eğer otomobili varsa onu elden çıkarıp, fiyatı bir milyona yaklaşan en son model bir araba almağa özendiriliyor. Sanki otomobil fabrikalarımız her yıl modellerinde büyük değişiklikler yaparlarmış gibi!..

Türk toplumu, ancak daha çok üretip daha tutumlu tüketerek, içinden geçmekte olduğu ağır bunalımdan esenliğe çıkabilir. Eski tüketim alışkanlıklarımızı bırakıp daha tutumlu ve daha sağlıklı yaşama yollarını bulmak zorundayız. En varlıklı toplumlar bile bu zorunluğu duyuyorlar artık...

Ama ne çare ki dış pazarlardan çok iç pazarlara dönük bazı sanayi kuruluşlarımız, ancak halkın tüketim eğilimleri savurganlık ölçüsüne varırsa yaşayıp gelişebileceklerini düşündükleri için, tasarruf konusunda bu kuruluşların çıkarları ile toplumun yararı çelişiyor.

Serbest pazar ekonomisinde, gerçi, özel girişimler, kendi çıkarları neyi gerektiriyorsa onu yapmakta serbest sayılırlar. Ama herhâlde bir anayasal Devlet kuruluşu olan TRT, halkın tüketim eğilimlerini belli özel girişimcilerin çıkarına göre yönlendirmekle yükümlü değildir.

Mütevazi olanaklı bir yayın organı olan "Arayış" bile, yayınlıyacağı reklâmları, ulusal ekonominin esenliği açısından inceler, bir süzgeçten geçirme sorumluluğunu duyarken, Devlet kuruluşu TRT'nin, reklâm geliri uğrunda, bu savurganlık kampanyasına katkıda bulunması yadırganacak bir tutumdur.

Aynı buzdolabının veya otomobilin reklâmı, herhâlde, halkı savurganlığa kışkırtmadan da yapılabilir.

Kaldı ki bu tür reklâmlar, şu dönemde dolmuş parası bulmakta veya yiyecek almaktan zorluk çeken dar ve orta gelirli yurttaşlarımızın, yani büyük halk çoğunluğunun, çekmekte olduğu sıkıntılarla alay etmek gibi oluyor.

Şu bunalım döneminde olsun, "elinizdekini atın, yenisini ve daha pahalısını alın" kampanyasına artık son verilmelidir.

TRT, kendi hazırladığı "Göz göre göre" programındaki söylevlere önce kendisi kulak vermelidir. ●

VERGİ YASALARI DEĞİŞTİRİLİYOR

MİLLİ Güvenlik Konseyinin gider vergilerinde yaptığı değişiklik 1 Mayıstan başlıyarak yürürlüğe girecek. Böylelikle 1956 yılında kabul edilen ve günün koşulları karşısında işlevini oldukça yitirmiş bulunan bir yasa önemli ölçüde değişmiş oluyor.

Gider vergileri, gelir vergisinden sonra Devlete en çok gelir sağlayan bir vergiler topluluğudur. 1981'de bu vergilerden yaklaşık 500 milyar lira bekleniyordu.

Yapılan değişikliklerle bazı gider vergileri artırılmakta, bazı vergi oranları düşürülmekte, bugüne kadar vergi dışı kalmış bazı mal ve hizmetler vergi kapsamına alınmaktadır.

Basında çıkan haberlerden, elektriğin bir kilovatsaatından alınan üç kuruş verginin 30 kuruşa, bir metreküp havagazı vergisinin bir buçuk kuruştan 15 kuruşa yükseltildiği anlaşılıyor. Devlete önemsenecek bir gelir sağlamayan bu gibi vergilerin tümüyle ortadan kaldırılması, belki daha gerçekçi olabilirdi.

Tekstil, cam, otomobil ve başka ürünlerin vergi oranları düşürülüyor. Banka işlemleri vergisi yüzde 25'den yüzde 15'e iniyor.

Buzdolabı, çamaşır makinası gibi bazı dayanıklı tüketim mallarına yüzde 8 oranında vergi getiriliyor. Tuz üzerinden yüzde 10 vergi alınıyor.

Gider vergileri, toplumda büyük bir üretici ve tüketici kesimini ilgilendirmesi bakımından büyük önem taşırlar. Vergi yasasının yayınlanmasından sonra, dergimi-

zin önümüzdeki sayılarında bu konularda ayrıntılı değerlendirme yapılacaktır.

Bu arada Hükümetin, bir kaç ay önce çıkarılan tarım vergilerinde değişiklik tasarısı hazırladığı ve Milli Güvenlik Konseyine sunduğu anlaşılmaktadır.

Yasalara göre, küçük çiftçiler gelir vergisi ödemezler. Ancak son yapılan değişikliğe göre, küçük çiftçi muaflığından yararlanabilmek için, kullanılan traktörün 25 beygir gücünden büyük olmaması ve bir yılda tarım ürünleri satışından elde edilen gelirin 250 bin lirayı aşmaması gerekiyordu. Kuşkusuz, bu sınırlamalar, küçük çiftçi tanımı içine girenlerin sayısını önemli ölçüde daraltmıştı. Ülkemizde kullanılan traktörlerin hemen hemen tümünün gücü 25 beygiri aştığı ileri sürülüyordu.

Küçük çiftçi muaflığı tanımının dar tutulmuş olması, yakınmalara yol açmıştı. Yüzbinlerce küçük çiftçi bu yüzden gelir vergisi gibi karışık bir düzenin içine sokuluyordu.

Hazırlanan yeni yasa tasarısından, bu sakıncaların kısa zamanda görüldüğü ve satış ölçüsünün 500 bin liraya çıkarıldığı, traktörlere konan beygir gücü sınırlamasının tümüyle kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Böylelikle, küçük çiftçiler için olumlu bir değişiklik öngörülmüş olmaktadır. ●

NEDEN BÜYÜKLER DAHA ÇOK ÖZENDİRİLİYOR?

23 Nisan 1981 günkü Resmi Gazetede, dışsatımda vergi iadesinden yararlanacak malların listelerini yeniden düzenleyen ve vergi iade oranlarını artıran bir karar yayınlandı. Karar daha çok sanayi ürünlerini kapsıyor.

Yeni vergi iadesi oranları, yüzde 5 ile yüzde 20 arasında değişmekte. Vergi iade oranlarını zaman zaman değiştirerek dışsatımı özendirmek, ülkemizde uzun süredir yürütülmekte olan bir uygulamadır.

Ancak, yeni çıkarılan kararın başka bir özelliği var. O da şudur: Dışsatım miktarı 4 milyon doları aşarsa vergi iadesi oranı 5 puvan, 15 milyon doları aşarsa 10 puvan artıyor.

Kuşkusuz bu durum, dışsatım alanındaki büyük firmalara, küçük ve orta kuruluşlar aleyhine yeni olanaklar getiriyor.

Neden büyük firmalar daha çok özendiriliyor? Bunun ekonomik bir yorumunu yapabilmek çok güç. Büyük miktarlarda dışsatım yapan kuruluşların, birim başına maliyetleri daha az olacağına göre, bunlara ek kazanç kapıları açılmasının ekonomik bir nedeni olması gerekir.

Ancak, Kurumlar Vergisi Yasasında yapılan değişiklik sırasında da, dışsatımdan sağlanan kazançlara bazı istisnalar getirilmişti ve bundan, yalnızca kurumların yararlanması öngörülmüştü. Bu durum, kişi ya da firma olarak dışsatım alanında çalışan gelir vergisi yükümlülerinin itirazlarına yol açmıştı.

Sanırız, bu alandaki politika gayet açık: Dışsatımda kurumların ve bir bakıma büyük kurumların faaliyet göstermesi isteniyor. Büyük kuruluşlar, küçük ve orta işletmelerden daha çok özendiriliyor.

Ancak, bu alandaki bir tehlikeyi belirtmekte yarar bulunmaktadır. Bankacılık ve bazı sanayi dallarında tekelleşme ve büyüme hızla gelişmektedir. Dışsatım faaliyetleri de bu sürecin içine girebilir, küçük ve orta dışsatımcılar giderek bu alandan çekilmek zorunda kalabilirler.

Oysa, küçük ve orta işletmelerin de, bu alanda yapabilecekleri çok yararlı işlevler vardır. En azından büyümenin, holdingleşmenin ve tekelleşmenin yapay yollarla özendirilmemesi gerekir. ●

İŞÇİ GELİRLERİ VE GARİP BİR HESAPLAMA

BAŞBAKAN Yardımcısı Sayın Turgut Özal'ın, geçtiğimiz günlerde Ankara İktisadi ve ticari İlimler Akademisince düzenlenen bir toplantıda yaptığı konuşmanın bir bölümü televizyona da aktarıldı.

Sayın Özal konuşmasının bir yerinde, 1980'de işçi dövizlerinin iki milyar 100 milyon dolara yaklaştığını söylüyor ve geçmiş üç yılda işçi dövizlerinin, 1979 mayıs ayı hariç, yılda bir milyar dolayında kaldığını ileri sürüyordu.

1979'da işçi dövizleri, bir yıl öncesine göre yüzde 72 oranında artarak bir milyar 694 milyon dolar olmuştu. 1980'de artış hızı düşmekle birlikte bu olumlu gelişme sürmüş ve işçi dövizleri yüzde 22 oranında artarak iki milyar 71 milyon dolara ulaşmıştı.

Mayıs ayını 1979 yılından silince, Sayın Özal gerçekten haklı çıkıyordu. 1979'un Mayıs ayında Türk işçileri ülkemize 639 milyon dolar göndermişlerdi. Bu durumda, Mayıs aysız 1979 yılı işçi dövizleri bir milyar 55 milyon dolarda kalmaktadır.

Sayın Özal'ın amacının ne olduğu belli. 1980'de ortaya çıkan gelişmelerin parlaklığını vurgulamak istiyor. Ancak yapılan hesaplama "biraz" garip değil mi?

Hangi aritmetik kuralı 11 aylık bir yılın 12 aylık bir yılla karşılaştırılabileceğini söyler?

Madem konu 1979'un Mayıs ayı işçi dövizlerinden açıldı, işçi dövizleri politikası bakımından bu ayın önemini hatırlamakta büyük fayda var...

1979'un Mayıs ayında işçi dövizleri 639 milyon dolar gibi görülmemiş bir düzeye kendiliğinden çıkmadı. Üç ay içinde yurda döviz gönderenlere özel prim verilmesi kararlaştırıldı. Verilen prim birinci ay için daha yüksek olup giderek azalıyordu.

İşçilerimiz bu önlemlere ve çağrılara görülmemiş bir coşku içinde karşılık verdiler ve 1979 Mayıs ayında işçi dövizleri 639 milyon dolar gibi görülmemiş bir düzeye ulaştı.

İşte hesaptan silinmek istenen Mayıs ayının öyküsü budur. Sayın Özal'ın fiyat artışları konusundaki hesap zorlamalarına alışmıştık. Ama Mayıs aysız 1979 işçi dövizleri mantığıyla biraz ileri gitmiş olmuyor mu? ●

PAKİSTAN'IN YENİ ANAYASASI VE YARGIÇLAR

AHMET ERDOĞDU
Anayasa Mahkemesi emekli üyesi

- **Yeni Pakistan Anayasasının demokratik olmayan kuralları karşısında bazı yargıçların görevi bırakmaları ve dikta uygulamasına karşı koymaları bir yargıçlık ve yurttaşlık örneği sayılmalıdır**
- **Bütün demokrasilerde yargıçlara bağımsızlık tanınmıştır. Yargıçlar bu bağımsızlığın sağladığı güvenle, vicdanlarına ve kanılarına göre karar verirler**

"ARAYIŞ" dergisinin yedinci sayısında Pakistan'da yürürlüğe konan yeni Anayasa üzerine bilgiler verildi ve kimi yargıçların bu Anayasaya tepkisi açıklandı.

Çok ilginç ve düşündürücü idi anlatılan olaylar doğrusu...

Devlet Başkanı Ziya-Ül Hak'ın yayımladığı Anayasaya, Pakistan'ın Yüksek Mahkemesi Başkanı ile üç üyesinin ve illerden de bir kesim yargıçların karşı çıktıkları belirtiliyordu.

Öyle anlaşılıyor ki Pakistan Devleti Yüksek Mahkemesinin Birinci Başkanlığına ve üyeliklerine değin yükselmiş yargıçlar ve illerdeki öteki arkadaşları, yeni Anayasada yer alan kimi kuralların ulus için yararlı olmadığı, çağdaş özgürlük düzenine uygun düşmediği görüşünde birleşmişlerdir. Bu yargıçların karşı düşünceleri belki Anayasanın tümünedir, belki bir bölümüne veya belli kurallarınadır. Bunu kesinlikle bilmiyoruz.

Bilinen şu ki, yargıçların yeni Anayasaya karşı çıkışlarının nedenlerinden biri, sıkıyönetim düzeninin yürütme dolayısiyle aldığı kararlara karşı, daha türesel (hukukî) bir deyimle, sıkıyönetimin eylem ve işlemlerine karşı, yargı yolunun kapatılmış olmasıdır. Kısacası, yönetimin eylem ve işlemlerinden doğan haksızlıklara veya uyuşmazlıklara karşı mahkemelere başvurma olanağı ortadan kaldırılmıştır.

Yargıçların karşı çıkışına yol açan bir başka neden de, yeni Anayasayla, Devlet Başkanına, siyasal partileri kapatma yetkisinin verilmesidir.

Yeni Anayasa yürürlüğe girerken, Pakistan'da tüm yargıçların görev andı içmeleri gerekiyor. Fakat yeni Anayasanın bu tür hükümleri karşısında, Yüksek Mahkemenin "Başyargıç" diye adlandırılan Birinci Başkanı ve üç üyesi ile öteki bazı yargıçlar and içmeyi kabul etmemişlerdir. O nedenle de görevlerinden ve uğraşlarından ayrılmak zorunda kalmışlardır.

Başyargıç, görevinden ayrılırken, çok katı ve çağdışı bir tutumu yansıtan "yeni Anayasayı kabul etmeğe vicdanım razı olmadı" demiştir.

Pakistan'daki bu olay, türe (hukuk) yönünden üzerinde durulmağa değer. İlk önce yargıçların türeye bağlı ve yerinde olan davranışlarını, özellikle uzun yıllardan beri sıkıyönetimle yönetilen Pakistan'ın koşulları bakımından değerlendirmek gerekir.

Türeciler (hukukçular) arasında öteden beri söylenegelen bir deyim vardır: "Berlin'de yargıçlar var" deyimi... Almanya'da ekili tarlasından atlarını geçirdiği için ekinlerini çiğneyerek kendisini zarara sokan Kaysere (imparatora) karşı Berlin Mahkemesinde açtığı davayı kazanan bir köylü söylemiştir bu sözü...

Şimdi benzer bir örneği Pakistan'lı yargıçlar da vermiş olmaktadırlar. "Berlin'de yargıçlar var" dendiği gibi, artık, "Pakistan'da yargıçlar var" da denebilecektir.

Ulusal çıkarları köstekliyen, çağdaş türeyi yadsıyan ve ülkeyi eski çağların karanlığına sürüklemeyi, demokrasiden büsbütün uzaklaştırmayı amaçlıyan bir davranışı Adalet kavramının kılıcıyla böylesine biçen yargıçları kutlamak gerekir.

Bu yargıçların, kendi görev ve yetkilerine, dahası uğraşlarına kıyarak, türe dışı davranışlara, dikta uygulamalarına karşı koymalarındaki erdemliliği, bir yargıçlık ve yurttaşlık örneği sayılmalıdır.

YARGININ BAĞIMSIZLIK KURALI

Çağdaş demokratik türe devletinde yargıçlar, görevlerinde bağımsızdırlar. Alman Anayasasının 97. maddesi, Avusturya Anayasasının 87. maddesi, Fransız Anayasasının 84. maddesi, bunu kanıtlayan örnekler arasındadır.

Demokratik devletlerin, o arada Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Anayasasına göre, yargıçlar, bu bağımsızlığın sağladığı güven içinde, vicdanlarına ve kendi kanılarına göre yargı verirler. Kararlarında önder, kılavuz, Anayasayla yasalardır, kısacası türedir.

O nedenle, yargıçlar ve mahkemeler, yargı yetkisini kullanırken, hiçbir kişiden veya makamdan izin, buyruk almazlar. Demokrasiyle yönetilen ülkelerde yargıca, yargı yetkisini kullanırken, hiçbir kişiden veya makamdan izin, buyruk almazlar. Demokrasiyle yönetilen ülkelerde yargıca, yargı yetkisini kullanırken, hiçbir kimse veya makam, buyruk, yönerge veremez, mahkemelere genelge gönderemez, öğütlemede veya düşünce aşılamada bulunamaz.

Bunlardan başka, yasama ve yürütme kuruluşları ve genel yönetim, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Hiçbir merci, mahkeme kararlarını hiçbir biçimde değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez, engelliyemez.

Ayrıca, yasama ve yürütme organları karşısında yargıcın, verdiği kararlardan ötürü, özdeksel (maddi) veya tinsel (manevi) yönden kıskaç altına alınamıyacağı güvencesi ile korunması, demokratik ülkelerde, Anayasa ve yasalarca sağlanmıştır ve yargıçlar için, dünyanın her yerinde, öteki kamu görevlilerinden ayrı yasalar çıkarılmıştır.

Bağımsız yargı, türe devletinin temel ögelerinden ve en önemlilerinden biridir.

Hele bir devlet demokrasiyi benimsemişse, devlet örgütü içinde devletin üç temel gücünü, yasamayı, yürütmeyi ve yargıyı biribirinden ayırmak, biribirleriyle dengeli biçimde çalışmalarını sağlayıcı kuralları getirmek, Anayasasını bu yolda düzenlemek zorundadır.

Demokrasilerde tersine bir görüş ve uygulama aldatmaca olur, kısa sürede toplumu bunalımların çalkantısına sürükler.

Güçler ayrımın zedelenmesi, güçler arasındaki dengenin bozulması, dikta özlemcilerini de, kendi getirdikleri kurallarla kazdıkları kuyuya düşürür. İşte İran'da Rıza Şah Pehlevî, Almanya'da Adolf Hitler, İtalya'da Mussolini... Büyük Britanya, Fransa, Osmanlı Devleti ve Rus Çarlığı tarihlerinde de bunun örnekleri vardır.

Pakistan'da, sıkıyönetim uygulamalarına karşı yargı yolunun yeni Anayasayla tıkanması ve siyasal partilerin Devlet Başkanınca kapatılması yetkisinin Anayasada yer alması da türe devleti kavramı dışındadır.

Türe devleti, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan, yasaların anayasaya uygunluğunu denetliyen, yönetimin türeye bağlılığını sağlıyan devlettir. Bu doğrultudaki demokratik türe devleti, egemenliği bir kişi, zümre ya da sınıfça veya belli sınıflar yararına değil, ulus için ulus yararına kullanan; iktidarın belli bir siyasal parti veya zümre çıkarına değil, doğrudan doğruya ulus için kullanılmasını öngören; iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada serbest ve genel seçimi zorunlu sayan; adalete dayalı bir türe devleti kuran, bunu süreklilik içinde yürüten, gerçek bir özgürlük düzenini uygulayan devlettir.

Bunların tersi, keyfi yönetimin ta kendisidir.

Siyasal partilerin kapatılması yetkisinin yargı gücünden alınarak devlet başkanına verilmesi veya yönetimin işlemleri karşısında yargı yolunun kapatılması da, türe dışı keyfi uygulamalara yol açar. Oysa demokratik türe devletinde türe dışı uygulama olamaz.

Bu açıdan bakılınca, Pakistan yargıçlarını, davranışlarında haklı görmek, türeye, yurttaşlık görev ve haklarını korumak isteyenlere saygının gereğidir.

Gönlümüz, dost Pakistan'da, bu özverili yargıçların görüşleri, özlemleri doğrultusunda, insan hak ve özgürlüklerini eksiksiz içeren bir anayasaya kavuşulmasını ve işleyen bir demokrasi kurulmasını istiyor. ●

EKONOMİ

BUNALIM EKONOMİSİ KURALLARI VE EKONOMİK SORUNLARA AKILCI YAKLAŞIM

- **Türkiye'nin şimdi karşılaştığı sorunlar olağanüstü dönemlerin gerektirdiği yaklaşımlarla çözülebilir.**
- **Sorunların çok çetin olduğu düşüncesine artık kimse karşı çıkmıyor.**
- **İşçi dövizleri çığ gibi artan borçların faiz ve taksitlerine yetmiyor.**
- **Ekonomik ve sosyal sorunlara ancak akılcı planlama yöntemleriyle çözümler bulunabilir.**

HER toplumun, ekonomik bakımdan bunalımlı yılları olmuştur. Bazen, bu bunalımı, doğa koşullarının olağanüstü ölçüde olumsuz gitmesinden kaynaklanabilir. Uzun yıllar süren kuraklık, enerji kaynaklarının kuruması ya da çok pahalılanması gibi...

Bazen, toplumlar kendilerini uzun yıllar sürebilecek büyük bir savaşın içinde bulurlar, ya da ulusal kurtuluş mücadelesi vermek zorunda kalırlar. Bu durumda, toplumların tek bir amacı vardır, o da, kazanmaktır. Toplumun tüm kaynakları, özellikle ekonomik kaynakları, bu amaç doğrultusunda kullanılır.

Özverinin öncelik kazandığı ve bunun insanlar arasında hakça, eşitçe paylaşıldığı yıllardır bunlar...

SAVAŞ EKONOMİSİNİN KURALLARI

Günümüzün ekonomi kitaplarında, savaş ekonomisinin özelliklerini inceleyen bölümlere pek rastlanmıyor. Oysa, 1940'lı ve 50'li yıllarda yazılanlarda, bu konulara ayrı bir yer verilirdi. Dünyada en çok okunan ekonomi kitabı olan ünlü Amerikalı iktisatçı Paul Samuelson'un yapıtının 1955 yılındaki üçüncü baskısında, savaş ve savunma ekonomisi ayrı bir bölüm olarak ele alınıyordu. Bugüne kadar 14 baskı yapan kitabın 60'lı yıllardan sonraki baskılarında, savaş ve savunma ekonomisinin kitapdan tümüyle çıkarıldığını görüyoruz.

Nedir savaş ekonomisinin kuralları?

Kurallarda genellik aranacaksa, belki bu anlamda savaş ekonomisi kurallarının varlığından da söz edilemez. Çünkü, zor yıllar ve bu zor yılların bunalımları, ülkelerin kendi koşullarına ve kaynaklarına göre kendi kurallarını da yaratır. Sorunlara akılcı ve pragmatik yaklaşım, bu dönemlerin temel kuralıdır.

Tank üretmek için otomobil üretiminin durdurulması gerekiyorsa, böyle yapılır. Otomobil firmalarından, fabrikalarında buna göre değişiklik yapmaları istenir. Halkın eski otomobilleri ile yetinmesi kararlaştırılır.

Ülkenin demir-çelik üretiminin tümü ya da büyük bir bölümü savaş sanayii emrine verilmek gerekiyorsa, böyle yapılır. Bu yüzden, konut üretimi ya da buzdolabı üretimi veya başka bazı malların üretimi durdurulacaksa durdurulur, azaltılacaksa azaltılır.

Ekonomide kaynak kullanımının önceliği değişmiştir artık... Kaynak kullanımında amaç, bir yandan savaşı kazanmak, bir yandan da halkın temel gereksinim-

lerini hakça ve eşitlik içinde karşılamaktır.

Kaynaklar hangi ölçüde elveriyorsa, temel gereksinimler de o ölçüde karşılanır. Cephede savaşanlara ya da hastalara veya çocuklara yeterince et sağlanamazken, bazılarının, parası olanların, olağanüstü koşullardan yararlanarak çıkar peşinde koşanların, istedikleri kadar et almalarına izin verilmez.

Ekononimin "Temel" dediğimiz, "Değişmez" dediğimiz kuralları, var sandığımız yasaları, bir yana bırakılır, koşullara göre akılcı yaklaşımın gerektirdiği ve uygulama olanağı bulunan politikalar benimsenir.

Gerekiyorsa fiyatlar dondurulur, gerekiyorsa fiyat denetimi yapılır, gerekiyorsa karne sistemi geliştirilir, gerekiyorsa ev kiraları dondurulur. Parası olanlardan ya da savaş ekonomisi koşullarını kendi çıkarlarına değerlendiren büyük gelir elde edenlerden ağır vergiler alınır. Kısılan tüketim karşısında, halkın harcayamadığı gelirlerin enflasyonist baskılara yol açmaması için, bu tasarrufların gönüllü ya da zorunlu olarak devlet tahvillerine yatırılması istenir.

İktisat dalında Nobel ödülü kazanan Paul Samuelson'un yukarıda değindiğimiz kitabının 1955 yılında yapılan üçüncü baskısını, bugün yeniden okuma fırsatı bulanlar, Amerika Birleşik Devletleri gibi, o yıllarda da kapitalizmin beşiği sayılan, ekonomide plânlama zorunluluğunu benimsemiyen ve pazar ekonomisi kurallarının kaynak kullanımında en iyi sonuçları vereceğine inanan bir ülkede, 1940'lı savaş yıllarında, serbest fiyat sistemi anlayışının nasıl bir yana bırakıldığını, toplumda üretim, tüketim ve yatırım önceliklerinin akılcı ve plânlı yollardan nasıl kararlaştırıldığını göreceklerdir.

TÜRKİYE'NİN EKONOMİK SORUNLARI ÇOK ÇETİN

Kuşkusuz, toplumların yaşamında, büyük savaş yıllarına ya da ulusal kurtuluş dönemlerine ender rastlanır. Bu dönemlerde ortaya çıkan toplumsal dayanışma bilincinin, normal koşullar altında yeniden oluşması da beklenemez.

Ancak, savaşın olmadığı yıllarda da toplumlar, savaş durumundakine benzer çetin ekonomik sorunlarla. karşılaşabilirler ve yıllar geçtikçe bu sorunlar giderek büyüyebilir.

Türkiye'nin bugün çok çetin sorunlarla karşı karşıya olduğu düşüncesine artık kimse karşı çıkmamaktadır.

Hızlı nüfus artışı karşısında işsizlik giderek artmaktadır. Çalışma çağına ulaşan gençlerimizin sayısı, her yıl yaratabildiğimiz iş olanaklarını kat kat aşıyor. Bir ilimizde açılan 50 adet küçük memurluğa başvuranların sayısı dört bini aşıyor, giriş sınavlarının kent stadyomunda yapılması zorunluluğu ortaya çıkıyor.

Yeni yatırımlar büyük ölçüde durdu, daha önce başlamış olan yatırım projelerinin ancak bir bölümü yürütülebiliyor.

Milyarlarca lira harcanarak yapılmış olan üretim tesislerinin ancak bir bölümü kullanılabiliyor. Kapasite kullanım oranı giderek düşüyor.

Üretim artışı tümüyle durdu ve gerileme başladı, son yıllarda kişi başına düşen ulusal gelir giderek düşüyor.

Enflasyon görülmemiş boyutlara ulaştı ve bu yüzden gelir dağılımında kötüleşme sürüyor.

Tüm dışsatım gelirlerimiz petrol faturasını karşılayamıyor. Bu alanda Türkiye'den daha kötü durumda başka bir ülke yok.

Dış borçlarımız çığ gibi büyüyor; dış borçların yıllık faiz yükü ve taksitleri, işçi dövizlerinin tümünü götürüyor.

Üretimdeki düşüşe, yatırımlardaki azalmaya karşın, her yıl dört milyar dolar dolayında dış borç bulunması gerekiyor. Bu sağlanamazsa, üretim daha da düşecek, yatırımlar daha da azalacak. Türkiye'ye borç veren ülkeler, verdikleri borç miktarını biraz azaltsalar, ülkede petrol bunalımı ortaya çıkıyor, temel mallarda darlık başlıyor.

Yukarıda belirtilen sorunlar listesi, istenirse, daha da genişletilebilir. Ancak bu, sorunların ne kadar çetin olduğu konusuna yeni kanıtlar getirmekten öte bir işe yaramaz.

YENİ KOŞULLAR YENİ YAKLAŞIMLARI GEREKTİRİYOR

Her olayı ve durumu kendi koşulları içinde değerlendirmek gerekir.

Bütün toplumların büyük bir ekonomik bunalım veya hızlı bir yapısal değişim içinde olduğu, bilinen bir gerçek artık. Petrol fiyatlarının giderek artması ve petrol kaynaklarının 30 ya da 40 yıl gibikısa bir süre içinde büyük ölçüde kuruması, günümüzde falcılık sayılmıyor. 1970 yılında 67 milyon dolar olan petrol faturamız, on yıl içinde yılda üç milyar doları aşan bir düzeye ulaştı. 1990 yılına geldiğimizde, bunun kaç milyar dolara ulaşacağını kimse bilmiyor. Fakat bilinen tek şey, Türk ekonomisinin bu yapısıyla, bu politikalarıyla, bu tüketin alışkanlıklarıyla ileriki yılların petrol gereksinimi tümüyle karşılayamıyacağıdır.

Hiç bir ekonomik sorun tek tek ele alınarak çözüme kavuşturulamaz. Sorunlar arasında tam bir bağımlılık, neden ve sonuç ilişkisi vardır. Ekonomik sorunların karmaşıklığı ve bu sorunlarla top-

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER
—1980—

Toplam Nüfus	.........45 Milyon
Yıllık Nüfus Artış Oranı	..........% 2.5
Kişi Başına Gelir	..........1.200 Dolar
Yatırımların GSMH'ye Oranı	..........% 19
Tasarrufların GSMH'ya Oranı	..........% 16
Toplam İşsiz Sayısı	..........2.2 Milyon
Dışsatım	..........2.9 Milyon Dolar
Sanayi Ürünleri Dışsatımı	..........1.0 Milyon Dolar
Dışalım	..........7.7 Milyon Dolar
Petrol Dışalımı	..........3.6 Milyon Dolar
Dış Açık	..........4.8 Milyon Dolar
İşçi Dövizleri	..........2.1 Milyon Dolar
Dış Borçlar	..........20 Milyar Dolar
Dışsatımın Petrol Giderlerini Karşılama Oranı	..........% 80
İşçi Dövizlerini Dış Borç Ödemelerini Karşılama Oranı	..........% 74

lumsal kurumlar arasındaki karşılıklı ilişkiler, sorunlar üzerinde tartışma konularının ve değişik çözüm önerilerinin ortaya çıkmasının başlıca nedenini oluşturuyor.

Ancak, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik bunalım o kadar yoğun ve almak zorunda kaldığı ve kalacağı kararlar o kadar zorlu ki, bu durum temel konularda bazı ortak çözümlere en azından ortak yaklaşımlara da olanak sağlıyabilir.

Bunun için, önce, ekonomik sorunlarımızın çok çetin olduğu, ilerki yıllarda petrol fiyatları artışı ve sınaileşmiş ülkelerde gelişmenin hemen hemen durması bakımından, ekonomik sorunların daha da artacağı, üç ya da dört yıl içinde ekonomik düzlüğe çıkılabileceği varsayımının gerçekçi olmadığı gibi konular üzerinde anlaşmaya varmak gerekir.

Dergimizin beşinci sayısında, en iyi varsayımlar altında bile, Türkiye'nin 1981'de dört milyar dolar olan dış borç gereksinmesinin 1985'de beş milyar doları aşacağını, bugün 20 milyar dolar dolayında olan dış borçların 1985'de 32 milyar dolara çıkacağını göstermeye çalışmıştık.

Türkiye'nin karşılaştığı sorunların çok zor olduğu ve bunların ancak, savaş dönemlerindekine benzer olağanüstü yaklaşımlarla çözülebileceği daha gerçekçi biçimde ortaya konulabilirse, temel çözümler da açıklık kazanabilir ve bunlar üzerinde yakınlaşma sağlamak kolaylaşabilir.

Toplumlar bazen savaş, bazen büyük ekonomik bunalım yıllarında, alışılmış kuralların ve uygulamaların dışına çıkarak, ekonomik ve dolayısıyla da sosyal sorunlarına, akılcı plânlama yöntemleriyle, pragmatik yaklaşımlar çözümler bulabilirler.

"Arayış"ın gelecek sayısında, ekonomik sorunlar konusunda bazı çözüm doğrultuları ve anlayışları üzerinde duracağız. Bir yandan, dış satım ve yerli enerji kaynaklarını geliştirirken, bir yandan da, petrol kullanımı konusunda etkin tasarruf önlemleri alınmasının yollarını, yatırım önceliklerinin yeniden belirlenmesinin kaçınılmazlığını, var olan tesislerden yeni tüketim anlayışları içinde yararlanma zorunluluğunu ve borçlanılan kaynakların daha çok yatırımlar ve böylelikle borç ödeme gücümüzü arttırmak amacıyla kullanılmasının önemini göstermeye çalışacağız.

KUR FARKLARINDA KİMLER İÇİN 'MUTLU SON'?

- Kur farklarının yükünü Devlete ve halka aktarma eğilimi öteden beri sürer. Fakat bu, Dünyada eşi görülmeyen haksız bir uygulama olur.
- Yönetimin bu isteklere uymayacağı izlenimi ediliyor.
- Küçük ve orta işletmelerin uygulanan ekonomik model dolayısiyle çok zor durumda kaldıkları doğrudur. Fakat onların sorunlarına ancak bu modelden vaz geçilerek çözüm bulunabilir.

Dış borçlarda, her devalüasyon yapıldıkça ortaya çıkan ek Türk parası ödeme zorunluluğu, kur farkı denen sorunu yaratıyor.

Geçmişte alınan ekonomik önlemler arasında, en önemlilerinden biri ve sürekli tartışmalara yol açanı kuşkusuz, kur farklarının Hazinece ödenmesine son verilmesiydi. 1978 başında alınan bu karara işadamlarından sert tepkiler ve eleştiriler geldi, kararın değiştirilmesi yönünde büyük çabalar harcandı.

Kararın değiştirilmesi yönünde başarılı olunamayınca, Danıştay'da yüzlerce dava açıldı. Hazine bu davaların tümünü kazandı. Ama, dış kredi kullanmış olan işadamlarının yakınmaları sona ermedi. 24 Ocak kararlarından sonra, ksur farklarının kaldırılması konusundaki çabalar yenilendi ve yoğunlaştırıldı. İşadamlarına her türlü olanağı sağlayan bu kararlar anlayışı içinde bile, kur farklarının borçlular tarafından ödenmesini öngören karar değişmedi, değiştirilemedi.

Kur farklarının kaldırılmasına başında beri karşı çıkan büyük bir günlük gazete geçtiğimiz günlerde bu konuda yayınladığı bir makalede, kur farkları konusuna yen ibir düzenleme getirilmek üzere olduğu müjdesini vermekte ve bunu, "kur farklarında happy end -mutlu son-" diye değerlendirmektedir.

Bu kadar önemli ve gizli olarak yürütülmesi gereken bir konuda, nasıl bilgi edinilmiş ve açıklama yapılmış, onu şimdilik bir yana bırakarak, konunun özüne eğilmekte yarar vardır.

Önce şunu belirtmek gerekir ki, kur farklarının bir avuç işadamını ilgilendirdiği kanısı yanlıştır. Bu konuda alınacak kararlar bütünüyle halkımızı etkiler ve ilgilendirir.

Nedir konunun özü ?

Kur farklarını, dış borçlanmadan yararlanan bir avuç işadamı mı ödesin, yoksa, Hazine ve dolayısıyla da Türk halkı mı ödesin? İşte, sorunun özü budur.

HER ÜLKEDE KUR FARKLARINI BORÇLANAN ÖDER

Bildiğimiz kadarıyla kur farklarını borçlanandan başkalarının ödendiği bir ülke yoktur. Özel sektöre tüm olanakların sağlandığı Latin Amerika ülkelerinde bile, kur farklarını işadamları öderler.

Geçmişte, 1975 yılına kadar bizde de durum böyleydi. Örneğin doğrudan doğruya ya da Sanayi Kalkınma Bankası aracılığıyla döviz kredisi kullanmış bir iş adamı, krediyi kullandığında dolar dokuz lira, kredinin bir taksidini geri öderken dolar örneğin 15 lira olmuşsa, aradaki farkı kendisi öderdi. Bunun dışında bir uygulama düşünülemezdi bile. Kredinin ikinci taksidini öderken, dolar bu kez örneğin 25 lira olmuş, aradaki farkı yine borçlanan kimse öderdi. Borç geri ödeninceye kadar, kur riskini borçlanan kişi yüklenirdir.

Ama, 1975 yılında bu uygulama değiştirildi, kur riskini ödemeyi, Hazine, yani tümüyle Türk Halkı üstlendi. Üstelik bu değişiklikten, dış kredi kullanan bütün işadamları da yararlanamıyordu. Örneğin, Sanayi ve Kalkınma Bankası aracı-

Her ülkede kur farklarını borçlanan öder

lığıyla Dünya Bankasından ya da Avrupa Yatırım Bankasından kredi kullanılmış ve fabrikalar yapılmışsa, bu borçların taksitleri geldikçe kur riskini sanayiciye yükleme uygulaması sürdürülüyordu.

Buna karşılık, özel sektörün doğrudan doğruya ve kendi olanaklarıyla bulduğu ve adına "mal kredisi" ya da "donatım kredisi" denilen borçlarda, kur riski uygulaması kaldırıldı. Üstelik bu, geçmişte alınan borçlar için de geçerli oldu. Sanayici kur riskinin kendi üzerinde olduğunu bile bile borçlanmış olduğu halde, Devlet bir karar alıyor, "sen tasalanma, bundan böyle kur farklarını ben ödeyeceğim" diyordu. Bu arada, görünüşü kurtarmak için önemsiz bir sigorta primi sistemi de getirildi.

75 MİLYAR LİRAYI HAZİNE MI ÖDESİN?

Fakat 1978 başında alınan bir kararla bu adaletsiz uygulama değiştirildi. Kur farklarının, 1975 öncesinde olduğu gibi, borçlananlar tarafından ödenmesi kuralı yeniden getirildi. Böylelikle, 1978-1980 yıllarında Hazine en azından 20 milyar lira kur farkı ödemekten kurtuldu. Çünkü bu dönemde, 19 lira olan dolar kuru aşama aşama 100 liraya kadar çıkmıştı.

Gerçekte yükten kurtulan, Hazine değil, Türk halkının kendisiydi.

Bugün, özel sektörün geçmişte aldığı ve anlaşmalarına göre ilerki yıllarda taksitler halinde ödeyeceği borçlar için üstlendiği kur riskinin 75 milyar liraya vardığı ileri sürülüyor. Herhalde bu, doların 100 lira olduğuna göre yapılan yaklaşık bir hesaplama. Ama, dolar yerinde durmuyor ki, Geçmişte alınan ve örneğin 1985'de ödenecek bir borç için o günkü doların kaç lira olabileceğini kim bilebilir? Bu bakımdan, eğer doğruysa 75 milyar lira olduğu söylenen kur farkı yükü, her devalüasyonla birlikte daha da artacak, Hazineye ödetilecek mikdar daha da çoğalacak.

Hazinenin fazladan ödeyecek 75 milyar lirası varsa, bununla neden okul açmasın, neden yol yapmasın, neden yoksul halkımıza sağlık hizmetleri ya da yüzlerce başka kamu hizmetlerini götürmesin? Temel sorun bu noktada düğümleniyor.

Ama, işadamlarına bakarsanız, kur farklarını onlar öderse, para bulamazlarmış, zarar ederlermiş, batarlarmış, yeni yatırım yapamazlarmış...

Bu yakınmaların hiç biri doğru değil. 1978, 1979, ve 1980'de kur farklarını ödediler, kim battı? Tersina kârları arttı, hem de görülmemiş boyutlarda arttı. Sanayiciler ürettiği malları eski fiyatlarından mı satıyor ki borçlarını da eski kurdan ödesinler.

Yatırımlar durmuşsa, bunun nedeni kur riski değil, ülke ekonomisinin içinde bulunduğu koşullar ve uygulanan ekonomik politikalardır... Kapasite kullanımının alabildiğine düştüğü son yıllarda doğal olarak kimse büyük yeni yatırımlara giremiyor.

Temel sorun, kur farkları adı altında milyarlarca lirayı dış kredilerden yararlanan bir avuç işadamı mı ödesin, yoksa halkı mı ödesin noktasında düğümleniyor.

SERBEST PAZAR KURALLARI BİR BÜTÜNDÜR İSTENİLDİĞİ GİBİ YORUMLANAMAZ

Fiyatlar serbest bırakılsın, Devlet faizlere karışmasın, kambiyo sınırlamaları kaldırılsın ve paramızın dış değeri istem ve sunu kurallarına göre belirlensin, anlayışına dayalı bir model uygulanıyor. Böyle bir modeli savunulabilir ya da eleştirilebilir. Ancak bütün bunlar bir bütündür, istenildiği gibi yorumlanamaz ve bazı çevrelerin işine geldiği gibi bozulamaz.

Arayış'ı ilk çıktığından bu yana, yapıtları ve düşünceleriyle ekonomik yaklaşımların gelişmesine katkıda bulunan ünlü çağdaş iktisatçılardan bazılarını okurlarına tanıtmak istemiştir. Friedman'dan Prebisch'e kadar bütün bu iktisatçıların biribirinden çok farklı görüşleriyle kendi içinde tutarlıdırlar.

Nitekim Friedman da serbest pazar ekonomisi kurallarının savunuculuğunu yaparken, vergi iadelerine, faiz indirimlerine, kur riskine, sistemin bütünlüğünü koruyabilmek için karşı çıkıyor. Çünkü bir yandan fiyatlar tümüyle serbest bırakılırken, bir yandan da ücret artışlarını sınırlandırmanın çelikşiki olacağını biliyor.

Hem Devlet ekonomiye karışmasın deyip, hem de yatırım yaparken özel sektöre alabildiğine olanak ve yardım sağlasın, bu ikisinin bağdaşamıyacağı da belli...

Hem Devlet gerçekçi kur uygulasın ve kambiyo denetimini kaldırsın, hem de kur riskini girişimciler ödemesin, Devlet ödesin ya da bunun için çok düşük faizle kredi versin, bu da modelin temel kurallarıyla çelişir.

Yatırım yapamaz, işletme giderlerini karşılıyamaz, borçlarını ödeyemez duruma düşen pekçok küçük ve orta işletme bulunduğu doğrudur. Fakat onların sorunlarına çözüm ararken, halka yük olmamak ve haksızlık etmemek gerekir. Küçük ve orta işletmelerin ağır sorunlarla karşı karşıya bulunmaları, genel ekonomik bunalımdan olduğu kadar, uygulanan ekonomik modelden de kaynaklanıyor. Bu modelin yalzınca en büyükler yararına işleyen bir model olduğu gerçeği artık kabul edilmelidir. Nitekim bazı sanayiciler, o arada özellikle Eskişehir Sanayi Odası, buna başından beri dikkati çekmişlerdir. O halde, bir yandan halk bir yandan da özel sektörün bu kesimi korunmak isteniyorsa -ki elbette korunmalı- o zaman bu adaletsiz modelden vaz geçmek gerekir. Modelin iç tutarlılığı bozan, temel felsefesiyle çelişen istisnalar ve ayrıcalıklar getirmek, hiçbir sorunu çözmez, tersine, sorunları büsbütün ağırlaştırır.

Basında çıkan haberlerden, kur farkları konusundaki düzenlemenin, içinde bulunduğumuz günlerde açıklanacağı anlmaşılmaktadır. Ancak, işadamlarının "kur farklarını Hazine ödesin" görüşlerinin, bu kez de sonuçsuz kalacağı duyuluyor.

Doğru olanı da budur. ●

LÜBNAN FACİASI

İşte Lübnan'dan bir sahne: Filistin sorunu çözülmeden bu soruna bir çözüm getirmek olanaksız

- Lübnan'da 1975'den bu yana en şiddetli çatışmalar yer alıyor.
- Çatışmalar bir israil-Suriye savaşına dönüşürse Sovyetler Birliği müdahale edebilir.
- Lübnan'daki güçler dağılımı ve yapısal sakatlıklar kargaşalıklar ve çatışmalar için uygun ortam oluşturuyor.
- Filistin sorunu çözülmeden sorununun da çözülmesi beklenemez

GEÇTİĞİMİZ ay içinde, Lübnan, Suriye Birlikleri ve Filistinlilerle Sağcı (Falanjist) Hıristiyan Milisler arasında yoğun çarpışmalara sahne oldu.

Çarpışmalar daha çok başkent Beyrut'da, Hıristiyanlarla Müslümanların denetimi altında tuttukları bölgeleri biribirinden ayıran "yeşil hat" boyunca ve doğuda çoğunlukla Hıristiyanların yaşadığı 200 bin nüfuslu Zahle kenti çevresinde yoğunlaştı.

Bu arada, Güney Lübnan'da Falanjist Hıristiyan Milisler Sayda ve Sur limanlarını bombaladılar. İsrail birlikleri de Güney Lübnan'da Filistin kamplarına saldırılarda bulundular.

Lübnan'ın Suriye sınırı boyunca uzanan Bekaa vadisinde, Zahle kendi, stratejik açıdan son derece önemli. Kent bir yandan Şam-Beyrut uluslararası yolunu, öte yandan da Lübnan'ın en verimli vadisini kontrol ediyor.

İsrail'in işgal altında bulundurduğu Golan tepelerinden Suriye'ye yapacağı doğrudan bir saldırı yerine, veya böyle bir saldırı ile birlikte, Lübnan üzerinden bir çevirme harekâtı yaparak Suriye'ye saldırması olasılığı düşünüldüğünde, Zahle kenti ile Bekaa vadisi strateiik acıdan daha da önem kazanıyor.

Falanjist Hıristiyan milisler aralık 1980'de, Zahle kentinde öteki Hıristiyan grupları, bertaraf ederek kentin denetimini ellerine geçirdiler. Nisan başında da, Zahle kentini Kuzey Lübnan'da denetim altında bulundurdukları bölgeye bağlamak üzere bir karayolu yapmağa başladılar. Suriye birliklerinin buna engel olmaları üzerine, taraflar arasında silahlı çatışma çıktı. Silahlı çatışma kısa zamanda büyüyüverdi.

Suriye Birlikleri Zahle kentini ve çevresini ağır tank ve top ateşi altına aldılar. Falanjist Hıristiyan Milisler de Suriye Birliklerine top ateşi ile karşılık verdiler. Bir hafta süren şiddetli çarpışmalar sonunda Lübnan Cumhurbaşkanı Elias Sarkis, Birleşmiş Milletler, Suudi Arabistan, Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa'nın yardımlarıyla taraflar arasında ateşkes sağlayabildi.

Suriye Birlikleri, Uluslararası

Kızılhaç görevlileri ve Lübnan içgüvenlik kuvvetleri ile birlikte kente girdiler. Bu arada, Suriye Bekaa vadisinde, askerî açıdan durumunu daha da güçlendirmiş oluyordu.

Zahle ve çevresindeki çarpışmalar, 1975 Nisanında başlayan ve ondokuz ay süren Lübnan iç savaşından bu yana en şiddetli çarpışmalardı.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim yaptığı açıklamada Lübnan'da durumun kritik bir aşamaya geldiğini belirtti ve olayları "derin bir kaygıyla" izlediğini söyledi.

Siyasal gözlemcilerin bir çoğu İsrail'in Hıristiyan Falanjist Milislere yardım etmek üzere Lübnan'a müdahele edebileceğini ileri sürdüler. Böyle bir müdahele Suriye-İsrail savaşı temekti... Suriye'nin saldırıya uğraması ise, geçen yıl Sovyetler Birliği ile imzaladığı anlaşma gereğince, Sovyetlerin Suriye'ye yardım etmesi sonucunu doğurabilirdi.

Sağlanan geçici bir ateşkes'le bu kaygılar şimdilik bir ölçüde giderilmiş bulunuyor.

Ancak, Lübnan'da siyasal durum bölgede istikrarı ve barışı, bu arada doğal olarak dünya barışını, ciddi bir biçimde tehdit etmekte...

LÜBNAN'DAKİ GÜÇLER DAĞILIMI

Gerçekten, Lübnan Devleti ülkesinde egemenliğini tam olarak sağlayamıyor.

Ülkenin kuzey bölgesine Falanjist Hıristiyan milisler hakim durumda...

Başkent Beyrut Müslümanlarla Hıristiyanların denetimi altında tuttukları iki bölgeye ayrılmış...

Güneyde İsrail sınırına bitişik şehit Binbaşı Haddad'ın denetiminde Binbaşı Haddat "Özgür Lübnan" diye adlandırdığı bu bölgede İsrail'in yardımlarından yararlanıyor. İsrail bu bölgeyi Lübnan'da üslenen Filistin Kurtuluş Ordusunun İsrail'e sızmalarına karşı bir tür "tampon bölge" olarak kullanmakta... Bu bölgeye Birleşmiş Milletler Barış Gücü de giremiyor.

Öte yandan, Filistin Kurtuluş Örgütüne bağlı kuvvetler Filistin Kurtuluş Ordusu adı altında Lübnan'da üslenmiş bulunuyor. Bu birlikler, gelen haberlere göre, son zamanlarda savaş yeteneği bakımından giderek güçlenmekteler. Lübnan'da sol eğilimli Lübnan Ulusal Hareketi ile de işbirliği yapıyorlar.

Lübnan'da, ayrıca 22 bin dolayında Suriye askeri bulunuyor. 1976 yılında Suriye, bir yanda Filistinlilerle Solcular, öbür yanda sağcı Hıristiyanlar arasındaki çatışmaların ileri bir aşamaya varması üzerine Lübnan'a müdahele etmişti. Suriye Birlikleri daha sonra Lübnan'da "İstikrarı sağlamak" amacıyla Arap Doruk Toplantısında kurulması kararlaştırılan Arap Önleme Birliğinin (Arap Deterrent Force) esasını oluşturdu. Bir süre sonra, Arab Önleme Birliği'ne asker veren bazı Arap ülkeleri, örneğin Birleşik Arap Emirlikleri, Libya, Sudan ve Güney Yemen askerlerini geri çektiler. Şu anda Arab Önleme Birliğinin tümüne yakın bir bölümü Suriye askerlerinden oluşuyor. Arap Önleme Birliği de Lübnan'da istikrarı sağlayamadı. Suriye Birlikleri, özellikle, Beyrut'un doğusunda oluşan Hristiyan bölgesine, Kuzey Lübnan'daki Hıristiyan bölgesi ile güneyde Binbaşı Haddad'ın hakim olduğu tampon bölgeye giremediler.

Birleşmiş Milletler Örgütü de, özellikle Filistinlilerle İsrail arasında "barış gücü" görevini görmek üzere Lübnan'a 6000 kişilik bir birlik gönderdi. Lübnan'da Birleşmiş Milletler Geçici Gücü (**United Nations Interim Force in Lebanon - UNIFIL**) adını taşıyan bu birlik 6000 kişiden oluşuyor. Bu Güç de Birleşmiş Milletlerce kendisine verilen görevi yerine getiremedi. İsrail ve dolayısiyle Binbaşı Haddad, oluşturdukları tampon bölgeye Birleşmiş Milletler Gücünün girmesini istemiyorlar ve buna fiilen karşı çıkıyorlar. Birleşmis Milletler Gücü de, ister istemez, Tampon bölge ile Litani nehri arasındaki bölgede görev görmeğe çalışıyor.

Öte yandan, Lübnan'da çeşitli grupların ve fraksiyonların oluşturdukları daha küçük silahlı güçleri de unutmamak gerekiyor..

Bu arada Lübnan Silahlı Kuvvetleri ile iç güvenlik kuvvetleri de, fırsat bulabildikleri ölçüde, ülkede "güvenliği" sağlamağa çalışıyorlar...

1975'ten bu yana, Lübnan'da yaşanmakta olan acı, fakat gerçek tablo budur....

LÜBNAN'DAKİ KARGAŞANIN NEDENLERİ

Son yıllara kadar Orta Doğu'nun iş, ticaret, kültür ve eğlence merkezi olarak bilinen Lübnan neden bu duruma gelmiştir, ya da getirilmiştir?

Lübnan sorununa gerçekten çözüm aranmak isteniyorsa, günlük olayları, karşılıklı suçlamaları ve sağlanan ateşkeslerin yarattığı geçici ferahlığı bir yana bırakarak bu nedenlere inmek gerekir.

Nedenler çok çeşitlidir. Bu nedenleri kalın çizgileriyle şöyle sıralamak mümkündür:

1. Lübnan'ın ekonomik, toplumsal ve siyasal yapısından kaynaklanan nedenler,
2. Lübnan Hükümetinin izlemiş olduğu politikalar,
3. Orta Doğu sorununun (Arap İsrail çatışması ile Filistin sorununun) yıllarca tarafları tatmin edici bir çözüme kavuşamamış olması ve bu durumun Filistin ulusu ile Lübnan üzerine fatura edilmesi
4. Başta büyük devletler olmak üzere çeşitli devletlerin bu arada İsrail ve Suriye'nin Lübnan üzerindeki çıkar çekişmeleri.

Lübnan nüfusu Hıristiyanlarla Müslümanlardan oluşuyor. Hıristiyan nüfus çoğunlukta olan Marunilerle, Rum ortodokslarını, Rum katoliklerini, Protestanları ve Ermenileri içermekte. Müslüman nüfus da Sünnî ve Şiî olmak üzere ikiye ayrılıyor.

Lübnan nüfusunda görülen bu din ve mezhep mozayiği ülkenin iktisadî ve siyasal yapısına da yansımış durumda. Ülke ekonomisi iktisaden güçlü olan Hıristiyanların elinde bulunuyor. Lübnan'da 1932'den bu yana nüfus sayımı yapılmamış. O tarihte yapılan nüfus sayımına göre, Hıristiyanlar çoğun-

Lübnan'dan kaçan kaçana

lukta olduğu için, 1943 yılında Lübnan'ın siyasal yapısı oluşturulurken Müslüman-Hristiyan oranı 5-e 6 olarak saptanmış. Bu oran Parlamentoya ve yönetimin yüksek kadrolarına yansıtılmış durumda.

Bu arada Lübnan'da Cumhurbaşkanı ile Silahlı Kuvvetler Komutanının Marunî, Başbakanın Sünnî, Parlamento Başkanının da Şiî olması kuralı benimsenmiş...

Ancak zamanla nüfusun yapısı değişmiş. Müslümanlar ve özellikle Şiiler arasında doğum oranının yüksek olması nedeniyle, şu anda Müslüman nüfus çoğunlukta. Ancak bu değişiklik siyasal yapıya yansıtılamamış.

Bu arada Devletin ekonomiyi düzenleme konusunda hiç bir önlem almaması ve tam bir serbest pazar ekonomisi izlemesi, vergilendirmede bile dolaylı vergi yolunu seçmesi, gelirin daha da adaletsiz bir biçimde dağılımına yol açmış. Lübnan'da Devletin sosyal alanda da herhangi bir doyurucu önlem almadığı görülmekte. Kamu hizmetleri yetersiz. Özel okulların sayısı devlet okullarından daha çok. Sağlık hizmetlerinde tüm giderler kişilerce karşılanıyor...

Aslında 1975 Nisanında başlayan iç savaş, esas itibarile kendilerini ezilmiş durumda hisseden müslümanların Lübnan'ın siyasal ve ekonomik düzeninde daha çok söz sahibi olmaları isteğini yansıtmakta. İç savaş Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki duygu uçurumunu derinleştirmiş bulunuyor. Statükoyu korumak amacıyla Hıristiyanlar sağa kaymış durumdalar. Pierre Cemayel'in Falanjist Partisinin son yıllarda sağladığı başarının altında bu gerçek yatmakta.

FİLİSTİN SORUNU İLE İÇİÇE

Lübnan'da Filistinlilerin varlığı ve özellikle 1967 Arap-İsrail Savaşından sonra, silahlı birlikler halinde örgütlenişi Lübnan-İsrail sınırında Filistinlilerle İsraililerin karşılıklı saldırıları Lübnan sorununu daha da karmaşık bir duruma sokmuş bulunuyor. Özellikle İsrail'in Lübnan'ın güneyinde Binbaşı Haddad'ın yönetiminde fiili bir bölge yaratması ve Suriye birliklerinin de, Filistinlilerle birlikte, Lübnan'da bulunmaları, Lübnan sorununun Arap-İsrail çatışması ve Filistin sorunu ile ne denli içiçe olduğunu gösteriyor.

Aslında belki de Lübnan sorununun uluslararası planda çözümü burada yatmakta. Gerçekten, Filistin sorununa çözüm bulmadan, Lübnan sorununa uluslararası planda çözüm bulmak olanaksız gibi görünüyor. ●

EĞİTİM

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

● Fabrikalarda çalışan, devlet ya da özel sektörde çalışan annelerin çocukları için ana okullarının açılması artık zorunlu hale gelmiştir. Anneler çocuklarını gönül rahatlığı içinde ve güvenle, eğitildiklerinden emin olarak bırakma olanağına sahip olmalıdırlar.

Türkiye, çocuklara özel bir resmi bayram günü ayırmış olan tek ülkedir.

Bu, Ulusumuzun ve bu bayramı Ulusa kazandıran Atatürk'ün çocuklara ne kadar değer verdiğini gösterir.

Fakat çocuğa verilen bu değer, eğitim sistemimize yeterince yansımamıştır.

Gerçi yurdumuzda ilk eğitim çok yaygınlaşmıştır, ama çocuk kişiliğinin sağlıklı biçimde gelişmesinde taşıdığı önem artık bütün dünyaca benimsenen okul öncesi eğitim, Türkiye'da halâ çok yetersizdir.

Oysa geçim koşulları ağırlaşıp, ailenin tüm yetişkin bireyleri, o arada annelerin de önemli bir kesimi, çalışmaya başladıkça, okul öncesi eğitimin önemi büsbütün artmaktadır.

1978-79 döneminde, okul öncesi eğitimi, genel eğitim sistemimizin önemli bir parçası durumuna getirip bütün yurda yaymak üzere çalışmalar başlatılmıştır. Fakat bu çalışmaların arkası gelmemiştir.

Aşağıdaki yazıda, okul öncesi eğitimin ne açılardan yararlı ve gerekli olduğu anlatılmaktadır.

OKUL öncesi eğitimi dönemi çocuğun 3-6 yaşları arasındaki dönemidir. Bu dönemdeki bir çocuk henüz okuma yazma öğrenebilecek olgunluğa erişmemiştir. Ana okuluna devam edebilirse, çevresindeki insanlara nasıl davranacağını, duygularını açığa vurmanın yollarını öğrenecek, kişiliğini geliştirecek ve yaratıcılığını aktif hale getirecek olanaklar bulur, günlük yaşantısında disiplinli olmayı ve başkalarının haklarına saygı göstermeyi öğrenir.

Ülkemizde zorunlu ilköğretimin başlama yaşı 6. yaşın bitimi olarak belirlenmiştir. Üç ile altı yaşlar arasında çocuğun günlük yaşantıya uyumu, sosyo-kültürel ve psikolojik gereksinimlerinin karşılanması rastlantılara bırakılmaktadır. Eğitimcilere göre, okul öncesi eğitiminin yararlı olup olmadığı, üzerinde tartışılmak yerine, eğitimin ana okulu çağına doğru uzatılması gereği üzerinde durulması gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca çocuğun gelişim özellikleri üzerinde yapılan araştırmalar okul öncesi eğitimi görmenin yararlarını ortaya çıkarmıştır.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN YARARLARI

Bu yararları sosyo-kültürel ve psikolojik etkenler olmak üzere iki temelde toplayabiliriz. Sosyo-kültürel bakımdan, çocuğun içinde yaşadığı kültürü tanıması, ana dilini iyi konuşabilmesi, toplumun gelenek görenek ve törelerini erken yaşlarda öğrenmesi gerekmektedir. Ayrıca bu eğitimin evde, sokakta olduğu gibi gelişi güzel bir biçimde olmayıp çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun bir biçimde uygulanması gerekmektedir.

Çocuk, temel eğitimi başlamadan önce bütün davranışlarını okul öncesi eğitimi ile öğrenebilmeli ve temel eğitime başladığı zaman okul ortamına uyum sağlıyabilmesi için gereken davranışları kendi kendine öğrenebilme güçlüğünden kurtarılmalıdır. İsteklerini açıkca söyleyebilme, kendine güven, yemek yeme alışkanlıkları arkadaşlık edebilme, onlarla iyi geçinebilme, işbirliği ve iş bölümüne alışmakla çocuk temel

eğitime kolaylıkla uyum sağlıyabilecek bir duruma gelmelidir.

Psikolojik yönden ise ana okulları, çocukların davranışlarını inceliyerek arkadaşlıklar kurmasına yardım eder. Ayrıca geri ve süttün zekâlı çocuklarla diğer özürlü çocukları saptayarak bunlara erken yaşlarda başlayarak özel eğitimin uygulanmasına olanak sağlar.

ANA OKULU

Ülkemizde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarının büyük bir kısmı özel girişimler tarafından yönetilen ana okullarıdır. Ancak bu özel okullar istedikleri ücret yönünden çoğunlukla sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarına seslenebilmektedir.

Bazı resmi kuruluşların ise, sadece kendi elemanlarının çocukları için, kreş ve ana okulları açtıkları bilinmektedir. Bunlar çok az sayıda ailelerin gereksinimlerini karşılıyabildiklerinden yeterli olamamaktadır. Ancak Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bazı ilkokullarda ana sınıflarının açıldığı bilinmektedir. Okul öncesi eğitim, temel eğitim gibi zorunlu hale getirilemediğinden, bu açılan ana sınıfları toplumun tümünün isteklerine yanıt verememektedir.

Ülkemizde kadının, aile üzerindeki ekonomik güçlüklerini bir ölçüde azaltabilmek amacıyla çalışması her geçen gün artmaktadır. Fabrikalarda çalışan, devlet ya da özel sektörlerde çalışan annelerin çocukları için ana okullarının açılması artık zorunlu hale gelmiştir. Anneler çocuklarını gönül rahatlığı içinde ve güvenle, eğitildiklerinden emin olarak bırakma olanağına sahip olmalıdırlar.

Yuva ya da ana okullarının hangi amaçla çocuk kabul ettikleri sorusuna önceki yıllarda yapılan bir ankette şu yanıtlar alınmıştır:

1) Okul öncesi eğitimi vermek için,

2) Yoksul çocuklara bakmak için,

3) Annesi çalışan çocuğa bakmak için,

4) Annesi babası olmıyan kimsesiz çocuğa bakmak için,

5) İlk okula başlamadan önce çocuklara Türkçe öğretmek için (Doğu ve Güney Doğudaki bazı bölgelerde).

Ana okullarının dünyada ve bizde ortaya çıkış nedenleri arasında ailelerin nüfus bakımından belirli bir şekilde azalmasını da gösterebiliriz. Bugünün ailesi, ana-baba ve çocuklardan oluşan "çekirdek aile" şekline dönüşmüştür. Çocukların sayısı azaldıkça, çocuklar ailenin aşırı iyi bakım arzusundan doğan bir baskı altına girmişlerdir. Ayrıca özellikle kentlerde küçük apartman dairelerinde oturulduğundan buralarda büyüyen çocuğun arkadaşlık etme olanağı çok daralmış olup, sürekli yetişkinlerle ilişki kurmak zorunda kalmasının gerek çocuk gerekse yetişkinler yönünden istenilmeyen, can sıkıcı durumlar yarattığı görülmüştür. Annenin çocuğun her davranışına karışması, "yapma, elleme!" demesi çocuğu huzursuz edecektir.

Okul öncesi eğitimin gerekliliği ortadadır

Eğitimcilere göre, çocuğun ruhsal ve bedensel gelişimi bakımından özgürce gelişmesine elverecek bir çevrenin hazırlanması gerekmektedir. Yetişkinler de çocuğun çevresinin bir parçası olduğuna göre kendilerini çocuklarının gereksinimlerine göre ayarlamalıdırlar.

ÜRETMEYE YÖNELİK EĞİTİM

Okul öncesi eğitiminden çocukların üreticiliğe yönelik ve çeşitli beceri alışkanlıklarını geliştirici nitelikte ürünler kazanması da beklenilir. Örneğin çocuklarda bulunan fakat gizli kalıp geliştirilmemiş olan bazı yeteneklerin de çeşitli uğraşılarla geliştirilmesi mümkündür. Bunlar arasında, çiçek yapma, dokuma işleri (çevredeki lif ve saplardan hasır işleri, çanta, şapka, sepetlerin örülmesi v.b) bitki yetiştirmek, evcil hayvanlara bakmak (bu son iki işlev aracılığıyla çocuktaki doğaya yaklaşma ve çevreyi tanıma davranışları geliştirilir) yoğurma maddelerini kullandırılarak heykelcikler, seramikler ve mumlar yaptırmak (bunlar çocukların duygularını dışa vurduran davranışlardan çok onları zihnen çalıştıran ve bedenen dinlendiren çabalardır) sayılabilir.

Ana okullarının çocuklara yararlı olabilmek için önemli bir etkene de değinmek gerekmektedir. Bu etken yeterli araç-gereç ve deneyimli öğretmen sorunudur. Öğretmenlerle ailelerin işbirliği yapmaları bu okullarda yürütülen programların amacına ulaşmasına yol açar. Öğretmen veli ile kişisel görüşme yaparak çocuğun ev hayatı, evdeki davranışları ve bu davranışlar karşısında anne-babanın tutumunu öğrenme olanağına kavuşmalıdır.

Öğretmenler gerekli gördükleri bilgileri anne-babalara aktarmalı ve onları aydınlatmalıdırlar. Araştırmaların sonucunda günde üç-dört saatlik okul öncesi eğitimi deneyinin çocuk için yeterli olduğu görülmüştür. Bizde yapılan bir ankete göre yuvaların, yüzde 12'si günde 3-5 saat, yüzde 58'i 6-9 saat, yüzde 30'u ise 24 saat açıktır. Aslında çocuğu sekiz saatin üstünde okulda tutan programlar, çalışan ve evde kimsesi olmayan annenin gereksinimlerini karşılamak içindir.

Çocukların okul öncesi eğitimi için en ideal yaş olarak üç yaş dolayı bulunmuştur. Bu yaşta çocuk artık ana-babası ile bağlılığını gevşetmekte, kendine güveni artmakta, okulda da arkadaşlarının olmasını istemektedir.

Okul öncesi eğitiminin çocuğun gerek sosyal ve gerekse entellektüel gelişimi bakımından doğuracağı olumlu yanları göz önünde bulundurulursa, bu eğitim zorunlu hale getirmenin nedeni önemli olduğu ortaya çıkacaktır. ●

YÜKSEK ÖĞRENİM BÜTÜNLÜK YASA TASARISI VE ÖZEL ÜNİVERSİTELER...

Doç. Dr. Yahya Kemal KAYA

- **Toplumsal ve siyasal yaşamın köklü geleneklere dayandığı gelişmiş Batılı ülkelerin durumları bizim koşullarımızla karşılaştırılamaz. Bu nedenle, gazetelerin kurulacağını haber verdiği özel üniversitelerin, ülkemiz koşullarındaki durumuna çeşitli açılardan bakmak yararlı olacaktır.**

- **Özel kişi ya da vakıflar tarafından finanse edilecek özel üniversitelerin özerklik açısından durumu ne olacaktır? Bir yandan özel üniversite sahiplerinin beklentileri, öte yandan devletin gözetim ve denetimi altında özerklik nasıl sağlanıp sürdürülecektir?**

- **Kuşkusuz, özel üniversitelerin öğrencilerini kendi özel yöntemleriyle seçmeleri beklenemez. Özel yöntemlerin uygulanması, üniversite seçme sınavlarına karşı çok duyarlı olan kamuoyunda büyük tepkilere, rahatsızlıklara neden olur. Çünkü bu, paralılarla, parasızları ayırt etmek anlamına gelecektir.**

20 Nisan 1981 tarihli gazetelerde yazıldığına göre, Bakanlar Kurulunda üniversitelerin görüşüne yatkın kimi üyeler yüksek öğretim yasa tasarısındaki bazı maddeleri benimsemeyince tasarının hükümette görüşülmeksizin Milli Güvenlik Konseyine sunulması kararlaştırılmış. 24 Nisan 1981 tarihli gazetelerde ise, tasarının yüksek öğrenim bütünlük yasa tasarısı adını aldığı bildiriliyordu.

Yüksek öğretimimize, çeki-düzen vermeye yönelik çalışmaların büyük bir gizlilik içinde aylardır yapılmakta olduğu bilinmekte idi.

Ülkemizde yüksek öğretim; yüksek okulları, akademileri ve üniversiteleri ile üçe bölünmüş durumdadır. Yüksek Öğretim kurumları arasında, yıllar boyunca, statü, olanak ve nitelik açısından önemli ayrılıklara yol açmıştı bu durum. Gerekli hazırlıklar yapılmadan yüksek öğrenim kurumları sayısının artırılması da, ayrılıkları daha belirginleştirmişti.

1973'te getirilen bazı önlemlere karşın, öğretim üyesi dağılımındaki dengesizlik ve araştırma olanaklarındaki yetersizlik giderek artıyordu.

Akademiler, statülerini yükseltme çabasıyla kendilerini üniversite sayarak fakülteler açmaya başlamışlardı. Üniversiteler, akademik ünvanların kazanılmasındaki ayrıcalıkları ve kolaylıkları ileri sürerek, akademilerin bu girişimlerini önlemeye çalışıyorlardı. Akademilerle üniversiteler arasında yıllardır gizliden gizliye süren çatışma su yüzüne çıkmıştı ve bunlar biribirleriyle mahkemelik olmuşlardı.

Çeşitli bakanlıklara bağlı olan yüksek okulların çoğu ise, siyasal iktidarlarla birlikte bütün yönetici ve öğretmenleri değiştirildiğinde, sürekli bir yönetim ve öğretim kadrosundan yoksun kalmışlardı. Nitelik sorunu bir yana itilmiş, sık sık aynı yüksek okulun mezunu üst öğrenim yapmadan ve deneyim kazanmadan partizan hesaplarla bitirdiği okula öğretmen ve yönetici olarak atanmış; 12 Mart'tan önce bazı üniversitelerde yuvalanmış olan anarşi ve terör 1975'den sonra bu okullara taşınmıştı.

Kısacası; ülkemizde yüksek öğretim, üniversiteleri, akademileri ve yüksek okullarıyla ayrı dünyaları simgeliyordu. Tek bir amaca yönelik olmaktan uzaktı. Öğretim yöntemleri erki, gelişme olanakları sınırlıydı. Örneğin; bir ekonomi öğrencisi, Türkiye'nin ekonomik sorunlarıyla ilgili bir kurstan yoksun bırakılıyordu. Ülkemizin sorunlarına akılcı ve etkili çözüm yolları araştırılmıyordu.

ÖZEL ÜNİVERSİTELER KURULACAK MI?

Yüksek Öğrenim Yasa Tasarı'sının Milli Güvenlik Konseyi'ne gönderildiğini bildiren 20 Nisan 1981 tarihli gazeteler, aynı başlık altında, özel üniversitelerin kurulabileceğini de yazdılar. Kuşkusuz; bu haberin doğruluğunu bilmek henüz olanaksızdır. Bununla birlikte; özel üniversite konusunu irdelemek, bu üniversitelerin- eğer kurulurlarsa -toplumumuza olumlu ve olumsuz olabilecek etkilerini anlamak açısından ışık tutucu olacaktır.

Gelişmiş batılı ülkelerin bazılarında özel üniversiteler vardır. Örneğin; Amerika Birleşik Devletlerinde, genel olarak yasama organı tarafından verilen izinle özel üniversiteler kurulmuştur ve bunlar kâr amacı gütmeyen hayır kurumları durumuna dönüşmüşlerdir. Yaşamları yalnızca öğrencilerden aldıkları paralar değil, devletten ve çeşitli fonlardan aldıkları yardımlara borçludurlar. Her türlü siyasal etkilere kapalı olan bu üniversitelerin köklü bir geleneği vardır. Kurucuları çok gerilerde kalmışlardır. Ünlü Harvard Üniversitesi 1936 yılında kurulmuştur.

Toplumsal ve siyasal yaşamın köklü geleneklere dayandığı gelişmiş batılı ülkelerin durumları bizim koşullarımızla karşılaştırılamaz.

Bu nedenle; gazetelerin kurulacağını haber verdiği özel üniversitelerin, ülkemiz koşullarındaki durumuna, ön yargısız olarak, çeşitli açıdan bakmak yararlı olacaktır.

ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİ VE ÖZEL ÜNİVERSİTELER

Üniversiteler; yeni gerçeklerin süreki arayıcısıdır, doğmacılığın karşısındadır; gençliğin yönlendiricisi ve toplumun yol göstericisidir. Öyleyse; üniversite, yalnızca öğrencilere bilgi aktaran bir sistem değil, aynı zamanda, bilimsel araştırmalarla bilgi üreten ve bilimsel bulguları toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik geleceğinin oluşturulmasında başarıyla kullanabilecek toplum liderleri yetiştirilmesi gibi önemli görevler yüklenmiş bir sistemdir.

Böylece, Üniversitenin işlevleri tüm toplumu etkilemektedir. Bu nedenle; üniversiteler, bu görevlerini tarafsız bir ortam içinde yapabilmeleri için, demokratik toplumlarda yasa tarafından korunmuşlar ve özerkliğe kavuşturul-

muşlardır. Ülkemizde de, üniversiteler, devlet tarafından finanse edildikleri halde, gelip giden hükümetlerin siyasal baskısından korunmak için akademik ve yönetimsel bağımsızlık tanınmıştır.

Özerk üniversitelere, üniversitelerin işlevleri ve özerkliği açısından bakıldığında akla çeşitli sorular gelir:

★ Kazanç amacıyla kurulacağı kuşkusuz olan özel üniversitenin, üniversite görevlerini sağlıklı olarak ve salt bilmin gelişmesi, gerçeklerin bulunması amacına yönelik olarak yerine getirmesi beklenebilir mi?

★ Özel üniversitede, bilgi üretmeye yönelik araştırma işlevinin ikinci plâna itilerek - hatta tümden ihmal edilerek - daha çok kazanç sağlamaya yönelik bilgi aktarmanın ve çok sayıda öğrenci yetiştirmenin (tıpkı geçmişte özel yüksek okullarda ve bugün özel dershanelerde olduğu gibi) ana işlev durumunun dönüşmesi önlenebilecek mi?

Bu önlenemezse, araştırma işlevi, zaten bu konuda çeşitli güçlükleri olan devlet üniversitelerinin omuzlarında kalmayacak mı?

Özel üniversitelerin yalnızca bilgi aktarma- yani öğretim-işlevi ile yetinmeleri kabul edilse bile bu üniversitelerde öğretimin yoğunluk alanı ülkemizin sağlıklı kalkınması için gerekli olan alanları mı olacaktır? Yoksa büyük harcamaları gerektirmeyen Laboratuvar veya atölye istemeyen daha az masraflı alanlar mı olacaktır?

Örneğin; özel üniversiteler ülkemiz açısından önem taşıyan tıp, tarım ve hayvan sağlığı alanlarında insan gücü mü yetiştirecek, yoksa, kapatılan özel yüksek okullar gibi, çok sayıda mimar, eczacı ve dişçi mi yetiştirecek?

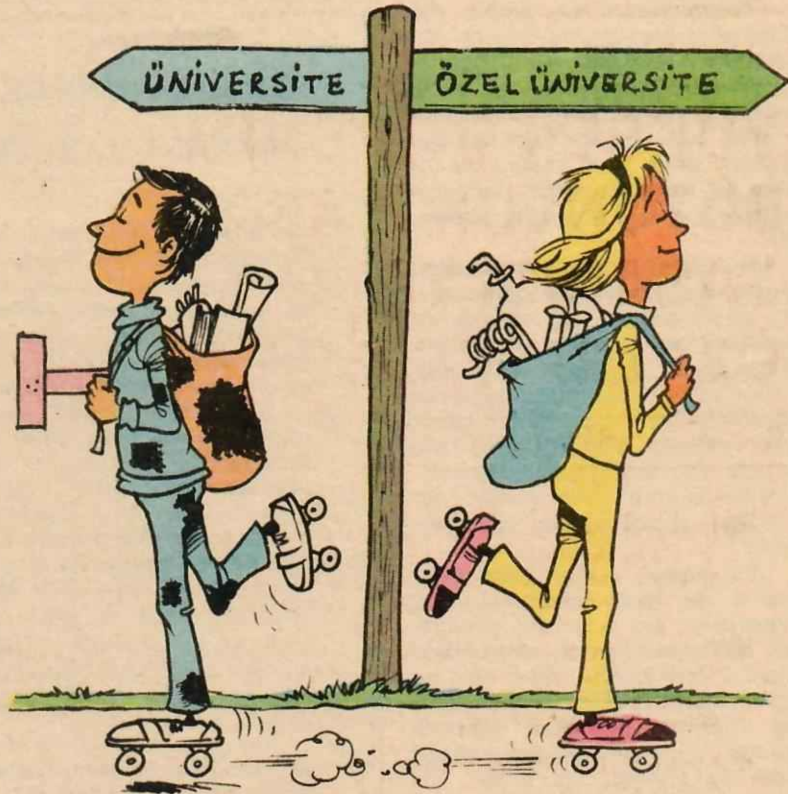
Özetle; özel üniversiteleri, devletçe belirlenecek bazı zorunlu alanlara yöneltmek mümkün olacak mı?

Öğretim üyeleri; görevlerini yerine getirirken (öğretirken ve araştırırken), temel eğitim politikalarının sınırları içinde kalmak koşuluyla, özgür ve bağımsız olmalıdır. Özel üniversitelerin bunu sağlamasını beklemek gerçekçi olur mu?

Üniversiteler kendi organları tarafından yönetildikler izaman öğretim üyelerinin akademik özgürlüğü dışarıya karşı daha iyi korunur.

Özel Üniversitelerde bu sağlanabilir mi? Özel üniversitede, yönetim bakımından üniversite sahiplerinin yeri ne olacaktır?

Kısacası, özel kişi yada vakıflar

tarafından finanse edilen özel üniversitelerin özerklik açısından durumu ne olacaktır? Bir yandan özel üniversite sahiplerinin beklentileri, öte yandan devletin gözetim ve denetimi altında özerklik nasıl sağlanıp, sürdürülecektir? Üniversite kuruluşları kâr amacı gütmeseler bile kamuoyunda özerkliğe karşı gizli bir baskı aracı gibi değerlendirilmeyecekler mi?

Toplumun daha iyiyi, daha güzeli, daha doğruyu bulmasının önkoşulu olan özerklikten vazgeçileceği olasılığını düşünmek bile istemiyoruz.

ÖĞRETİM ÜYESİ SORUNU VE ÖZEL ÜNİVERSİTE

Bugün devlet üniversitelerinin çoğu öğretim üyesi sıkıntısı içindedir. Emeklilik ve istifalar yoluyla boşalan öğretim kadrolarına yeni elemanlar kolay kolay bulunamamaktadır. Son yıllarda, ülkemizin geçirdiği döviz bunalımı nedeniyle gelişmiş ülkelere doktora öğrencisi de gönderilememektedir. Bu yüzden, ülkemizdeki öğretim üyesi stoku donmuştur. Özellikle yeni kurulan üniversiteler, büyük kentlerdeki üniversite öğretim üyeleri ile desteklenmektedir. Bu sorunu bir ölçüde çözmek amacıyla, yeni yüksek öğretim yasa tasarısının rotasyon yöntemini getirmekte olduğu söylenmektedir.

Bu durumda, özel üniversiteler, gerekli öğretim üyesini nereden sağlayacaklardır?

Daha yüksek ücretler ve iyi olanaklar sağlayarak devlet üniversitelerindeki öğretim üyelerini mi çekeceklerdir? Bu durum, devlet üniversitelerinin gerilemelerine yol açmayacak mı?

Özel üniversiteler, devlet üniversitelerindeki öğretim üyelerinden ek görevli olarak mı yararlanacaklardır? Bu da, öğretim üyelerini araştırma yapmak için gerekli zamandan yoksun bırakmayacak mıdır?

Üniversite özerkliğinin önemli bir koşulu da, öğretim üyelerinin işgüvencesidir. Görevden atılma kaygısı, öğretim üyelerinin, özgür öğretim ve araştırma yapmasını güçleştirir. Özel üniversiteler, bu iş güvencesini sağlayacaklar mı? Yoksa, devlet üniversitelerinde iş güvencesine sahip olan öğretim üyeleri için, özel üniversiteler ek kazanç sağlama yeri mi olacaktır?

ÖĞRENCİLER VE ÖZEL ÜNİVERSİTELER

Özel üniversiteler, öğrencilerini nereden, nasıl seçecektir?

Kuşkusuz, özel üniversitelerin, öğrencilerini kendi özel yöntemleriyle seçmeleri beklenemez. Özel yöntemlerin uygulanması, üniversite seçme sınavlarına karşı çok duyarlı olan kamuoyunda büyük tepkilere rahatsızlıklara neden olur. Çünkü bu, paralılarla parasızları ayırt etmek anlamına gelecektir.

Bulunabilecek en pratik yol, üniversite seçme sınavlarında kazanılacak puanlara göre öğrenci kaydetmek olacaktır. Ancak, bu sınavlarda yükse puan tutturanlar- varlıklı bile olsalar- daha iyi olanaklara sahip olan parasız ya da daha az masraflı devlet üniversitelerine kaydolmayı yeğleyeceklerdir.

Bu nedenle, özel üniversitelere, devlet üniversitelerine girememeyen düşük puanlı, ama varlıklı aile çocukları olan adaylar kayacaktır. Aynı düşük puanlara sahip olan yoksul aile çocukları ise, üniversite dışında kalacaklardır. Hatta bazan daha yüksek puanlı yoksul aile çocuğu dışarıda kalırken, daha düşük puanlı varlıklı aile çocuğu üniversiteye girme şansını elde edecektir.

Bu durum, ödeme güçsüzlüğü nedeni ile özel üniversiteye giremeyenler için haksızlık olmayacak mı? Temel eğitim yasasındaki genellik ve eşitlik ilkesi ile bu durum nasıl bağdaştırılacak. Hiçbir şey toplumu bu denli rahatsız edemez. Bu, toplumsal dengesizliği daha da arttırıcı bir durum olmayacak mıdır?

YÜKSEK ÖĞRETİMİN BÜTÜNLÜĞÜ VE...

Üniversiteleri, devlet üniversiteleri ve özel üniversiteler diye iki gruba ayırınca, yasa tasarısına ad olan "YÜKSEK ÖĞRENİMİN BÜTÜNLÜĞÜ" nasıl sağlanacaktır?

Üniversitelerin en önemli işlevlerinden birisi de, vatandaşlar arasında ortak kültür ve standartlar, ortak değerler geliştirmektir. Ortak değerlere sahip insanların yetiştirilmesi, çoğulcu-özgürlükçü demokratik sistemin sağlıklı işleyebilmesinin de ön koşuludur.

Geçmiş yıllarda, eğitim sistemimiz bütünlükten yoksun bırakılmış; çeşitli devlet okullarında yanlış amaçlara kanazile edilen kimi öğretmen ve yöneticilerin tutumları, arkalarında hangi güçlerin bulunduğu belirsiz olan onbinlerce Kuran kursu, çeşitli derneklerin desteklediği imam hatip okulları; eğitim olanaklarının yetersiz dağılımından kaynaklanan özel dershaneler, sistemin dengesini bozmuş, eğitim sistemimiz ortak değerlere sahip insanlar yetiştiremez olmuştur.

Eğitim sistemimiz, Cumhuriyet'e bile kan bağlılığı sağlayamamış; şeriatcılar, ülkücüler, marksistler, bölücüler gibi farklı siyasal düzen getirme çabası içinde olanlarla devlet sürekli olarak savaşmak zorunda kalmıştır.

Bu gerçekler belleklerde durken, yalnıca belirli bir sosyal gruptan öğrenci alabilecek özel üniversiteler, ortak değerlerin yaratılmasında engelleyici olmayacaklar mıdır?

Devlet üniversitelerini bitiren yoksul, yetenekli insanlarla, özel üniversiteyi bitiren varlıklı- yeteneksiz insanlar, zamanla farklı değer yargıları ile karşı karşıya gelmeyecekler mi? Kutuplaşma olmayacak mı? Bu yolla toplumsal gruplar arasındaki barış zedelenmeyecek mi?

Eğitimimizin aynı amaca yönelik duruma getirilmesi çabaları ile kazanç amaçlı özel üniversite-kamu hizmeti amaçlı devlet üniversitesi ikilemi nasıl bağdaştırılacak?

Özel üniversitelerin kamu yararını ikinci plana iterek, geçmiş yıllarda olduğu gibi birer ticarethane durumuna düşmesi nasıl önlenecek?

Sorular çoğaltılabilir. Özet olarak eğitim, yalnızca ondan yararlananı değil, aynı zamanda tüm toplumu etkilemektedir. Her ülkede, eğitimin bir devlet görevi olarak sürdürülmesi geleneği de, eğitimin topluma olan etkisinden kaynaklanır.

Eğer eğitim işi, özel kişilere ve gruplara bırakılırsa toplum ulusal çıkarlara uygun olmayan bir eğitim almak riski ile karşılaşır.

Ulusal yararı gözetecek, gelişmeyi hızlandırıcı yeterli bir eğitim sistemi oluşturmak doğrudan doğruya devletin görevidir. Eğitim, özel kişilere bırakılmayacak kadar ciddi bir iştir.

Tüm grupların barış içinde yaşaması ve Atatürk ilkeleri doğrultusunda birleşmesi için büyük çabaların gösterilmesi gereken bir dönemde ulusal yararları zedeleyecek kurumların yaratılmasının amaçlandığı düşünülemez. Dileğimiz; özel üniversitelerin doğrulanmayan bir gazete haberi olarak kalmasıdır.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR VE ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi, 1965 yılında çıkarılan 625 sayılı, "Özel Öğretim Kurumları Yasası"*nın 1. ve 13. maddelerini, Anayasa'ya aykırı bularak 1971 yılında iptal etmişti. Bu iki maddenin iptali ile de, iptal işlemine konu edilmemiş, ancak iptali öngörülen maddeleri dolayısıyla artık uygulama yeri kalmayan, aynı yasanın 8. maddesinin özel yüksek okullara ilişkin 2,3 ve 4. fıkraları ile 48. maddenin özel yüksek okullara ilişkin kuralı da, iptal edilmişti.*

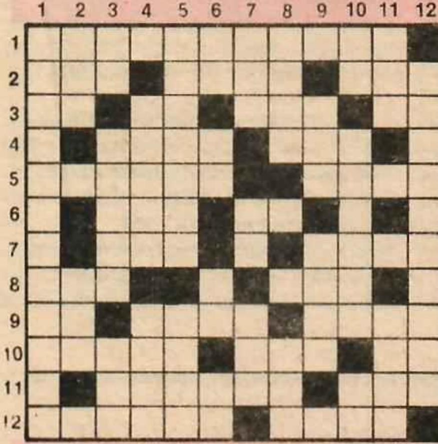
Konu, 1968 yılında Danıştay'a iletilmiş, özel bir yüksek okulca verilen diplomaların iptali konusunda Danıştay'a dava açılmıştı. Davaya bakan Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu, dava vekilince ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görerek, konunun Anayasa Mahkemesince incelenmesine karar vermişti.

Anayasa Mahkemesi'nin incelemesi sonucu, dava konusu maddelerin, Anayasa'nın 127. ve 50. maddelerine aykırı olduğu görüşü hakim olmuştu. 50. maddedeki kuralların dayanağını, "halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamanın Devlet için en başta gelen ödevlerden olduğu" *ilkesi oluşturuyordu. Salt iktisadi nitelikte olmayan kamu işlerinin Devletçe ve Devlet kaynaklarıyla ve kazanç amacı güdülmeksizin görülmesi, Anayasa'nın temel ilkelerindendi...*

Anayasa Mahkemesi'nin kararında, iptale dayanak oluşturan 120. maddede ise ilke, "Üniversitelerin ancak devlet eliyle ve yasa ile kurulabileceği" *şeklinde idi...*

Milli Güvenlik Konseyi'nce 27 Ekim 1980 tarihinde kabul edilen ve 28 Ekim 1980 tarihinde yürürlüğe giren, "Anayasa düzeni hakkında kanun"*un 3. maddesinde her ne kadar, Konsey'ce yayınlanacak yasaların Anayasa'ya aykırılığı iddiasının sürülemeyeceği ve aynı yasanın 6. maddesinde de, MGK'nın bildiri ve kararları ile yayımlanacak yasalardan 1961 Anayasası hükümlerine uymayanların, Anayasa değişikliği olarak yürürlüğe gireceği belirtilmişse de, özel üniversiteler konusunun, geçmişin ışığı ve deneyimleri altında düşünülmesinde sayısız yararlar vardır..*

BULMACA

SOLDAN SAĞA: 1- 17. Yüzyılda yaşamış kır, köy, aşiret yaşamını dile getiren, ünlü doğa ozanımız. 2- Çok erdemli, çok büyük-Giysi-Afrika'da bir İslam Ülkesi. 3- Tersi yararlı bir hayvan-Canlılardan hastalık niteliğinde görülen bir yumru- Vergi ödeme (Eski dil)- Tersi iyi, yarar uygun 4- Bağ kütüğü- Yazma, mendil V.S. kenarlarına dikilen bir çeşit tentene. 5- Bir erkek adı- Yanan ve ışık veren gazların uzanan dili. 6- Eski Türklerde Kağan'a bağlı devlet Başkanı- Er, erkek, yiğit. 7- Cennet onun ayağı altındadır- Tersi bakır ya da pirinçten büyük tepsi, 8- Budala, saf- Boğa güreşinde seyircinin haykırışı. 9- Iridyum'un Kimya'daki simgesi- Çok sert ve geçici yel- Güney Amerika'da eski bir uygarlık. 10- Işık ölçü birimi-Osmanlılarda alınan bir çeşit gümrük vergisi- Devlet yönetiminde en büyük yöresel bölüm 11- İstanbul'un fethinde surlarda şehit düşen yiğidin memleketi- Tadı buruk, antiseptik bir cisim. 12- Gemi odası- Din kitaplarında cennet- cehennem arasında olduğu bildirilen yer.

YUKARDAN AŞAĞIYA: 1- "Mutluluk veren bilgi" anlamına gelen ve islamlık etkisi altında yazılmış ilk Türkçe yapıt. 2- Karışık renkli Yapı, bina 3- Akıl, yürek (eski dil)- Bir erkek adı- Dibine ışık vermez. 4-Okyanus Dışardan gelen sıkıntılı, zararlı hal 5- Alaturka müzikte hızlı bir usul- Öz saygısı 6- Utanç duygusu- Yemek- Aşamasız asker-Tersi su (Eski dil) 7- Altaylardan çıkıp Kuzey buz denizine dökülen bir nehir-Bir organımız-Bir çeşit kama, kalın şayak 8- Terki, büyük ve süslü çadır. Baba, ced 9- Avuçiçi-Doğu Anadolu'da bir ilçemiz 10 Bağışlama-Açıkca gizlemeden- Yasanın yarısı 11- Kendini ağır satma Tersi, üstün, ileri (eski dil) 12- Geçenlerde yitirdiğimiz bir mizah ustası

Çözümu 47 Savfada

KAMU YÖNETİMİ

GÖREVLİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE SİSTEM DEĞİŞİKLİĞİ GEREKLİ

DOÇ. DR. METİN KAZANCI

- **Kamu görevlilerinin değerlendirilmesinde Türkiye'nin uyguladığı geleneksel sistem gelişmiş ülkelerde bırakılmıştır.**
- **Değerlendirmede tüm yetkiyi üstlere vermenin eğiticiliği yoktur. Yetenekli kişiler bu yöntemle belirlenemez.**
- **Değerlendirmede, açıklık kadar katılma da gereklidir. Somut kanıtlara dayanarak değerlendirme notları verilmelidir ve görevliler arasında belli niteliklere göre sıralama yapılmalıdır.**

KAMU yönetimini daha sağlıklı işler duruma getirmek üzere çalışmalar yapılırken, personel değerlendirmesi üzerinde özellikle durmak gerekir.

Personel değerlendirmesi, bir kuruluşun amaçlarını gerçekleştirme bakımından çalışanların yetenek ve niteliklerini saptayıp sınıflandırmak üzere yapılan çok yönlü bir çalışmadır.

Ülkemizde personel değerlendirmesine kamu yönetiminde yaygın olan bir terimle **"Tezkiye"** adı verilir. 657 sayılı Devlet Memurları Yasası **"Sicil"** terimi kullanmıştır. Hem kamu kesiminde hem de özel kesimde personel değerlendirmesi artık çok geniş bir alana yayılmış bulunmaktadır.

Personel değerlendirmesi konusunda her ülkede değişik yöntemler uygulanır. Konuyla uğraşan uzmanlar yeni arayışlar içindedir. Personel değerlendirmesinden ideal olarak beklenenlerin tümünü sağlayan bir yöntem henüz bulunmuş değildir. Bu nedenle de değerlendirme sistemleri sık sık değişebilmektedir. Bir ülkede geçerli toplumsal ve kültürel değerler, kamu görevlilerinin ülke içindeki konumları, siyasal sistemin niteliği, personel değerlendirmesini çok yakından etkiler.

Bugünün Türkiye'sinde personel yasaları ile ilgili değişiklikler düşünülürken, personel değerlendirme sistemimizin ne olduğunu, aksaklıkların nerelerde odaklandığını ve daha iyi bir sistem için hangi önlem ve yeniliklere gereksinim duyulduğunu kısaca açıklamada yarar vardır.

GELENEKSEL SİSTEM

Kamu görevlilerinin değerlendirilmesi açısından Türk Kamu Yönetimi geleneksel sistemi uygulamaktadır. Oysa gelişmiş ülkelerin hemen tümünde bu sistem artık bırakılmıştır.

Geleneksel sistemde kamu görevlilerini değerlendirme işlemlerinin örgüt içinde dirlik ve düzeni sağlamağa yardımcı bir yöntem olduğu gözönünde tutulmamıştır. Değerlendirme sürecinde tüm yetkiler üstlerin (Amirlerin) elinde toplanmıştır. Bu konuda **"Herşeye muktedir amir"** anlayışı vardır. Süreç, başından sonuna kadar, üstlerin denetimindedir ve onlarca yürütülür. Toplumda varolan ataerkil ilişkiler ve düzen, olduğu gibi yönetim içine yansıtılmıştır.

Geleneksel sistem, ülkemizde kamu görevlilerine, yanlışlarını bulup göstermekten, yanılgıların bir

daha yinelenmemesi için yönlendirmekten ve eğitmekten çok, onları korkutmak için kullanılan bir araç olarak benimsenmiştir.

Bir başka anlatımla ülkemizde uygulandığı biçimiyle presonel değerlendirmesinin yol göstericiliği yoktur. Bu konuda yapılan tek şey üstlerin dönem sonunda astlarla ilgili belirli kağıtlara notlar ve imzalar atmasıdır. Notlar kesin ölçütlere de bağlanmamıştır. Sistemin ayrıca öğreticiliği de yoktur. Ne örgüt amaçlarının gerçekleşmesi için öneriler getirmektedir, ne de astların daha verimli çalışmaları için ortam hazırlayıcı özellikleri bulunmaktadır.

Ayrıca yine bizdeki uygulamasıyla "Tezkiye" kimi, kez üstlerin kendi emirlerinde çalışan kamu görevlilerine acıyarak doldurdukları kağıtlar, kimi kez de üstlerin astlardan bireysel gerekçelerle hınç almak için kullandıkları yönetsel bir araçtır. Dolayısıyla değerlendirmenin, yükselmelerde temel alınacağına ilişkin ilke gerçekleşememektedir. Rastegeleliğe bırakılmış bir yöntemden ne yükselmede ne de öteki konularda istenilen biçimde yararlanma olasılığı yoktur. Bu yöntem, ayrıca yetenekli kişiyi ayırdedemediği için yanıltıcıdır da.

AÇIKLIK VE KATILMA

Bu duruma mutlaka son verilmelidir. Ama nasıl?

Uygulanan biçimiyle "Tezkiye" sistemi yetenekli ve nitelikli kamu görevlilerini ortaya çıkarıcı özelliklerden yoksundur. Dolayisiyle ilk sorun "Tezkiyeyi" ciddi ve düzenli duruma getirmektir. Bu ona iç tutarlık ve etkinlik kazandırmak demektir.

Türkiye son otuz yıl içinde bu konuda önemli değişiklikler geçirdi. 657 sayılı Devlet Memurları Yasasında önce, Tezkiyenin en önemli özelliği gizli olması idi. Gizli olan değerlendirmenin astlara da kuruluşlarada bir yarar sağlamadığı ve sağlıyamıyacağı geç de olsa anlaşıldı ve 657 sayılı yasa ile bu durum değiştirildi. Fakat bu yasa ile gizlilik ilkesi tümüyle kaldırılmadı, yalnızca belirli konularda açıklık getirildi. Örneğin değerlendirme sonucunun astlara bildirilmesi gibi bir kural ile bu uygulama "Yarı açık" bir duruma getirilmiş oldu. Ne var ki, onbeş yılı aşkın bir süreden beri uygulanan bu yöntemden de istenilen sonuç alınamadı.

Herşeyden önce yeni düzenlemelerde personel değerlendirme sistemine açıklık ilkesi getirilmelidir. Değerlendirme tümüyle bu ilkeye uymalı ve somut verilere dayanmalıdır. Değerlendirmede ölçülebilecek özelliklere ağırlık verilmeli ve ölçüm notlarla olmalıdır. Değerlendirme döneminin başında üstlerle astlar bir araya gelip örgütsel amaçları gözdeng geçirmeli ve her görevli kendi sorumluluk alanı ile ilgili çözmesi gereken sorunları saptayıp bir amaçlar dizisi ya da planı oluşturmalıdır. Bu işlem kuşkusuz birlikte gerçekleştirilecektir. Dönem sonunda her ilgilinin bu amaçlardan hangisini ne ölçüde gerçekleştirdiği yine birlikte saptanıp notlamaya geçilmelidir. Bu arada özellikle halkla ilişkisi olan birimlerde çalışanların değerlendirmelerinde ilgili baskı kümelerinin kanıta dayalı görüşlerini almak da düşünülebilir. Astın doğruluk, sorumluluk ve çalışkanlık gibi temel nitelikleri kuşkusuz ön plana alınıp üstler bu konuda somut kanıtlarla değerlendirme notları vermelidirler. Bunun yanında bir birimde çalışan kamu görevlilerinin belirli nitelikler açısından kendi aralarında sıralandırılması da uygun olan bu yöntem, kamu görevlilerinin değerlendirilmesinden katılmalı bir yöntemdir. Açıklık ilkesini bu ilke izlemelidir.

Bu yöntemin belirli eksiklikleri olabilir ve vardır. Ancak personel değerlendirme yöntemleri içinde en geçerli olanıdır. Kamu yönetimlerini katılmaya açık bir yapı ve anlayışa kavuşturduğumuz zaman, "Tezkiye" sistemi de kolayca bu etkili yönteme uyarlanabilecektir.

TEKNİK ELEMANLARIN TEKRAR KAZANILMASI İÇİN ÇABA HARCANIYOR

- **DSİ yetkilileri tarafından hazırlanan raporda, mühendislere mezuniyet yıllarına göre zam verilmesi isteniyor. Öneri kabul edilirse, mühendislere birinci derece Devlet Memuru maaşının yüzde 50 ile yüzde 100'ü oranında zam verilecek.**

- **Raporda, Türkiye dört bölüme ayrılıyor ve bu bölgelere göre çalışanlara yüzde 25 ile yüzde 100 arasında "Mevki zammı" verilmesi öngörülüyor.**

EKONOMİK nedenlerle son yıllarda hızlanan beyin göçünü önleyebilmek için çaba harcanıyor. Bu amaçla çeşitli kamu kuruluşlarında çalışmalar yapılıyor, raporlar hazırlanıyor.

Beyin göçünün etkin olduğu kuruluşlarımızdan biri olan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nde de bu amaçla yapılan çalışmalar bir rapor halinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına sunuldu.

Hazırlanan raporda, tüm teknik personele **"mühendislik tazminatı"** adı altında zam yapılması öngörülüyor. Birinci derecenin son kademesindeki bir devlet memurunun aldığı ücretin yüzde 50'si ile yüzde 100'ü arasında yapılacak zammın, mühendislerin mezuniyet tarihine göre belirlenmesi öneriliyor.

Yan ödemelerin kaldırılmasının istendiği raporda ayrıca, Türkiye 4 bölüme ayrılıyor ve bu bölümlerde yapılan işe göre yüzde 25 ile yüzde 100 arasında "mevki zammı" ödenmesi koşulu getiriliyor. Raporda "mahrumiyet bölgeleri" olarak belirlenen bölgelerde çalışacak mühendislere verilecek **"mevki zammı"**nın yüzde 100 olması öngörülüyor.

Hazırlanan raporun gerekçe bölümünde ise, getirilmesi önerilen koşullar ile mühendislerin şantiyelerde çalışmaya özendirileceği ve böylelikle son yıllarda büyük bir hız kazanan beyin gözünün önleneceği savunuluyor.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından incelenecek olan raporun, diğer kamu kuruluşlarından gelecek raporlar ile birleştirildikten sonra Bakanlık önerisi olarak Başbakanlığa sunulması bekleniyor.

İÇİMİZDEN BİRİLERİ

İNŞAAT SEKTÖRÜ İŞÇİLERİNİ İŞSİZLİK TEHLİKESİ BEKLİYOR

24 Ocak kararlarının uygulanmasından sonra, bu ekonomik modelin sonucu işsizlik çok büyük boyutlara ulaşmış bulunuyor. Bu bunalımdan en çok etkilenen sektör de sigortalı işçilerin yaklaşık dörtte birini oluşturan inşaat sektörü olmuştur. Bu hem kamu kesimi için hem de özel kesim için sözkonusudur.

Kamu kesimi inşaat yatırımlarında işçilik ödenekleri 1981 Malı Yılı Bütçesinde çok düşük tutulmuş, bunun sonucu da kamu kesimi inşaatlarında 1980 yılına oranla daha az işçi çalıştırma zorunluğu kendiliğinden doğmuştur.

Kamu işverenleri işçi sayısının azaltılması ile ilgili önlemleri de geçtiğimiz günlerde yürürlüğe koymaya başlamışlardır. Bayındırlık ve Köyişleri Bakanlıkları buna örnektir.

Ayrıca inşaat sektöründe kullanılan malzemeleri üreten fabrikalarda da önemli stoklar oluşmuştur. Yetkililerin açıklamasına göre, Karabük Demir Çelik Fabrikasında şu andaki stok birikiminin değeri 10 milyar lirayı bulmaktadır. Demirin resmi fiyatı 44 lira olmasına karşın, serbest piyasada demir 40 liraya bile alıcı bulamamaktadır.

Öte yandan, Ayancık kereste fabrikasının stokları da büyük boyutlara ulaşmıştır. Fabrikada, yeni üretimin konulacağı saha kalmadığından, fabrikanın revizyona sokulması ve üretiminin bir süre durdurulması düşünülmektedir.

İnşaat sektöründeki gerilemeye ve durgunluğa bir başka örnek te, geçenlerde açılan 650 milyon liralık bir iş ihalesine 132 müteahhitin başvurmuş olmasıydı. Bu durum da, özel sektörde de işsizliğin hangi boyutlara ulaştığını göstermektedir.

İnsan ögesini dikkate almayan, insan unsurunu hiçe sayan 24 ocak kararları sonucu varılan ekonomik düzen -daha doğrusu düzensizlik -işsizliği, özellikle de inşaat sektöründeki işsizliği dramatik boyutlara ulaştırmıştır, daha da ulaştıracağa benzer.

Bu nedenle "İçimizden Birileri"nde, inşaat sektöründe çalışan işçilerin sorunlarını kısmen yansıtabilmek için, inşaat sektöründe çalışan bir grup işçi ile söyleştik.

İNŞAAT İŞÇİLERİYLE GÖRÜŞME

SORU- Türkiye'de işçilerin sorunları hiçbir zaman tam anlamıyla çözüme kavuşturulamamıştır. O nedenle işçilerimizin büyük bölümünün başta iş güvenliği ve ücret olmak üzere çözümlenmesini istediği sorunlar sürer gider. Siz de bir işçi olarak sorunlarınızı dile getirebilir misiniz?

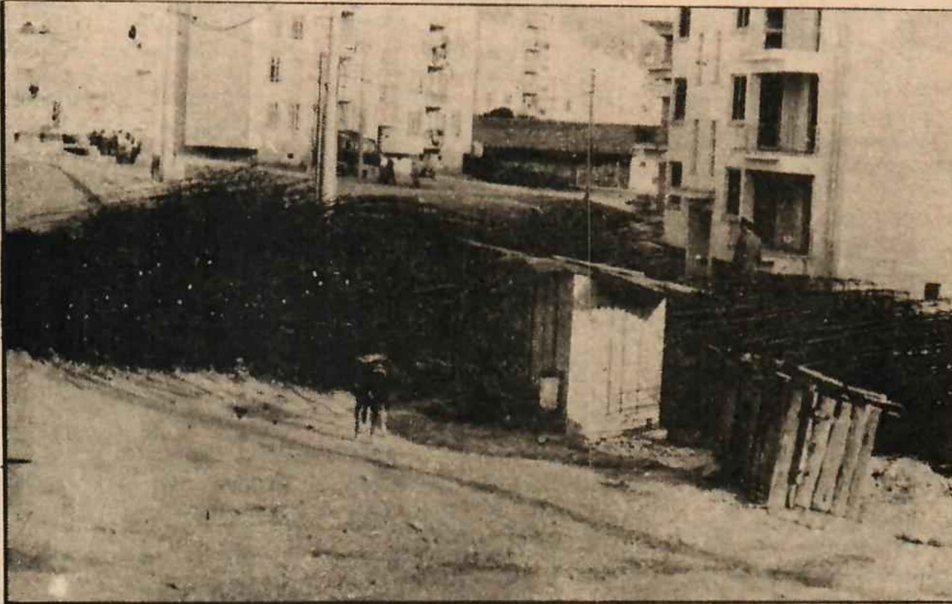
YANIT- Öncelikle iş sorunumuz var. Bizim çalışmakta olduğumuz iş yerinde, Karabük'te, mevsim sonu yaklaşırken izne çıkartırlar. Böylelikle bize yazın izin kullandırmazlar. İnşaat mevsiminin sona erdiği kışın senelik izni olanları senelik izne, olmayanı da ücretsiz izne çıkartırlar. Bu seneye kadar böyle olmamıştı, bu sene neden olduysa yaza doğru bu günlerde senelik izin verdiler. Senelik iznin sonunda gittiğimizde iznin üç ay daha uzadığını, ücretsiz olarak uzadığını söylediler. 1600 kişi halen boşta ve işsiz...

SORU- Üç aylık ücretsiz izinden önce verdikleri yıllık izin ne kadardı?

YANIT: Şimdi efendim, kimin yıllık izni varsa ve kullanmadıysa o izni vermişlerdi. Ama yazın bu izinleri kullandırmıyorlar ve kışın veriyorlar... Senelik izin bittiği zaman da ücretsiz izin veriyorlar. Bizim bir de Çankaya şantiyesi vardır Karabük'te. Orada çalışan işçi arkadaşlara da senelik izinlerini verdiler ve senelik izinleri bitince de Beşbinevler'e gönderdiler. Onlar Beşbinevler'de bir ay ancak çalıştılar, bu izinler başlatıldı. Şimdi hepsi ve hepimiz açız. Çoluk çocuk aç ve sefil bir vaziyette.

SORU- Bu şimdi ortaya çıkan bir durum. Peki genel olarak iş hayatında sizleri etkileyen sorunlar neler oluyor?

YANIT : Efendim, bizim genellikle sorunumuz iş güvenliği ve ücret sorunudur. Aldığımız para para değildir. Bedava

Hem özel sektörde hem devlet sektöründe yatırımlar durma noktasında

çalışıyoruz bile diyebiliriz. Elimize daha önceleri 3 bin lira ancak geçiyordu. İşte bu dönem toplu sözleşmelerden sonra ancak 5 bini aşmaya başladı

SORU - Toplu sözleşmeden sonra diyorsunuz. Ne zaman yapılmıştı toplu sözleşmeniz?

YANIT- 1979 yılında yapılmıştı... Şu anda yeni toplu sözleşme lerimiz Yüksek Hakem Kurulu'nda. Artık onu bekliyoruz.

SORU- Peki siz bu ücretle nasıl geçinebiliyordunuz? Bu ücretle çalışmaktan amacınız neydi? Başka bir iş arayamaz mıydınız?

YANIT- Efendim bizimki geçinme değildi. Sadece bir bel bağlamaydı. İlerde belki Demir-Çelik'in standart kadrolarına geçebiliriz ümidiyle bir çalışma da diyebilirsiniz buna... Bizim aramızda 16-20 senedir çalışanlar var. Hâlâ standart kadroya geçememişler.

SORU- Şu andaki sorununuzu biraz daha açar mısınız?

YANIT- Şu andaki sorunumuz iş meselesi. İşin açılması. Demir Çelik'in Kooperatiften alacağı varmış. Demir-Çelik Beşbinevler'in müteahhitliğini yapıyor. Biz de Demir-Çelik'in işçisiyiz. Sözleşmemizde de şöyle bir madde var: "Tarafların kusuru olmaksızın işin durması veya bitimi halinde Demir-Çelik bu işçilere kendi bünyesinde iş vermeye mecburdur" der. Toplu sözleşmemizde böyle bir iş garantimiz de olmasına rağmen bu madde uygulanmıyor.

SORU- Bu kadrolarda çalıştıktan sonra Demir-Çelik'in standart kadrosuna geçebilen işçi çok oluyor mu?

YANIT: Yok efendim, 1979 yılından bu yana hiç olmadı. Ancak bu konuda da sözleşmemizde bir madde var. Demir-Çelik'in standart kadrolarına işçi alınırsa mutlaka bizlerin arasından alınacağını hükme sağlayan bir maddemiz de var. Ama bu madde de uygulanmıyor.

İnşaat sektöründe işsizlik giderek artıyor

SORU: Peki, söz konusu standart kadrolara 1979 yılından bu yana işçi alımı oldu mu?

YANIT- Dışardan sanat okulu mezunu vasıflı işçi olarak işçi alındı. 200 işçi de İskenderun Demir-Çelik'ten transfer getirildi. Bunların dışında işçi alımı olmadı.

SORU- Bu sorununuzun ötesinde bilindiği gibi yeni asgari ücret belirlendi. Bu konuda söyleyecekleriniz neler olabilir?

YANIT- Bizim birinci sorunumuz paradan evvel iş garantisi. Bilindiği gibi ne kadar para alırsak alalım, yarın işveren kalkıp "işinize son verdim" dedi mi aldığımız paranın bir kıymeti kalmaz. Biz işverenden fazla bir şey istemiyoruz. Mevcut sözleşmeyi uygulasın yeterli bizim için. Sözleşmede iş garantisi alınmış. Sözleşmeyi de yetkisiz bir kimse yapmadığı için bu sözleşmeyi imzalayanların şimdi tanımamakta ısrar etmelerini anlamıyoruz. Şu anda ortalama ücretimiz brüt 351 lira. Sözleşme Yüksek Hakem Kurulunda. Demir-Çelik'in standart kadrosunda çalışanın eline ise, bizimle aynı işi yapan işçiyi kastediyorum, ayda 20 bin lira geçer. Aldıkları primler ise bizim maaşlarımızı geçer.

SORU- Bu durumu genelleştirirsek işçilerin sorunları olarak daha nelere değinmek istersiniz?

YANIT- Valla, işçiler büyük çile çekiyorlar. Bugün ülkede 5-6 bin lira ile geçinilemeyeceği apaçık ortada. Bugün asgari ücret 10 bin lira oldu, bizim arkadaşlarımız da ancak asgari ücret düzeyinde ücret alabiliyorlar. Yine bizim duruma gelirsek, asgari ücret düzeyinde maaş alan bir kişi 3 ay da maaş alamazsa, ücretsiz izin gerekçesiyle, daha fazla bir şey söylemeye gerek yok sanırım. İşçi hakları kısıtlandı, sendikaların hak arama yetkisi kalmadı. İşverenler işçiden intikam alırcasına davranıyorlar.

Şimdi işçi aç. İşçi "Toplu sözleşmemi uygulayın, bize hangi işi verirsen ver, ama iş ver" diyor. İlerde Demir-Çelik'te kadroya geçinceye kadar toplu iş sözleşmesinin ilgili maddeleri ile garanti altına alındı diye herşeyimi memleketimde bıraktım, kendimi buraya bağladım. Yakın bir gelecekte Demir-Çelik'in kadrolu işçisi olacağım, bunun için bu şartlara katlanıyorum" diyor. Ama bugünkü ortamdan istifade ederek 1600 işçi arkadaşımla sokaktayız.

SORU- Bu konuyla ilgili olarak ne gibi girişimlerde bulunuldu? Bu girişimlerin sonuçları ne oldu?

YANIT- Bu konuda Demir-Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Sanayi Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile, Zonguldak Sıkıyönetim Komutanlığı ile devamlı temas halindeyiz. Bölge Çalışma Müdürlüğüne de müracaatımızı yaptık. Bölge Çalışma Müdürlüğü bize yazdığı yazıda toplu iş sözleşmesinin uygulanması için gerekli duyurunun işverene yapıldığını bildirdi. Ancak Demir-Çelik'ten Bölge Çalışmaya bugüne kadar herhangi bir cevap gelmemiş. Demir-Çelik yetkilileri sudan bahaneler buluyorlar ve "iş yok" diyorlar. Halbuki burada değil 1600, 2600 kişiye dahi iş var. İşveren işin kolayına kaçıyor, "yapılacak iş yok" diyor, müteahhit firmalara iş veriyor. Biz de diyoruz ki "işin yoksa müteahhite nasıl iş verebiliyorsun?".

İşveren bize söylemiyor ama, kendisi işçi çalıştırırsa, o işçinin yemek ve taşınma sorunlarının çıkacağı gerekçesiyle işleri müteahhitlere veriyor. Böylelikle sorumluluktan kaçıyor, sadece işin sonunda para ödüyor.

Türkiye Demir Çelik İşletmeleri müteahhide iş verirken, kendisi de müteahhit olarak iş alıyor. Bir Ereğli'de yüksek fırın, kok çelikhane yaptı. Karakaya Barajında 1 milyar liraya yakın bir köprü inşaatı, Pendik tersanesi.. Bunları yapıyor, fakat bugün İskenderun'da yapılacak işleri müteahhite veriyor. Biz bunu da anlayamıyoruz. Burada da Demir-Çelik kendi işini müteahhite veriyor, kendi işçisini de açlığa terkediyor. Açıkçası budur.

Bu arada üzerinde önemle durmak istediğimiz bir şey var. Şu anda kapalı durumda bulunan işin açılması bizim için çözüm değil. Bu ancak geçici çözüm olabilir. Bu bir oyalamadan başka bir şey değil. Şöyle ki, iş açılacak, işin 1982 yılında bitmesi taahhüt edilmişti, 1982 yılında bu inşaatlar bitince bizim durumumuz herhalde bundan çok daha kötü olacak. Bizim için şu anda çok ciddi tedbirler alınıp geleceğimizin garanti edilmesi gerekli. Bu iş bir yıl oyalar bizi, Bir yıl sonra yine aynı durum ortaya çıkacak.

SORU- Demir-Çelik'in işlerini size verebilmesi için yeni yetkilere mi gereksinim vardır?

YANIT: Yetkiye de gerek yok. Örneğin, Demir-Çelik vagon boşaltma işini bile müteahhite veriyor. Demir-Çelik'in nakliyat müdürlüğünün işini müteahhite veriyor. Buralarda müteahhite yaptırdığı işleri kendi işçilerine yaptırsa yeter. Bir de 6 ayda "somaj" parası olarak 12 milyon lira ödüyor. Somaj vagonların bekleme parası demektir. Zamanında boşaltılamayıp vagonların bekletilme parasına somaj deniyor. Bu işe 6 ayda 12 milyon lira ödenmiştir. Ceza olarak... Yani Demir-Çelik'te iş çok.. Bu iş yerinde işçi noksanlığından üretim de az... Bunu hiç kimse görmüyor. Demir-Çelik'te şu anda her kısıma en az 100 işçi gerekli.

Demir-Çelik'te ingot kalıpları vardır. Mayi çelik bu kalıplara dökülür. Cüruf da potalara aktarılır. Öğrendiğimize göre mayi çelik burada iki saat beklemiş. Gerekçe de ingot kalıbı ile potanın yeterli miktarda bulunamaması. Bunu kim yapar? İngot kalıbı, Demir-Çelik'in kendi bünyesinde olan Dökümhanede yapılır. Pota çelik konstrüksüyon atelyelerinde yapılır, yani yine Demir-Çelik'in kendi bünyesinde...

Söz konusu bu ünitelere sorduğunuz zaman, "işçi yok yetiştiremiyoruz" diyorlar. Bir tarafta işçi yok denirken, diğer tarafta da işimiz yok diyorlar.

Bu uygulama ile KİT'ler kötülenmeye ve zarar etmeye zorlanıyor. Çünkü, devlete ve devletçiliğe inanmayan kişileri getirmiş, devlet kuruluşlarının başına koymuşlar. İskenderun'da bir yapım müdürü var. O kişi de "devlet bu gibi işleri yapamaz" diyor. Ama o kişiyi de yine getirmiş o işin başına koymuşlar.

Örneğin, sizler gazetecisiniz. Siz deseniz ki, bu mecmua çıkmaz, gazetecilik yapılmaz, biz bu mecmuayı çıkartamayız; bu mecmua çıkar mı? Çıkmaz. Devlet kuruluşlarının başında da "devlet bu işi yapamaz" diyen kişiler varsa, herhalde bu iş de olmaz. Bizim görüşümüz bu...

Yine bize göre, bu gibi işlerin başına "bu iş yapılmaz" diyen kişiler, işlerin baltalanması için getiriliyor. Ve bu yerlere getirilen kişiler de üç beş kuruşluk ekmek parasına çalışan işçilerin elinden bu ekmek parasını da alıyor.

Bu şekilde elinden ekmek parası alınan işçilere örnek olarak bizim durumuzdaki 1600 işçi şimdi Karabük'te ya ayakkabı boyacılığı ile ya da hamallık ile geçimini sağlamaya çalışıyor.

FESLEFE

ATATÜRK ULUSÇULUĞUNUN FELSEFİ TEMELİ

Doç.Dr. Necdet SUMER

- **Atatürk ulusçuluğunun köklü ve felsefi temele dayandığı, topluma yeterince anlatılamamıştır.**
- **Atatürk, Batı uygarlığının temelindeki "Zihin özgürlüğü" nü kavramış, bu özgürlükten kaynaklanan "Ulusal bağımsızlık" ve "ulusal egemenlik" ilkelerini, eyleminin daha ilk adımında temel amaçlar olarak saptamıştır.**
- **Atatürk devrimi, humanist dünya görüşünden kaynaklanan zihin özgürlüğünün Batı evreni dışında yaşama geçmiş ilk örneğidir. Bu devrimle Doğu-Batı karşıtlığı kırılmıştır.**

ŞU ya da bu nedenle saplantı içinde bulunanlar bir yana, özgür düşünmeye eğilimli aydınlarca bile Atatürk ulusçuluğunun özgün niteliği anlaşılmış sayılamaz. Çünkü bu ulusçuluğun gerçekte köklü bir felsefi temele dayandığını topluma anlatmada bugüne dek yeterince başarı gösterilememiştir. Bu konuda derinliğine ve yaygın araştırmalar yapılmamış; bu felsefi temel, eğitim ve öğretim sistemine ve tüm toplumsal kurumlara gereği gibi yansıtılamamıştır. Sonuçta toplum, ulusal varlığının ve bütünlüğünün gerçek güvencesi olacak bir tarihsel bilinçten büyük ölçüde yoksun kalmıştır.

Oysa Türk toplumunun Atatürk devrimi ile yöneldiği yeni düşün ve yaşam biçimi öncelikle felsefi düzlemde ele alınmalıydı. Bu yeni ve köklü yönelişin topluma maledilebilmesi için, devrimin dayandığı felsefi temelin ve bu temele ilişkin kavramların tüm açıklığı ve sağlamlığıyla ortaya konulması; eğitim ve öğretimin de, en küçük bir ödün verilmeksizin, bu temele dayandırılması gerekirdi. Yarım

yüzyıl içinde ulaşılan sonuçlardaki başarısızlık payının nedenleri öncelikle burada aranmalıdır.

TÜRK HUMANİZMİ

Kuşkusuz, Atatürk devrimi ile yeniden kurulmaya başlayan toplumsal-kültürel yapıda yeni ve özgün bir bileşim (sentez) söz konusudur. Hemen belirtmek gerekir ki bu bileşim gerçek anlatımını "Türk Humanizmi" teriminde bulmaktadır. Bu terim Atatürk devriminin, birbiriyle çelişir sanılan iki temel niteliğini içermektedir: **Ulusallık ve Evrensellik.** Devriminin öngördüğü bileşim işte bu iki temel kavramın bileşimidir. Türk humanizminin özgün niteliği de buradan kaynaklanmaktadır.

Atatürk **Ulusal bağımsızlık** ile **humanizm**'e gelişen kavramlar olarak bakmadığı gibi, bunları insanlığın barış ve mutluluğu yolunda bileşmeye en elverişli kavramlar ve temel insan haklarını güvence altında yaşatacak gerçek özgürlük ortamı olarak görüyordu. Bu görüşünde ne denli haklı olduğunu O'nun ardından yaşanan olaylar çok geçmeden kanıtlamıştır. Bugün Dünya, Atatürk'ün öngördüğünü gerçekleştirebilme çabalarının sancılarını çekmektedir.

HUMANİZMİN İKİ BÜYÜK DÖNEMİ

Bilindiği gibi, Klâsik kültürün (Eski Yunan-Roma uygarlığının) dayandığı humanist dünya görüşü ve yaşam biçimi Batı evreninde "İtalyan Rönesansı" ile (14.yüzyıl) yeniden doğmuştur. Günümüz Batı dünyası bu yeniden doğuş ile, Orta Çağ'ın **inanç** temeline dayalı dogmatik öretilerinin boyunduruğundan kurtulmuş, böylece de Batı toplumlarına zihin özgürlüğünün sonsuz kapısı açılmıştı. Hristiyan öğretiye dayalı (skolistik) dünya görüşü ve yaşam biçiminden sıyrılma olanağı bulan herbir batı toplumu, kendi humanizmini yaratarak zincirleme aşamalarla insanlığın gelişme evriminin ana kanalına katılmıştır. **"Batı"** ya da **"Batı uygarlığı"** terimleri gerçekte bu aşamaların toplamını anlatmaktadır. Hristiyanlığa karşın, Batı evrenine yayılan humanist dünya görüşü, sonsuza açık düşünme ve yaratma özgürlüğünün bilincine dayanmış ve bu bilinçten beslenmiştir.

Türk toplumunun Atatürk devrimi ile başlayan yeni yönelişinde yaratmağa çalıştığı bileşim humanist dünya görüşü ile kendi toplumsal özelliklerinin ve özgül koşullarının bileşimidir. Bu bileşim, bu dünya ile öbür dünyaya dönük yaşam biçimlerinin ortalamasını almak değildir; **özgür** insan ile **kul** insanı uzlaştırmak değildir. Çünkü uzlaşma bileşim değildir; yanyana bulanmanın ve yaşamanın anlaşmasıdır. Bileşim **yeniyi** ve **özgün'ü** yaratmadır.

Atatürk Batı uygarlığının temelini Hristiyanlıkta ya da teknolojide görme yanılgısına düşmemiştir. Batı uygarlığının temelindeki "Zihin özgürlüğü"nü kavramış; bu özgürlükten kaynaklanan "Ulusal Bağımsızlık" ve "ulusal egemenlik" ilkelerini eyleminin daha ilk adımında temel amaçlar olarak saptamıştır. Bir yandan toplumunun özgürlüğü için Batılı toplumlarla çarpışırken, bir yandan da aynı toplumların bağlı olduğu uygarlığa geçme devriminin temellerini atmıştır. Kurtuluş Savaşının daha başlangıçlarında bu tarihsel bilinç Atatürk'ün kılavuzu olmuştur. İstanbul'un işgali üzerine (16 Mart 1920) Atatürk, bütün vali ve komutanlara bir genelge göndermiş, ulusal örgütlerce tüm Dünyaya çekilmesini istediği protesto tellerinde şu sözlerin yeralmasını istemiştir:

> **"... Bu saldırının, Osmanlı egemenliğinden daha çok, yirmi yüzyıllık bir uygarlık ve insanlığın ortaya koyduğu özgürlük, ulusçuluk ve yurtseverlik ilkelerini vurmak olacağı..."**

Bu ilkelerin kaynaklarını araştırmanın ve tanımanın gereğini görmüş olan Atatürk 1935 yılında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni kurmuştur. Yunan ve Latin Dili ve Edebiyatı kürsülerine yer verilen Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Anadolu tarihine ışık tutacak bilimsel araştırmaların yapılmasını istemiştir Atatürk. (2) Bu hızla Klâsik kültür ürünleri çevrilmeğe başlanmış; Klâsik Arkeoloji, Eski Çağ Tarihi, Ön Asya Arkeolojisi, Hitittoloji kürsüleriyle, eski Anadolu uygarlıklarını araştırma yolu açılmıştır. Bu girişimleri yaygınlaştırmada, özellikle de Klâsik kültürü tanımada ne yazık yeterince başarı gösterilememiş; devrimin getirdiği bu ilk atılımlar giderek zayıflamıştır.

Öte yandan, humanis temele dayalı bu girişimleri besleyecek olan ve dinin devlet işlerinden ayrılmasını öngören **lâik** dünya görüşünden uzaklaşma eğilimleri de giderek artmıştır. Oysa bu eğilimlerin (İslam kültürü açısından bakıldığında da) tarihsel bilgiden yoksun olduğu açıkça görülür.

İ.S. 8-9. yüzyıllarda İslâm dünyasında Orta Çağ İslâm felsefesini yaratan önemli bir akım başlamıştır. Bu akım, yayılma sürecine girmiş olan İslâm öğretisinin Yunan felsefesiyle, yani bir ölçüde de olsa, Klâsik kültürle tanışmasından doğmuştur. Ünlü İslâm filozofları işte bu tanışma ve ilişki süreçlerinde yetişmiştir. İ.S. 9-12. yüzyıllar arasında başlıca yapıtlarını vermiş olan İslâm felsefesi üzerine Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken şunları söylüyor:

> **"İslâm medeniyeti zafer devrinde uzun bir tercüme çabasıyla Hellenistik medeniyetin fikir mahsullerini almış ve üzerinde yıyzıllarca işlemiş olmasına rağmen, netice hiç de parlak olmamıştır. Meşşai (Aristoteles'çilik) ve İşraki (Platon'culuk) ekolleri Yunan felsefesini eksik olarak anlamış, birçok sentez yetmezlerinin buhranı içinde kalmış, Süryanca kanalıyla Arapçaya çevrilen eserlerde önemli boşluklar doldurulamamış, bu fikir hareketi de 14. yüzyıldan sonra haşiyecelik (sayfa kenarına not düşmecilik) ve tekrarcılık içine düşmüştür. Buna karşılık 13-15. yüzyıllar arası Batının, Doğu gikir hayatını anlamak için yaptığı çaba hızla gelişerek onu bu dünya medeniyeti haline getirmiştir."**

Batı'nın bu çabası, İslâm düşünürlerinin felsefî ve bilimsel yapıtlarını Lâtinceye çevirme ve 8-13. yüzyıllar arası İslâm dünyasındaki canlığılı Batı dünyasında yaratma çabasıydı. (4) Prof. Ülken'in belirttiği gibi, **"İslâm'ın Renaissance'ı Batının taassub ve karanlık devri ile aynı zamana düşmekte idi. Nitekim sonradan İslâm medeniyetinde taassub devrinin başlaması da Batının Renaissance'ı ile aynı zamana düşmüştür."** (5)

İslâm dünyasında birkaç yüzyıl sürmüş olan bu çığıra "Rönesans" adını vermek gerçekte pek yerinde bir niteleme sayılamaz. Çünkü İslâm düşünürleri aslında, tıpkı Hristiyan teologları (Tanrı bilimcileri) gibi, islâm inancını sağlam temelere dayandırmak amacı ile Yunan felsefesine yaklaşmışlar; Klâsik kültürü bütünlük içinde tanımak yerine, hemen yalnızca, Platon ve Aristoteles'in sistemlerini İslâm inancıyla uzlaştırmağa çalışmışlardır. Bu ise İslâm skolastisizmini temellendirmekten öte gitmeyen, üstelik toplumdan kopuk ve çok dar çevrelerde kalan bir çaba olmuştur.

O sıralar İslâm dünyasında bu

çığırın bir rönensansa dönüşmesine iki temel neden engeldi Birincisi, toplumsal-Siyasal yapıların bu çığırı kitlelere ulaştıracak özgürlük ortamından yoksun olması; İkincisi **"Arapların yalnızca Hellenistik Çağ bilimini ve Yunan felsefesinin bir kısmını tanımış olmaları, İyon felsefesinden pek haberdar olmamaları, Roma hukukunu hiç bilmemeleri, Yunan tragedyasını tanımamaları."** (6)

DEVRİMİN GERÇEK HEDEF

Bu tarihsel gerçeklere karşın, günümüzde öğrenim olanağı bulamamış; Bulsa da, belli tarihsel bilgileri edinememiş bir müslümanın Farabî, İbni Sina gibi ilk büyük İslâm filozoflarını tanımaması ve bu filozofların Yunan felsefesinden etkilenmiş olduğunu bilmemesi doğaldır. Doğal olmayan, bu bilgileri topluma ulaştıracak yeterli çabanın gösterilmemesidir. Oysa Atatürk devrimi bunu öngörmektedir. Devrimi izleyen, aşağı yukarı, yarım yüzyıl boyunca zaman ve yeti savurganlığı içinde yitirdiklerimizi artık bir an önce edinmek zorundayız.

Atatürk çağdaş uygarlık düzeyinin üstünü toplumuna hedef göstermişken, bugün, bırakalım **"Çağdaş uygarlık düzeyinin üstü"** nü amaçlamayı, **çağdaş**'a ulaşmaktan sözetmenin, henüz bunu önermenin geride kalmışlığını sindirmiş görünüyoruz.

Bunun iki temel nedeni vardır: Birincisi, Atatürk devriminin felsefî temelini anlayamamış olmamız; ikincisi, toplumumuzu yeterince tanıyamamış olmamız.

Türk toplumuna yüzeysel bakıldığında, çağdaşlığın gerisinde kalmış görünmesi bir bakıma gerçeklik taşımaktadır. İşte Atatürk devriminin ulusal ve humanist temeli burada açıkça belirir. Çünkü Atatürk'ün gerçekçiliği gerçekleri görmek ve olduğu gibi benimsemek boyutunda edilgen bir gerçekçilik değildi; gerçeklere, tarihsel bilincin ışığında özgün bir yön vermeyi güden etken bir gerçekçilikti. Devriminin ana hedefi humanist bir dünya görüşü ve dünya barışı içinde **ulusal özgürlük** ve **ulusal egemenlikti**. Bu hedefe yürürken dayandığı en büyük güç kendi toplumu, inandığı temel değerler ise **"İnsanlığın ve uygarlığın bugüne dek ortaya koyduğu"** değerlerdi. bu nedenle Atatürk ulusal bağımsızlığım tüm uluslara temel bir hak olarak tanınması gerektiğine inanıyordu. (7)

Atatürk devrimi ile bir Türk humanizminin temelleri atılmıştır. bunun başta gelen kanıtı, Batı toplumlarının bile gereği ölçüde yerleştiremediği **laiklik** ilkesidir. bu ilkeyle Atatürk, inanç özgürlüğü ile zihin özgürlüğüne saygıyı birleştiren bir anlayışı toplumsal yaşama geçirmiş; Türk toplumu da bu insanca anlayışı özümleme yeteneğini kanıtlamıştır. Atatürk, Anadolu uygarlıklarının bilimsel araştırmalarla gün ışığına çıkarılmasını isterken, Anadolu'nun, kökleri derinden bir kültür birikiminin taşıyıcısı olduğunu düşünüyordu. bu pota niteliği Anadolu'nun bir geleneksel özelliği, bir yazgısı gibidir. Türk ulusunun **"Uygarlık yeteneği"** bu potadan beslenmektedir. Atatürk'ün gördüğü temel gerçek ve dayandığı temel güç Türk ulusunun bu yeteneğidir:

> **"En sonunda, bugün İstanbul'u zorla işgal ederek Osmanlı Devletinin yedi yüzyıllık hayat ve egemenliğine son verildi. Yani, bugün Türk ulusu, uygarlık yeteneğini ve yaşama ve bağımsızlık hakkını ve bütün geleceğini savunmaya çağrıldı" (S.202)**

Atatürk devrimi, humanist dünya görüşünden kaynaklanan zihin özgürlüğünün Batı evreni dışında yaşama geçmiş ilk örneğidir. Bu devrimle, bugüne dek tarihsel yorumların dayandırıldığı Dou-Batı karşıtlığı kırılmış ve tüm ulusların, humanist bir temelde, insanlığın ilerleme evriminin ana kanalına girebileceği yol açılmıştır. Atatürk ulusçuluğunun felsefî temeli işte burada yatmaktadır. ●

(1) Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Söylev, Kısaltarak basıma hazırlayan: Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu (İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1978), S.201

(2) Bkz. Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, Türk Humanizmi (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1981), S.92-4.

(3) Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken, Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi (İstanbul: Selçuk Yayınları, 1966) Önsöz.

(4) Çevrilen yapıtların bir listesi için bkz. Prof. Dr. Sevim Tekeli, "Klasik Yunan Biliminin Batıya Geçişi", Klasik Çağ Düşüncesi ve Çağdaş Kültür, Klasik Çağ Araştırmaları Kurumu 1. Simpozyum (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1977), S.22-8

(5) Ülken, İslam Felsefesi: Kaynakları ve Tesirleri (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1967), S.338.

(6) Sinanoğlu, Klasik Çağ Düşüncesi ve Çağdaş Kültür, S.91.

(7) Söylev, S. 340-50.

KÜLTÜR

Bir Elbistan Masalının Düşündürdükleri:

DOĞA / EKİN

PROF. DR. TAHSIN YÜCEL

"Bana rahmet yerden yağar"
Yunus Emre

● Türk Masalları evrensel bir bilgelik dersi verir.

● Doğaya yönelme, her türlü ekinin (kültürün) yadsınması değil, insanla doğa'nın kaynaşmasını içeren bir ekin biçiminin kesinleşmesidir.

ARAYIŞ'ın 4. sayısında yayımlanan "Ben ve Başkası adlı yazımızda, halk masallarımızda en küçük ayrıntıların bile belirli bir dünya görüşünün göstergeleri olduklarını göstermeye çalışmıştık: Genç masal kahramanlarının güçsüzlük ve beceriksizlikleri, kişinin gerçek bir benlik kazanmasının tek yolunun başkalarının varlığını tanıyıp özümlemekten geçtiğini kanıtlıyor, böylece Türk masalları bize evrensel bir bilgelik dersi veriyordu. Bu yazımızda da Elbistan'dan derlenmiş bir masaldan yola çıkarak halkımızın bir başka konudaki temel bakış açısını belirlemeye çalışacağız. Bunun için, isterseniz, önce söz konusu masalı özetlemeyi deneyelim:

"Bir zamanlar, bir padişah üç oğlunu yanına çağırarak onlardan sarayın damına çıkıp oklarını kentin damlarına doğru atmalarını, kimin oku hangi evin damına düşerse, o evin kızıyla evlendireceğini söyler. Büyük oğul birinci

vezirin, ortanca oğul ikinci vezirin damına nişanlar, küçük oğul da hiç bir damı nişanlamaz. Attığı okta kentin dışına gider, bir su birikintisinin kıyısına saplanır.

Büyük ve ortanca oğul, oklarıyla birlikte nişanlılarını da alıp saraya getirirler. Küçük oğul, okunu saplandığı yerden çekince, yanında bir köpek yavrusu belirir. Kovar, taşlar, tekmeler, ama köpek hep arkasından gelir. Padişah, okunun saplandığı yerde belirdiğine göre, kendisinin de bu köpekle evlenmesi gerektiğini, onu alıp odasına götürmesini söyler küçük oğluna.

Odada, köpek yavrusu, postunu sırtından atıp bir dünya güzeli oluverir. Gerçekte, yeraltı padişahının kızıdır, ama, başlarına kötü şeyler gelmemesi için, gerçek yüzünü yalnızca şehzadeye gösterecek, şehzade bu anlaşmayı bozmaya kalkarsa, bir daha dönmemek üzere gidecektir. Şehzade çevrenin alaylarına dayanamayarak postu yakar. Sonra da demir asa, demir çarık yollara düşerek sevgilisini bulup geri getirir.

Padişah, gelinini çok beğenir, onu oğlunun elinden almaya karar verir. Ertesi akşam bütün adamlarını alıp evine geleceğini, yenilip yenilip eksilmeyecek bir yemek hazırlamamış olursa, kendisini öldürteceğini söyler oğluna. Küçük şehzade çok korkar, ama karısı yatıştırır onu: Şafakta su birikintisinin kıyısına gidip küçük bacısından bir tepsi pilav istemesini söyler. Ertesi akşam, yüzlerce adam kaşık salar pilava, ama bir türlü eksiltemezler.

Padişah bu kez de adamlarının hem açlığını, hem susuzluğunu giderecek ve gene eksilmeyecek bir yiyecek ister. Bu sorunda yeraltı dünyasından getirilmiş bir karpuzla çözülür.

Padişah, ertesi akşam için, bütün savaşçılarıyla savaşacak, ama hiç yaralanmayacak bir savaşçı istediğini söyler. Yeraltı dünyasındaki bacı, daha yeni doğmuş, göbeği bile kesilmemiş oğlunun eline bir kılıç vererek yeryüzüne yollar. Küçük savaşçı, karşısına çıkan herkesi yendikten sonra, padişahın da başını bedeninden ayırır. Yere düşen tacı alıp küçük şehzadenin başına koyar."

*

* *

Bu masalda, padişahın küçük oğluna hep düşmanca davranması gerçeğe aykırı bir tutum gibi görünür, bizi şaşırtır. Ne var ki, burada önemli olan, babayla oğulu karşılaştıran düşmanlık değil, tutumlarının içerdiği kavramsal karşıtlıklardır. Gerçekten de, öykünün yüzeysel yapısını aşarak anlamsal özelliklerine yönelecek olursak, baba ile oğul arasında,

kent/kır
yerlilik/yabancılık
yakın/uzak
içeri/dışarı
yukarı/aşağı

gibi birtakım karşıtlıklar belirdiğini görürüz. Kolaylıkla saptanabileceği gibi, padişahın istediği, okların **kent** sınırları **içinde**, yani **yakın** bir yerlere atılması, kentin herhangı bir damında, yani **yukarıda** kalarak oğullarının **yerli** bir eşle birleşmesini sağlamasıdır. Büyük ve ortanca oğullar bu isteğe kesinlikle uyarken, küçük şehzade bilerek ya da bilmeyerek, ama yüzde yüz karşıt bir yol tutar: Okunu kente değil, **kıra**, içeriye değil, **dışarıya**, yakına değil, **uzağa**, yukarıya değil, **aşağıya**, yani yer düzeyine fırlatır, bunun sonucu olarak da yerli değil, **yabancı** bir eş getirir.

Oluntuların ayrıntısına biraz daha inecek olursak, bu karşıtlıkların her iki yanda da daha başka karşıtlıklarla bütünlendiklerini görürüz: Padişah, bütün acımasızlığına karşın, kurallara ve görünüşlere önem veren bir kişidir. Durumun aykırılığına bakmadan, sırf kurallar uygun düştüğü için, oğlunun köpekle evlenmesi gerektiğini söyler; daha sonra, eşini elinden almaya karar verince de, onu hemen yoketmek varken, kurallara bağlı görünmek amacıyla, birbiri ardından koşullar koyar.

Küçük şehzadenin tutumuna gelince, bir kez daha, babasınınkinin tam karşıtıdır: Konulan kurala uyarak okunu kent içinde bir dama atacak yerde, kentin dışına atarak kural tanımazlığını gösterir; yeraltı padişahının kızıyla yaptığı anlaşmayı sürdürerek görünüşü kurtarmaya çalışacak yerde, gerçeği seçerek köpek postunu yakar.

*

* *

Padişahla küçük şehzadeyi birbirinden ayıran bütün bu karşıtlıklar, daha köklü bir karşıtlığın: **Doğa/Ekin** karşıtlığının değişik belirtileridir bir bakıma. Gerçekten de, kent ile dam ister istemez ekin düzleminde yer alırken, kır ile su birikintisi kendiliğinden doğaya bağlanır; kurallara ve görünüşe verilen önem ekinsel bir gereksinimin ürünüdür, aykırı kurallar karşısında başkaldırı ve olduğu gibi görünme isteğiyse, daha çok bir doğallık eğiliminden kaynaklanır.

Masalın sonunda, genç şehzadenin birbiri ardından geçirmek zorunda kaldığı üç sınav da bir bakıma salt ekinle salt doğanın boy ölçüşmeleri biçimde çıkar karşımıza.

Bunlardan birincisinde, padişah oğlundan adamları için tükenmez biryemek hazırlatmasını isterken, aynı zamanda konuk ağırlama konusunda bir **"Ekin"** kuralını da anımsatmış olur; oğluysa bu **"istenmeyen"** konuklara yalnızca bir tepsi pilav yani pirinç, tuz ve sudan oluşan, nerdeyse **"Doğal"** bir besin sunar. İkincisinde, padişah adamlarının hem açlıklarını, hem susuzluklarını giderecek bir sofra hazırlanmasını buyururken, onlara içki sunulmamış olmasının aykırılığını da vurgular; oğluysa, konuklarının önüne yalnızca bir karpuz, yani yüzde yüz doğal bir besin koyarak ekin kurallarına bir kez daha yan çizer. Üçüncüsünde, padişah, nasıl olsa ölümle sonuçlanacağına göre, doğaya karşıtlığı kuşku götürmeyen bir gösteri ister; oğluysa, bu isteği daha anasından yeni doğmuş, yeraltından yeni çıkmış (yani bir kez bile değil, ikikez doğaya doğmuş) bir çıplak bebek aracılığıyla gerçekleştirerek bir kez daha doğanın gücünü kesinler.

*

* *

Bütün bu karşıtlıklardan bir sonuç çıkarmak gerekirse, bu masalda benimsenen temel ilke, insanın doğayı yoksayarak salt ekin düzlemine yerleşmesi, yani bir bakıma gökyüzüyle kaynaşması değil, **"Suya"** ve **"Toprağa"**, yaşam kaynağı doğaya yönelmesidir.

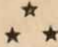
Bununla birlikte, toprağın ve suyun derinliklerinden gelen yeraltı sultanının genç şehzadeye ulaşmak için gösterdiği çabaların, geçirdiği dönüşümlerin de ortaya koyduğu gibi, buradaki doğaya yönelme her türlü ekinin yadsınması değil, insanla doğanın kaynaşmasını içeren bir ekin biçiminin kesinlenmesidir.

Bu ekin de, hiç kuşkusuz, bize yüzyılların ötesinden, **"Bana rahmet yerden yağar"** diye seslenen Yunus'u yoğurmuş olan ekindir. ●

"TAHRİP EDİLEN BİR KURUM : TRT"

ÇAĞDAŞ Gazeteciler Derneği'nce hazırlanan bu yapıt, geçenlerde kamuoyuna açıklandı. "Tahrip Edilen Bir Kurum: TRT" adını taşıyan ve özellikle TRT eski Genel Müdürü Doğan Kasaroğlu dönemine ilişkin uygulamaların sergilendiği bu inceleme, ekleriyle birlikte 195 sayfadan oluşuyor.

Bu incelemede, her dönemde üzerinde en çok konuşulan ve yayınları dolayısıyla da sürekli tartışılan TRT'nin örgütsel yapısı, yayın ve personel politikaları ele alınarak değerlendirilmektedir. Bu alanda önemli bir boşluğu dolduran incelemenin önemi, radyo-televizyon konusunda bugüne değin yazılanların dışında, özellikle belirli bir dönemin uygulamalarını, bilimsel bir çerçeve içinde, derinlemesine, özgün belgelerle değerlendirmesinden kaynaklanıyor.

Altı ana bölümden oluşan incelemenin önsözünde, Türkiye'nin toplumsal yapısı içinde TRT'nin çok önemli bir yeri bulunduğu belirtilerek, Kurumun daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla bu incelemenin yapıldığı vurgulanıyor.

Sunuş ve **Giriş** bölümlerinde Türk radyoculuğunun tarihsel gelişimi özetlendikten sonra, TRT'nin özellikle 1976 yılından beri zaman zaman uygulanan yanlış ve yanlı politikalar sonucu, kamuoyunda saygınlığını yitirdiği ve işlevini yerine getiremeyen bir kuruma dönüştüğü anlatılıyor.

İncelemenin **Birinci** ve **İkinci** bölümlerinde, TRT'nin "yıpratılma süreci" haber ve programlardan verilen örneklerle sergilenirken, özellikle Kasaroğlu dönemine ilişkin uygulamalardan ayrıntılı biçimde söz ediliyor

İncelemede, "Tarafsız Bir Kamu Kuruluşu" olan TRT'de, Doğan Kasaroğlu döneminde yanlı, sorumsuz ve toplumsal barışı zedeleyici bir yayın politikası izlendiği görüşü savunulurken, Çorum Olayları bunun en çarpıcı bir örneği olarak gösteriliyor.

TRT'nin 4 Temmuz 1980 günü 19.00 Bülteni'nde Çorum Olayları ile ilgili olarak yayınlanan haberde;

"- Olaylar, **Milonü Semti'ndeki Alaattin Camii'ne patlayıcı madde atılması ve dışardan ateş açılması ile başladı. Daha sonra bazı gruplar şehrin çeşitli yerlerinde çatıştılar. Bu çatışmalarda silah da kullanıldı.**" ifadesine yer verildiğine dikkat çekilerek, incelemede daha sonra şöyle deniliyor.

"**Çorum'daki yurttaşları birbirine düşürmek isteyen karanlık güçlerin ortaya attığı ve sonradan yalan olduğu resmen ortaya çıkan bu KIŞKIRTICI SÖYLENTİ, haber bültenine nasıl ve niçin girmiştir? Ne amaçlanmıştır ? Olayların devam ettiği saatler içinde böyle bir haberin bu biçimde yayınlanması, yangına körükle gitmek değil midir ? Haberin bu biçimde yayınlanması ile çatışmaların artacağı ve birçok yurttaşın ölümüne yol açılacağı düşünülmemiş midir ? Bütün bunlara karşılık TRT'de bir soruşturma açılmış mıdır? Kamuoyu bu soruların cevabını halâ merakla beklemektedir.**"

Aynı bölümde, Kasaroğlu yönetimindeki TRT'de laiklik ilkeleri-

ÇAĞDAŞ GAZETECİLER DERNEĞİ

TAHRİP EDİLEN BİR KURUM

"TRT"

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

Üzerine Bir Değerlendirme

MART (1981)

ne aykırı programlara sık sık yer verildiği, Cumhuriyet tarihinde ilk kez devlet televizyonundan Mevlit Naklen Yayını sırasında Atatürk'e dil uzatılmasına yol açıldığı da kaydediliyor. Ayrıca Atatürk'ün kurduğu TÜRK DİL KURUMU'na açıkça tavır alan SİSAV adlı vakıf ile yine bu Vakfın yakından ilgili bulunduğu bir gazete tarafından düzenlenen seminerlere, TRT'nin yayınlarında özel bir önem ve ağırlık verdiğine işaret edilerek bu durum eleştiriliyor.

İkinci Bölüm'ün sonunda da Kasaroğlu yönetimi döneminde TRT'nin yayın ve personel politikaları ile reklâmlar ve yolsuzluk iddiaları ele alınıyor.

★
★ ★

İncelemenin **Üçüncü Bölüm**'ünde ise, Ekim 1980 tarihinde yapılan reorganizasyona değinilerek, bu uygulamanın TRT personelini ve yayını olumsuz yönde etkilediği, Kurum'un yapısını alt-üst ettiği görüşüne yer veriliyor. Reorganizasyonla güdülen asıl amacın, kadrolaşma olduğu vurgulanan incelemede, söz konusu reorganizasyon, **bilimsellikten uzak, politik amaçlı** ve **hukukî dayanaktan yoksun** bir uygulama olarak nitelendiriliyor.

Gene aynı bölümde, reorganizasyon sonucu, özellikle yayıncı personelin mağdur edildiği, buna karşılık Kasaroğlu yönetimine yakın kişilerin ve kökü 1962 yılına dayanan BETOK adlı ortaklığın çıkardığı bir gazetenin yazı kadrosunda yer alan bazı kimselerin, Kurum'un üst yöneticiliklerine getirildiği, resmî belgelere dayanılarak anlatılıyor.

★
★ ★

TRT'nin Teknik Olanakları ve Sorunları başlığını taşıyan dördüncü bölümde de FM Yayınları ile İkinci Kanal ve Renkli TV tartışmaları ele alınıyor.

★
★ ★

Beşinci Bölüm'de TRT çalışanlarının sorunlarına değiniliyor. İncelemenin **Sonuç ve Çözüm Yolları** başlığını taşıyan altıncı ve son bölümünde ise Kurum'un sağlıklı bir yapıya kavuşturulması dileği ile çeşitli öneriler getiriliyor. Kurum'a yurt içinde ve dışında saygınlık ve güvenilirlik sağlayacak bir tarafsızlık anlayışının kazandırılması gerektiği vurgulanan bu bölümde özetle şöyle deniliyor:

"Haber ve programları (dışa bağımlı) olmaktan kurtaracak, ülke sorunları ile eğitim, kültür ve san'at olaylarına ağırlık verecek, Anadolu insanına yönelik canlı, içeriği zengin yerli yapımlara öncelik tanıyacak bir yayın geleneği oluşturulmalıdır. Kurum, böyle bir yayıncılık anlayışını gerçekleştirecek çağdaş teknolojinin araç ve gereçleriyle donatılmalıdır.

Ülkemizi ve insanımızı, acısıyla, sevinciyle, çözüm yollarını da göstererek tüm sorunlarıyla mikrofona ve ekrana getiren, çağdaş yayıncılığı temel ilke olarak benimseyen bir Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu yeni baştan oluşturulmalıdır." ●

YABANCI DİLLERDE BÜLENT ECEVİT'İN ŞİİRLERİ

Bülent Ecevit'in 1976'da çıkan "Şiirler" kitabının Rusça çevirisi, 1976'dan sonra yazdığı bazı şiirler de eklenerek, Sovyetler Birliğinde yayınlandı.

Bülent Ecevit'in şiirleri Rusça olarak ilk kez on bin adet basıldı ve ilk günde tükendi. Daha sonra 250 bin adet basıldığı bildiriliyor.

Bülent Ecevit'in Rusça yayınlanan şiir kitabında ünlü Sovyet Yazarı Cengiz Aytmatof'un bir "Sonsöz" ü de yer alıyor...

Bülent Ecevit'in şiir kitabının Almanca çevirisi Federal Almanya'da 1978'de, Romence çevirisi yine 1978'de Romanya'da ve Sırpça çevirisi de 1980'de Yugoslavya'da yayınlanmıştı. ●

YAYINLAR

TOPLUMSAL DEĞİŞME KURAMLARI VE TÜRKİYE GERÇEĞİ
Yazan: Emre KONGAR - Remzi Kitabevi - 431 sayfa-400 TL

İlk baskısı 1972'de, ikinci baskısı 1978'de yapılan yapıtın 1981 basımı üç temel öğeden oluşuyor: Tanımlar, kuramlar ve yorumlar. Toplumsal Bilimlerde ülkemizdeki kavram ve terimler kargaşasına açıklık getirebilmek amacına yönelik birinci bölümü izleyen üç bölümde kuramlar verilirken, beşinci bölümde modernleşme ve altıncı bölümde de senteze ulaştırmaya çalışılan bir bütün oluşturulmuş. İkinci basımı yapılırken hazırlanan yedinci bölümde ise Türk-İslam geleneği ve günümüz Türkiye gerçeği irdelenerek "Türkiye Gerçeği" bölümü eklenmiş.

SİLAH KAÇAKÇILIĞI VE TERÖR
Yazan : Uğur MUMCU-Tekin yayınevi-127 Sayfa-100 TL

Yurdumuzdaki silah kaçakçılığına ilişkin bir araştırma. Kaçakçılıkla terör arasındaki ilişki kanıt ve belgelerle anlatılıyor.

ATATÜRK'TEN FIKRALAR
Yazan: Kenan AKÇAY - ABECE Yayınları-107 sayfa -80 TL.

Yaşanmış olaylara dayalı, değişik kaynaklardan yararlanılarak çocuklar için derlenmiş Atatürk'le ilgili fıkralardan oluşuyor.

Pancar ekim alanları gittikçe azalıyor

TARIM

PANCARA VERİLEN TABAN FİYAT ÇİFTÇİNİN EMEĞİNİ KARŞILAMADI

● 1980 yılı, Şeker Sanayii, çiftçi ve tüketici yönünden çok olumsuz geçti. Üretimin 2 milyon ton düşmesine karşın, pancara verilen taban fiyat çiftçinin emeğini karşılayamadı.

● Uygulanan yanlış politikadan üretici kadar, tüketici de zarar gördü. 1980'de 14 milyar liralık şeker dışalımı yapıldı, aynı yıl çiftçiye 20.9 milyar lira pancar bedeli ödendi.

GEÇEN ay, ülkemizde şeker sanayiinin 55. kuruluş yıldönümü kutlandı.

Köklü ve deneyimli bir Devlet Kuruluşu olan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş, ülkemizde pancar tarımı ve şeker sanayiinde Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana küçümsenmiyecek başarılar sağlanmıştır.

Türkiye Şeker Fabrikaları, pancar tarımının yanında, zaman zaman tarımın öteki kollarında da verilen görevleri başarı ile sonuçlandırmış ve ülke düzeyinde modern tarım teknolojisinin yayılmasında çok etkili olmuştur. Yağlı tohumlu bitkiler üretim projesi ve hayvancılık çalışmalarını başarılarına örnek olarak göstermek mümkündür.

Ancak, Türkiye Şeker Fabrikaları 1980 yılında, ekonominin girdiği darboğazdan kendini kurtaramamıştır. Uygulamaya konulan yanlış politikaların sonucu olarak pancar ekim alanları azalmış, pancar ve şeker üretimi düşmüş, yıllar sonra ülkemiz, 14 milyar liralık şeker dışalımı yapmak zorunda kalmıştır.

ÜLKEMİZDE PANCAR VE ŞEKER ÜRETİMİ

Yıllık şeker pancarı üretim miktarı şeker istemi ile belirlenmektedir. Şeker tüketimi ise 1,1 milyon tonu bulmuştur. Bu miktardaki talebi karşılayabilmek için yılda 10-10,5 milyon ton şeker pancarının üretilmesi gerekmektedir.

Halen, kişi başına 25 kilo olan şeker tüketiminin 1980'li yılların ortalarında 30 kiloyu bulacağı tahmin edilmektedir. Bu tüketim

düzeyine göre, toplam 1,5 milyon ton yurt içi şeker talebini karşılayabilmek için ekim alanının 428 bin hektara çıkarılması ve 15 milyon ton pancar üretimi zorunlu görülmektedir.

Önümüzdeki yıllarda verim düzeyinde önemli sayılabilecek artışlar beklenmemektedir. Bu nedenle, şeker pancarı üretiminin daha çok ekim alanlarınıngenişlemesinden ileri gelmesi beklenmektedir. Ekim alanlarının genişletilmesi ise, dört yılda bir değiştirme koşullarının üç yılda ve iki yılda bire indirilmesi veya pancar tarımının diğer uygun bölgelere yaygınlaştırılması ile mümkündür.

Bugünkü darboğazın aşılması için, pancar üretiminin arttırılması yanında, bunları işleyecek şeker fabrikaları kapasitelerinin de arttırılarak, yaklaşık 1 milyon ton kapasitenin 1987'de 2 milyon tona çıkarılması da gereklidir. Bu nedenle, yatırımı devam eden veya programa alınmakla birlikte henüz proje çalışması aşamasında bulunanlarla, kısa sürede sonuç alınabilecek durumda olanlara öncelik verilerek hızla gerçekleştirilmesi zorunludur.

Halen, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. 13 şeker fabrikasının nominal işletme kapasitesi 35 700 ton/gündür. Özel şirketlere ait 5 fabrikanın kapasitesi ise 16 800 ton/gün olup, şeker fabrikalarının toplam işletme kapasitesi 52 500 ton/günü bulmuştur.

9 fabrika da kuruluş halindedir. 1980/81 kampanya döneminde Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. fabrikalarında 4 180 700 ton, özel şirketlere ait fabrikalarda 2 270 150 ton olmak üzere toplam 6 450 850 ton pancar işlenmiştir.

TÜRKİYE'DE PANCAR EKİM ALANLARI, ÜRETİMİ, HEKTARA PANCAR VE ŞEKER VERİMİ:

Yıllar	Ekim Alanı (Hektar)	Pancar Üretimi (Ton)	Pancar verimi (Ton/hektar)	Şeker verimi (Ton/hektar)
1976	248 325	9 406 150	37, 957	4, 767
1977	249 566	8 994 906	36, 133	3, 989
1978	276 971	8 836 818	32, 029	3, 655
1979	269 584	8 759 726	32, 736	3, 675
1980	269 358	6 766 017	25, 689	3, 297

1980, ŞEKER SANAYİİ, ÇİFTÇİ VE TÜKETİCİ YÖNÜNDEN ÇOK OLUMSUZ GEÇTİ

1980 yılı pancar ekimi 332 100 hektarlık alanda planlanmış olmasına karşın 269 358 hektar olarak gerçekleştirilebilmiştir.

Tarımsal girdi fiatlarının büyük ölçüde artmasının yanında, pancar bedellerini de zamanında alamayan çiftçiler, ekonomik yönden iyici güçsüzlenmişler ve ekim miktarlarını düşürmüşlerdir.

Bazı bölgelerde, sürekli yağışlar da etkili olmuş ve ekim alanları planlanan miktardan yaklaşık yüzde 19 oranında eksik olarak gerçekleşmiştir.

Öte yandan çiftçiye yeterince avans da zamanında verilememiştir. Akaryakıt fiatlarının artmasıyla, çiftçi yeraltı sularından yararlanamamış, bakım işlerini gereğince yerine getirememiş ve artan ilaç fiatları karşısında ekim alanlarını ancak yüzde 41'ince ilaçlama yapılabilmiştir.

Bu durumun sonucu olarak 1979'da 32 736 ton olan hektara pancar verimi 70 47 ton azalarak 1980'de 25 689 tona düşmüştür.

1979 yılında 8 759 726 ton olan pancar üretimi, 1980'de 6 766 000 tona, 1979 yılında 983 347 ton olan şeker üretimi ise 868 313 tona düşmüş bulunmaktadır. En son rakamlar, 1980'deki üretim düşüşünün daha da büyük rakamlara varmış olabileceğini gösteriyor.

ÜRETİMİN DÜŞMESİNE KARŞIN TABAN FİYAT ÇİFTÇİNİN EMEĞİNİ KARŞILAYAMADI

1980 yılında yüzde 16 polar şekeri bulunan, firesi düşürülmüş pancarın fiatı 275 kg/krş olarak saptanmıştır. Ayrıca polar şeker varlığı yüzde 16'nın üstünde bulunan pancarların her fazla polarizasyon derecesi karşılığı 17.50 kuruş ek ödeme ve polar şeker varlığı yüzde 16'nın altında olan pancarlardan her eksik polarizasyon derecesine karşılık, kilosunda 15 kuruş eksik ödeme yapılmıştır.

Ayrıca, 1980 alım kampanyası için geçerli olmak üzere, saptanan alım tarihlerinden önce teslim edilen ve yüzde 16 polar şeker bulunan pancarların net kilosuna 24-130 kuruş arasında değişen erken söküm tazminatı verilmiştir. Erken söküm primi olarak da pancarın kilosuna 60 kuruş ödenmiştir.

1980 yılında, çiftçiden satın alınan pancar bedellerinin ödenmesi çok uzun bir süre aksamış ve ancak 1981 yılı şubat ayının ortalarında tamamlanabilmiştir.

Aslında, büyük ölçüde arttırılan tarımsal girdi fiatları karşısında pancara verilen fiat çiftçiyi tatmin etmediği gibi, bir yandan pancar bedellerinin geç ödenmesi, öbür yandan avansın düşük tutulması çiftçinin belini iyice bükmüş ve bunun sonucu olarak pancar ekim alanları azalmış ve üretim düşmüştür.

1980 yılında, 211 600 pancarı çiftçisi ortalama ancak 67 222 lira

FABRİKALARDA İŞLENEN PANCAR VE ÜRETİLEN ŞEKER:

Yıllar	İşlenen Pancar	Kristal	Kampanyada Küp	Toplam	Kampanya dışında küp tozundan (Ton)
1977-78	8 304 260	835 395	160 026	995 496	131 383
1978-79	8 232 000	867 829	140 666	1008 496	135 596
1979-80	8 167 250	845 816	137 530	983 347	132 320
1980-81	6 450 850	771 120	97 191	868 312	119 501

ŞEKER FİATLARINA YAPILAN ZAM:

Şeker Cinsi	29.1.1980'e kadar (TL)	25.5.1980'e kadar (TL)	23.9.1980'e kadar (TL)	30.12.1980'e kadar (TL)	30.12.1980 sonrası	%
Kristal şeker	13.80	25.-	40.-	48.-	60.-	335
Küp şeker (5 torba)	16.50	30.-	45.-	57.-	70.-	324
Küp şeker (kutu)	17.-	32.-	47.-	59.-	72.-	324
Rafine Kristal şeker	15.30	29.-	44.-	56.-	69.-	351

bürüt gelir sağlayabilmiştir.

Üretimin, büyük ölçüde düşmesiyle, tüketimin baskı altına alınması uygun görülmüştür. Bu amaca ulaşabilmek için de 1980 yılında şeker fiyatlarına 4 kez zam yapılmıştır.

Nitekim, 29 Ocak 1980'e kadar kilosu 13.80 lira olan kristal şeker 60 liraya, küp şeker 16,50-17 liradan 70-72 liraya, rafine kristal şeker ise 15.30 liradan 69.- liraya yükseltilmiştir.

1980 yılında şekerin kilosuna ortalama yüzde 330 oranında zam yapılmasıyla, 1979 yılına göre (138357 ton) tüketimde yüzde 12 oranında azalma olmuştur.

1979 yılında ülkemizde kişi başına düşen 26 kilo şeker, 1980'de 21 kiloya, toplam şeker tüketimi ise 1 147 912 tondan 1 009 555 tona düşmüş bulunmaktadır.

Uygulanan taban fiat, çiftçiye verilen yetersiz avans, tarımsal girdi fiatlarındaki anormal artışlar, pancar ve şeker üretiminin düşmesine neden olmuştur. Şeker üretiminin, tüketime yetmemesi nedeniyle de 1980'de 206 136 ton şeker dışalımının yapılması zorunlu duruma gelmiş ve bunun karşılığı olarak 14.148 035 433 lira tutarında çeşitli ülkelere ödeme yapılmış bulunmaktadır.

Oysa, 1980 yılında, pancar bedeli, üretimi teşvik primi, erken söküm teşvik primi ve tazminatı dahil toplam olarak çiftçiye ödenen pancar bedeli ise 20.947 941 688 liradır.

Bu rakamlar, pancar tarımında uygulanan yanlış politikanın sonucu meydana gelen zararın nedenli büyük boyutlara ulaştığını ortaya koymaktadır.

Eğer yabancı üreticiye döviz olarak ödenen 14 milyar lirayı aşkın paranın bir bölümü olsun kendi üreticimizden esirgenmeseydi, hem pancar ve şeker üretimi yükselir, hem üretcimiz kazanır, hem de tüketici halk daha ucuza şeker alırdı.

1980 yılında, şeker pancarı tarımında görülen bu durum; sağlıklık bir tarımsal kalkınma için, ülke düzeyinde bir tarımsal üretim plânlamasının uygulamaya konulmasının gereğini ve zorunluluğunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, üretimden tüketime kadar tüm konuları kapsayan bir şeker ana üretim planı öncelikle hazırlanarak uygulamaya konulmalı ve pancar fiatları, şeker talebinin yurt içinden karşılanmasını sağlayacak şekilde saptanmalı ve pancar fiyatları ekiminden önce açıklanmalıdır. ●

ŞEKER STOKU, DIŞALIM VE DIŞSATIMI:

YILLAR (1000 TON)

	1976	1977	1978	1979	1980
Yılbaşı Stoku	632	870	808	726	557
Üretim	1182	995	1008	983	868
Tüketim	940	1053	1087	1148	1010
Dışsatım	4	4	3	4	3
Dışalım	0	0	0	0	206
Yıl sonu stoku	870	808	776	557	618

Pancar üreticilerin çoğu başka ürün ekiyor şimdi

ÇEVRE SAĞLIĞI

Gelişigüzel ve denetimsiz kullanılan

TARIM İLAÇLARI ÇUKUROVA'YI ZEHİRLİ KAVANOZ HALİNE GETİRDİ

- **Ülkemizde kullanılan tarımsal mücadele ilaşlarının yaklaşık yüzde 75'i Çukurova'da tüketiliyor.**
- **İlaçlar yoluyla, yörede zehirlenin hayvan sayısı giderek artıyor. Çevrede su kuyularında tarım ilacı kalıntılarına rastlanıyor.**
- **Çevreden hayvanlara ve hayvansal besinlerle insanlara ulaşan zehirli tarım ilaçları, kalıcı nitelikleri nedeniyle, dölyatağındaki bebeklerin zeka ve fizik gelişmelerini etkiliyebiliyor.**

ÇUKUROVA'da, tarım zararlıları ile mücadele ederek, daha çok ürün almak ve ekonomik çıkarları büyütmek için, bol ve denetimsiz biçimde kullanılan tarım ilaçlarının insan ve hayvan sağlığı için giderek büyük boyutlara ulaşan zararlara yolaçtığı ileri sürüldü.

Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Bilimi ve Teknolojisi Bölümünden Doç. Dr. Atilla Konar'ın açıklamasına göre, ülkemizde kullanılan tarımsal mücadele ilaçlarının yaklaşık yüzde 75'i bölgede tüketilmekte.

TARIM İLAÇLARININ BAŞLICA ZARARLARI

Doç. Konar'a göre, bu ilaçlarla doğrudan veya dolaylı olarak zehirlenen hayvan sayısı giderek yükselmekte, çevredeki su kuyularında, uluslararası standartları aşan miktarda tarım ilacına rastlanmakta. Geçtiğimiz yıllar ortalaması, bu yolla ölen hayvan sayısının bine ulaştığını göstermekte.

Ayrıca çevreden hayvanlara ve hayvansal besinlerle insanlara ulaşan zehirli tarım ilaçları, kalıcı nitelikleri nedeniyle, dölyatağındaki bebeklerin fizik ve zeka gelişmelerini etkileyebilmekte.

Tüm bu açıklamaların yanısıra Doç. Konar, bu ilaçlar ile önlem alınmasını, ülkede, etkili kalıntı bırakmayan, hammaddesi tarıma dayalı, ulusal bir tarım ilâçları sanayii kurulmasını önermekte.

Konuya ilişkin açıklamalarda bulunan bazı uzmanlar da, sorunun, **"Denetimsiz ve gelişigüzel ilaç kullanmanın ekonomik yararlar sağlasa bile, çevre sağlığı açısından"** ele alınması amacıyla geçmiş yıllarda önerilerde bulunulduğunu ancak olumlu bir gelişme sağlanamadığını belirtmekteler.

Bazı araştırmacılara göre, Türkiye'de tarım ilaçları yeterince kontrol edilmemekte, ekonomik yarar sağlamak için, çok miktarda ilaç kullanımı teşvik edilmekte. Bu yolla üretilen besin maddeleri, Çukurova'dan beslenen büyük kentlere kadar ulaşmakta. Az miktarda alındığında kişiyi hemen hasta etmeyen bu ilaçlar, insan vücudunun yağ dokusu veya karaciğerinde birikip, belirli bir düzeye geldikten sonra çeşitli hastalıklara yolaçmakta.

700 MİLYON LİRALIK TARIMSAL İLAÇ DIŞ ALIMI

Edinilen bigilere göre, Çukobirlik bu yıl 700 milyon liralık tarımsal ilaç dışalımına karar verdi. Bu rakam da, Çukurova'da ilaç kullanım kapasitesine ilişkin çerçevenin büyüklüğünü gözler önüne sermekte.

Türkiye'nin bu yöresinde üretilen besinlerin iç pazarlarda kullanılmasının yanısıra, dış pazarlara gönderilmesinin de amaçlandığına dikkati çeken bir uzman ise, şunları söylemekte:

"Tarım ilaçları kalıntıları konusunda, kendi halkının sağlığı açısından son derece hassas davranan toplumlar, Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenen kalıntı tolerans standartlarını aşan miktarda ilaç ihtiva eden besin maddelerinin ülkelerine sokmamaktadırlar.

Zeytinyağlarımızda makina yağı saptandığında, Dünya Ticaret çevrelerinde acımasızca teşhir edilen ülkemizin, bu dönemde de tarım ilaçları kalıntıları bakımından yeniden eleştirilmesi ve büyük kayıplara uğraması arzu edilmiyorsa, bilim adamı ve uzmanların, tarımsal ilaç kullanımına ilişkin öneri ve uyarıları dikkate alınmalıdır."

Tarım ilaçlarının yanısıra kimyasal gübrelerin sorumsuz kullanımının Çukurova'da toprağı çoraklaştırdığını ve ekonomik dengenin bozulup verimin düştüğünü ileri süren aynı uzman, daha sonra şunları söylemekte:

"Anladığımız kadarı ile sorumsuz bir dönemde gelişigüzel ve denetimsiz bir şekilde kullanılan tarım ilaçları güzelim Çukurova'yı zehirli bir kavanoz haline getirmiştir. Bugün birkaç kuruş fazla kazanmakta olanların yarın, iki elinin böğründe kalmasından korkulur.

Uçakla ilaçlama ücretleri ile ilaç fiyatlarının sürekli olarak arttığı bu dönemde, şapkamızı önümüze koyup, bu uygulamanın bize kar mı, yoksa uzun dönemde onarılması güç kayıplar mı getirdiğinin düşünülmesi ve bilimsel düzeyde araştırılması gerekir.

Tarhanasını, bulgurunu, erіştesini evinin damına serip de, kurumasını bekleyen köylü vatandaş, tarımsal ilaçlama uçaklarından püskürtülen zehirli ilaçlardan nasibini almakta, annelerin dölyatağındaki bebekten, büyük kentlerde oturup, Çukurova'da üretilen meyve ve sebzelerle beslenen vatandaşa kadar herkes zehirlenme tehlikesi ile karşı karşıya ise, sorun üzerine eğilmeye ve araştırmaya değer boyutlar kazanmış demektir." ●

BESLENME

BİR AİLENİN GEÇİM GİDERİ NEDİR?

DR. OSMAN NURİ KOÇTÜRK

- **Devlet İstatistik Enstitüsünün 1980 Kasım rakamlarına göre Ankara'da beş nüfuslu bir ailenin sağlıklı beslenme için günde 626 lira harcaması gerekli.**
- **Başka gereksinmeler de hesaplanırsa bir ailenin aylık gelirinin 37.563 lira olması gerekiyor.**

ENFLASYONUN ağır baskıları altında yaşadığımız şu günlerde, ortalama bir ailenin bir günde ve bir ayda enaz gelirinin ne olması gerektiği kendi aramızda ve basınımızda sık sık tartışma konusu yapılmakta, değişik sonuçlara varılmaktadır.

Biz insanın bir sayılı temel gereksinimlerinden biri olan besin ve beslenme ihtiyacını esas kabul ederek ve bilimsel verilere yaslanarak, ayrı bir devlet kuruluşu olan Devlet İstatistik Enstitüsünün (DİE) resmi fiyatlarını kullanmak suretiyle Ankara'da yaşayan üç çocuklu, beş nüfuslu bir ailenin günde ve ayda ne kadar para harcaması gerektiğini hesaplamaya çalıştık.

DİE belli başlı kentlerimizdeki besin fiyat ortalamalarını üç dört aylık bir gecikmeyle yayınlayabilmektedir. Piyasadan fiyatların toplanması, ortalamalarının alınması, dizilmesi ve basılması zaman alıcı olduğundan, bize ulaşan en son resmi fiyatlar Kasım 1980 fiyatlarıdır. Bundan beş ay sonra Ankara'da fiyatlar bir miktar daha yükselmiş olduğundan, bugün için yapılacak bir hesaplamanın daha yüksek miktarlara ulaşacağı kuşkusuzdur. Ancak kullanılan yöntemin bilinmesi ve anlaşılması için işe Devletin resmi fiyat verileri ile başlamanın daha tutarlı ve inandırıcı olacağını düşündük.

Ülkemizde aileler, genellikle kalabalık ailelerdir. Nüfus sayımları, çeşitli bilim kuruluşları ve bilim adamları tarafından yapılan araştırmalara göre, ortalama ailenin üç çocuklu ve beş nüfuslu bir aile olarak kabul edilmesinin doğru olacağı inancındayız.

Böyle bir ailenin sağlığını korunması ve çalışmasını sürdürebilmesi için klasik bilim kitaplarında öngörülen günlük besin maddesi gereksinimi ile bunların Kasım 1980'deki ortalama resmi fiyatları ve bu miktarda besin maddesinin satın alınması için harcanılması gereken para miktarı aşağıdaki tabloda açıklanmıştır.

DİE verilerine göre yapılan hesaplamalar sonunda Ankara'da yaşayan üç çocuklu ve beş nüfuslu bir ailenin günde, yalnız beslenme gereksinimini karşılayabilmek için Kasım 1980'de 626.06 TL. Harcaması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Oysa çağdaş insan, biyolojik, sosyal, politik, ekonomik ve kültürel bir yaratık olarak, çağına uygun biçimde yaşamak ve bunun içinde bazı harcamalar yapmak durumundadır.

Beslenme dışı gereksinimler dediğimiz gurupta, barınma, ısınma, aydınlanma, giyim, temizlik, taşıt, eğitim, sağlık koruma, dinlenme ve eylenme temel ihtiyaçlar sayılabilir. Pratikte, yapılan gözlemler ve araştırmalardan öğrendiğimize göres, beslenme için yapılan harcamaya eşit bir harcama yapılırsa bu tür gereksinimler de kabul edilebilir bir düzeyde karşılanmaktadır. Böylece ailenin günlük zorunlu harcamaları,

626.06+626.06— 1252.12 TL.'na ulaşmaktadır.

Yeterli sayılabilecek şekilde beslenmek ve çağımıza uygun biçimde yaşamak için günde 1252.12 TL. harcaması gereken söz konusu ailenin aylık gereksinimi 37, 563.60 TL.'nı bulmaktadır.

Oysa başkentimizde bu düzeyde para kazanabilen, başka deyimle geliri bu düzeye ulaşabilmik aile sayısı parmakla sayılacak kadar azdır ve çoğunluğun geliri ve miktarın çok altındadır.

Kasım 1980 de resmi verilere göre bu düzeydeolan zorunlu harcamalar günümüzde fiyatların artmasına paralel olarak bir miktar daha artmıştır.

KASIM 1980'DE ANKARA'DA YAŞAYAN ÜÇ ÇOCUKLU VE BEŞ NÜFUSLU BİR AİLENİN BESİN VE BESLENME İÇİN HARCAMASI GEREKEN GÜNLÜK PARA MİKTARI

İHTİYACIN CİNSİ	İHTİYAÇ MİKTARI Gün/gr.	FİYAT Kg./TL.	TUTARI TL.
ET (Kemiksiz 560 gr.)	720	345.00	193.20
KURU BAKLAGİLLER	95	68.57	6.51
YUMURTA	4 Adet	7.43	29.72
SÜT	2100	51.15	107.41
BEYAZ PEYNİR	120	215.75	25.89
MARGARİN	85	123.36	10.48
SIVI YAĞ (Zeytinyağı)	85	251.32	21.36
TAZE MEYVE (Elma)	825	37.28	30.75
TAZE SEBZE (Pırasa)	1200	24.67	29.60
EKMEK	1275	27.27	34.76
PİRİNÇ	250	97.75	24.43
PATATES	1375	29.51	40.57
ŞEKER (Kristal)	215	58.00	12.47
KURU MEYVE	20	100.00	2.00
BİR GÜNLÜK BESİN İÇİN HARCANAN..........			**569.15**
PİŞİRME, TAŞIMA, HAZIRLAMA (% 10)..........			**56.91**
TOPLAM BESİN HARCAMALARI..........			**626.06**

"BENİM ADIM ELİ" KAYALARA ÇARPAN BİR HAYKIRIŞ

ERTUĞRUL ÖZKÖK

● **Eğer çocuklarımızın gençlerimizin kişiliklerini daha serbestçe geliştirebilmelerine, kendi geleceklerini seçebilmelerine, ergenlik yaşıyla birlikte oy hakkına kavuşarak demokratik sürece sağlıklı yoldan katılabilmelerine olanak veren bir eğitim sistemi benimsenseydi, acaba onlar, radikal çözüm arayışlarını hırçınlığa, portestoya ve giderek de şiddet eylemine dönüştüren baskılardan, telkinlerden kurtarılamazlar mıydı, diye düşünüyor insan...**

BENİM adım Eli", "Benim adım Eli".... Elleriyle yüzünü kapayarak hıçkıran ve kendisine zorla kabullendirilmek istenenbir kişiliği yadsımanın tek yolunu, kendisine bu koşulları hazırlayan ortamdan Kaçmakta bulan bir çocuk görüntüsü 23 Nisan günü televizyonun belki küçüklere değil ama büyüklere en büyük armağanı idi... Ne yazık ki büyüklerin işte olduğu bir saatte...

Televizyon 23 Nisan günü Ankara'da yapılan törenlerin banttan verilen yayını ile başlattı... Heyecansız bir spikerin, üstelik sık sık aksayan cümlelerle aktardığı törenlerden sonra sessizce yayına giren "Benim Adım Eli" adlı kısa metraj film dünyada küçüklere adanmış tek ulusal bayram olan 23 Nisan günü hepimizi uzun uzun düşündürecek bir konuyu işliyordu.

Filmin konusu kısaca şöyleydi: Çocuklarını kaybeden yaşlı bir karı koca kimsesiz bir çocuğu evlat edinirler. Sessiz, kendi halinde bir çocuktur bu. Ancak çocuk yaşlı karı kocanın yitirdikleri çocukları Nikola'ya benzemektedir. Gerek yitirilen çocuğun acısı gerek küçük Eli'nin Nikola'yla olan benzerliği, sonunda yaşlı karı kocanın, küçük çocuğun kişiliğinde kendi çocuklarını görmelerine yol açacaktır. Bu benzetme zamanla daha büyük boyutlar da alacak ve yaşlı çift küçük Eli'nin kişiliğinde Nikola'yı yeniden canlandırma yoluna gidecektir. Örneğin Nikola'nın doğduğu gün Eli'nin yaş günü olarak kutlanmak istenecek, küçük Eli'den Nikola'nın giysilerini giymesi beklenecektir.

Küçük yaşında büyük acılarla sınanmış olan Eli ise kendisine benimsetilmek istenen bu yeni rolden son derece rahatsızdır. Kişilik kazanma sürecinin bu en acılı döneminde büyük bir sessizlikle direnmektedir. Kendisine giydirilmeğe çalışılan bu başka kişiliğe.

Sessizce direnişinin başında, kendini dışa vurabilmenin tek yolu olarak huzursuzluk ve uyumsuzluğu seçmiştir. Ancak zaman geçtikçe bu sessiz direnişin geçersiz kaldığını görecek ve sonunda "Benim Adım Eli", "Benim Adım Eli" diyerek bu ortamdan kaçmağı yeğleyecektir.

Atatürk'ün 100.ncu Doğum Yılını kutladığımız bu yılın 23 Nisanında gerek TRT'nin, gerekse basının sessizce geçirdiği bu güzel Yugoslav yapımı, Fransız yönetmeni Truffaut'un bir zamanlar herkesi çok etkileyen "400 Darbe" sını anımsatıyordu. Onun kadar yaralayıcı, onun kadar suçlayıcı, düşündürücü bir film "Benim Adım Eli".

Yugoslav Televizyonunun 23 Nisan Bayramına sağladığı bu güzel armağan insanı ister istemez düşündürmeğe itiyor. Çocuklarımızın adı ne? Biz onlara zorla bir ad mı vermeğe çalışıyoruz. Yaşlı karı kocanın yaptığı gibi onlara zorla başka bir giysi mi giydirmeğe uğraşıyoruz?. Bu soruyu çocuğun kişilik kazanma surecine onu karşına alan herkes sormak zorunda.

Önce aile, sonra eğitim sistemimiz, sonra televizyon ve çocuklara yönelik yayın yapan kuruluşlar.

23 Nisan günü yapılan soluk,i isteksiz ve yaratıcılıktan uzak hareketleri burkularak izlerken, geçtiğimiz yıllarda radikal çözümlere yönelen gençlerimizin "**Bizim adımız budur**" diyen seslerini duyuyor biraz da insan.

Eğer çocuklarımızın gençlerimizin kişiliklerini daha serbestçe geliştirebilmelerine, kendi geleceklerini seçebilmelerine, ergenlik yaşıyla birlikte oy hakkına kavuşarak demokratik sürece sağlıklı yoldan katılabilmelerine ve okulda üniversitede eğitimle ilgili beklentilerini yönetime yansıtabilmelerine olanak veren bir eğitim sistemi benimsenseydi, acaba onlar, radikal çözüm arayışlarını hırçınlığa, protestoya ve giderek de şiddet eylemine dönüştüren baskılardan telkinlerden kurtarılamazlar mıydı, diye düşünüvor insan...

Nitekim, Yugoslavya dahil birçok ülke, özellikle demokratik Batı ülkeleri, 1960'ların sonlarında patlama noktasına varan gençlik sorununa böyle bir yaklaşımla çözüm getirebilmişlerdir.

Şimdi yeryer, 12-13 yıl öncenin çözümleri geçersiz kalmağa başlayınca, yine sokaklarda "**Benim Adım Eli**" diye haykıran gençleri tanıyıp anlamağa çalışarak yeni çözümler arıyor birçok toplum...

"**Benim Adım Eli**" öte yandan TRT'nin öteki ülkelerin televizyonlarıyla ilişkilerini yeniden gözden geçirme zorunluluğunu gündeme getiriyordu. TRT'nin şimdiye değin

yalnızca birkaç büyük yapımcı ülkeye yönelen antenleri komşu ülkelere yöneldiğinde böylesine güzel ve düşündürücü yapımlara rastlıyor. Bu ilişkilerin yoğunlaştırılması, düzenli ve karşılıklı bir hale getirilmesi televizyon ürünleri pazarından bizim gibi kenarda kalmış ülkelere büyük olanaklar sağlayabilir.

23 Nisanın bu kez tatil olmaması ve filmin iş saatlerinde yayınlanması dolayısıyla bir çok yetişkinin izleme olanağı bulamaması doğrusu insanın içini burkuyor.

TRT Yönetimi "**Binlerce**" mektubu beklemeden bu filmi haber sonrası bir saatte yeniden programa alırsa 23 Nisan kutlama törenlerine büyüklerin de katılmalarına yardımcı olacaktır.

İşte televizyon budur. Bazen küçücük yapımlar, sıkışıp kaldıkları dev dizilerle görkemli eğlence programları, spor gösterileri arasından başlarını uzatır, bizi yaralar, bize sorumluluklarımızı, görevlerimizi anımsatır ve yine geldikleri sessizliğe geri dönerler. Geride ise televizyonun "**Büyük Show'u**" sürer gider. Küçücük beyinlerin "**Benim Adım Eli, Benim Adım Eli**" diyen yakarışları ise bu vodvil içinde eğitimcilerin kulaklarına bile ulaşmadan boğulur kalır... ●

DALLAS'IN BABA EWING'İ ŞÜPHELİ ŞEKİLDE ÖLDÜ

Dallas dizisinin babası Jack Ewing (Jim Davis) geçtiğimiz Pazartesi sabahında odasında ölü olarak bulundu. Televizyonda en fazla ilgi toplayan "Dallas" dizisinde JR'ın da babası rolünde oynayan Jim Davis'in ölümü şüpheli olarak nitelendirildi.

Türk izleyicilerin en fazla beğendikleri "**JR'ı kim vurdu**" bölümünün yayınlandığı günlerde baba Ewing'in ölmesi çeşitli şekillerde yorumlandı. Hatta "**Bu işte de acaba Ceyar'ın parmağı var mı?**" diye soranlar da oldu.

Son çekimleri de tamamlanan ve izlendiği ülkelerde giderek etkinliğini kaybetmeye başladığı bildirilen dizinin, bu ölümden sonra yeniden günün konusu olacağı veyapımcı şirketin yeniden diziye başlama umudunun belirdiği öne sürülüyor.

"ATATÜRK VE ÇAĞI" ADLI BELGESEL EKİM AYINDA YAYINA GİRECEK

● **"Ankara Belgeselini" hazırlayan ekip tarafından yayına hazırlanan "Atatürk Belgeseli" için şimdiye kadar 10 binin üzerinde belge toplandı.**

Birbuçuk yıldır çalışmaları süren "Atatürk ve Çağı" adlı belgesel dizinin Ekim ayından itibaren yayına gireceği öğrenilmiştir. Bu dizi "Ankara Belgeseli" adlı sevilen diziyi ekranlara getiren ekipçe hazırlanmaktadır.

Birbuçuk yıl önce başlayan çalışmalar sırasında, yerli yabancı tüm yazılı kaynaklar taranmış, devlet arşivi incelenmiş ve şimdiye kadar 10 binin üzerinde belge toparlanmış. Bu arada Basın-Yayın ve Ordu Foto-Film Merkezinin elindeki görüntülü materyaller tek tek izlenerek, İngiliz, Fransız, Rus, Yugoslav kaynaklı filmlerin kopyaları çıkarılmış.

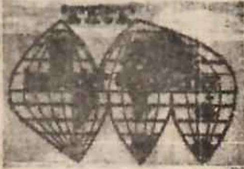
"Atatürk ve Çağı" salt Atatürk'ün yaşantısını anlatmayı amaçlamamakta. 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanını başlangıç alan dizi dünya olaylarının perspektifinde Osmanli İmparatorluğu ve Türkiye olaylarına tarih, sosyoloji ve ekonomi açısından bakarak gerçekçi bir gözle, sadece lehimize olan olayları değil, aleyhimize olanları da ekrana getirmeyi amaçlamış.

Çekim çalışmalarına 1979 Ağustosunda başlanan ve 1981 yılı Mayıs ayı sonlarında bitirilmesi planlanan dizi, şimdiki tasarıma göre 30'ar dakikalık 20 bölümden oluşacak. ●

TV PROGRAMINDAN SEÇMELER

2 MAYIS CUMARTESİ

17.00 ... AÇILIŞ
17.05 ... ŞEKER KIZ
Çizgi Filmin bu bölümünde, Candy ve Cookey'in zor ve yorucu bir gemi yolculuğuyla Amerika'ya varışlarını izleyeceğiz.

20.30 ... HABERLER (Hergün)
17.30 ... GÖK KUŞAGI
Meslek Liselerinin tanıtımı, bilim adamları dizisinde "SPALLANZANI"ı ve resim çalışması yer alıyor.
18.00 ... KÜÇÜK EV
Laura ve Albert bal satarak, Mary ve Adams'ın ödül törenine gitmeleri ni sağlıyorlar.

Süslü Hayatlar

18.45 ... BİZİM ELLER
Halı dokumacılığının değerlendirilmesi yapılıyor ve yozlaşmaya başlayan halıcılığımız için öneriler getiriliyor.
19.30 ... ÜNLÜ NEHİRLER
İtalya'nın ünlü nehri PO'nun coğrafi özellikleri, çevresindeki kültürle birlikte tanıtılıyor.
21.20 ... SOLİSTLER GEÇİDİ
Altı sanatçının katıldığı programı İzmir Televizyonu hazırladı.
22.10 ... TELEVİZYONDA SİNEMA
"Sevgili Öğretmenim" başrollerde Hülya Koçyiğit, Ediz Hun, Süleyman Turan'ın yer aldığı filmi Ülkü Erakalın yönetmiş.

17.55 .. SPOR DUNYASI
İç ve dış spor olaylarının tanıtıldığı programı haber merkezi hazırlıyor.

3 MAYIS PAZAR

11.00 ... GÜNAYDIN
Çeşitli konuların yeraldığı çocuk programı,
12.00 ... TELEVİZYONDA SİNEMA
"Köprüyü kaldırma, ırmağı indir" başlıca rolleri Jerriy Lewis, Terry Thomas'ın paylaştıkları filmde bir dolandırıcının çeşitli kimliklere bürünerek dolandırıcılık çabalarındaki başarısızlığı işleniyor.
14.10 ... YAŞAMA SAVAŞI
Güney Afrika kıyılarında yaşayan kürklü ayı balıklarının beslenme ve üremeleri anlatılıyor.
15.00 ... WALT DİSNEY
16.15 ... KERVAN
17.10 ... SMİTH ve JONES

19.55 ... TAŞ DEVRİ
Fred, Çakıl'ın geleceği için sosyetik bir semtte taşınır. Uyum sağlayamaz eski evine dönebilmenin yollarını arar.
21.10 ... DALLAS
Sue Ellen'in suçsuzluğu ortaya çıkıyor ve tahliye oluyor.
22.05 ... FATİH
Ölümünün 500. yılı nedeniyle hazırlanan bir belgesel,
23.00 ... TELE-SİNEMA
Üç ayrı bölümden oluşan müzikal film.

Dallas

4 MAYIS PAZARTESİ

19.55 ... FOLLYFOT ÇİFTLİĞİ
20.20 ... GÖZ GÖRE GÖRE
21.10 ... UYKUDAN ÖNCE
21.20 ... ATATÜRK'TEN ANILAR
21.40 ... KÖKLER
22.35 ... SPOR
Haftanın spor olaylarından özetler veriliyor.

5 MAYIS SALI

19.50 ... ÇOCUKLARLA MÜZİK
20.15 ... TEMEL REİS
21.10 ... UYKUDAN ÖNCE
21.20 ... STÜDYO 1
Çeşitli konuların işlendiği bir magazin programı,
22.05 ... TELEVİZYONDA SİNEMA

6 MAYIS ÇARŞAMBA

19.50 ... YAŞAMAK NE GÜZEL
21.10 ... UYKUDAN ÖNCE
21.55 ... LAF ARAMIZDA
Suavi Sualp'ın yazdığı, M. Ali Erbil ve Ayşen Gruda'nın başrollerini oynadığı güldürü programı,
22.30 ... TEHLİKE ÇEMBERİ
"Resimlerin getirdiği ölüm adlı bölüm yayınlanacak,

7 MAYIS PERŞEMBE

19.50 ... TARZAN
Küçükler ve büyükler için çizgi film,
20.15 ... HAFTANIN ŞARKISI
21.10 ... UYKUDAN ÖNCE
21.20 ... YARIM YÜZYILDAN ÇİZGİLER
21.30 ... YERLİ DİZİ
"Bağdat Hatun"un yayınlanma olasılığı var. TRT ile oyunun yazarı arasında anlaşma olursa yayına girecek.
22.25 ... YURTTAN DÜNYADAN
Haber merkezi tarafından hazırlanan bir haber program,

Rockford Dosyası

8 MAYIS CUMA

19.50 ... İNANÇ DÜNYASI
21.10 ... BENİ HATIRLAYINIZ
21.15 ... BEYAZ GÖLGE
22.10 ... İŞTE HAYATINIZ
22.55 ... SÜSLÜ HAYATLAR

SPOR

Federasyon Başkanlarının seçimi

FEDERASYON BAŞKANLARININ SEÇİMİ

Rıza SÜMER

- **Türk sporunun sorunu, Federasyon başkanlarının atanması ya da seçimi değildir**
- **Atatürk'ün gençlik politikası, ilkeleri doğrultusunda Türk Spor politikasının ivedilikle saptanmasıdır Türk sporunun ana sorunu...**

YÖNETİCİ kadroları-yönetilenlerin görüşü alınmadan-yukarıdan atamalarla oluşturulan sporumuzda, federasyon başkanlarının seçimle işbaşına getirilmesi görüşü Gençlik ve Spor Bakanı Vecdi Özgül'e sunuldu.

Konu bir süre kamuoyunda tartışıldı, yazıldı.

Sonuçta, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın seçim kararını bekleyenler, değişik bir yönerge ile karşılaştılar. Buna göre, spor federasyonlarının başkanları seçimle değil, spor tabanını oluşturan kişi ve kuruluşların yazılı önerileri doğrultusunda, ilk üç sırayı alacak adaylar arasından, Beden Terbiyesi Genel Müdürünün önerisi üzerine, Gençlik ve Spor Bakanınca, uygun bulunursa atama ile göreve getirileceklerdir.

Bir yönergeye bağlanan bu karara göre, Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu, Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği, Amatör Sporcular Derneği, Türkiye Futbol Hakemleri Derneği, Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği, öteki hakem ve antrenör dernekleri, Türkiye Spor Yazarları Derneği, TRT Spor Şubesi, belli sayıda baskı yapan dergi ve gazeteler, 67 ilin valisi, Beden Terbiyesi eski genel müdürleri, federasyonların eski başkanları, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, Merkez Danışma Kurulu üyeleri, deplasmanlı liglere katılan kulüpler, Türkiye Kupasında ve Türkiye şampiyonasında birinci gelen kulüpler, dağcılık kulüpleri ve ihtisas kulüpleri, kimileri dallarında, kimileri de tüm dallarda olmak koşulu ile yazılı öneride bulunarak, adayların sıralamasında etken olacaklar.

Bu kuruluş ve kişilerden gelecek öneriler, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nde oluşturulacak 6 kişilik bir kurulda değerlendirilecek, atanacak başkanlar, bir olimpiyattan ötekine olmak üzere 4 yıl görevde kalacaklar.

Gençlik ve Spor Bakanı Sayın Vecdi Özgül, bu yöntemle, sporun asıl yükünü çekenlere, spor tabanına söz hakkı ve belli bir yetki verildiğini, böylece yönetime güven ve süreklilik kazandırılmak istendiğini belirtmektedir.

Yönergenin ortaya çıkardığı görüşlerin eleştirilecek yanları kuşkusuz vardır. Ancak, bugüne değin, demokratik yönetimden uzak kalmış Türk sporunda, gelecekte mutlaka gerçekleşecek olan "Federasyon Başkanlarının Seçimi" konusuna bir deney yada bir "kök" olabilecektir.

Sporun geçmişine baktığımızda ve şimdiye kadar sporumuzun çoğunlukla hep tepeden yönetildiği düşünülürse, kamuoyu araştırması, söz ve yetki devri veya karar paylaşılması da dense, bu karar, kendi kapsamı içinde olumludur.

Spor tabanı çağdaş anlamda örgütlenemediği için, söz hakkı vermede hakça davranılamasa bile kimin toplumda saygın olduğu, kimin tutulduğu, kimin ne düşündüğü ortaya çıkacak, Gençlik ve Spor Bakanlığı, asıl tanıması gereken yeri daha iyi görebilecektir.

Amatörler, yıllardır yönetime katılabilmek için verdikleri sportmence uğraşta birkaç adım dahi olsa ilerlemenin kıvancını kuşkusuz duyacaklardır.

Özellikle, bu kıvanç, bu kararın spordaki demokratik düzene kök olması halinde elbette daha da çoğalacaktır.

Yönergeye göre, 35 yaşından büyük, en az lise mezunu, kamu görevlerinden kısıtlılığa uğramamış, çevrelerinde tanınmış, saygın, spor bilgisi olan kişilerle eski federasyon başkanları aday olabileceklerdir.

SPORCULAR GEREĞİNCE TEMSİL EDİLMİYOR

Yönergeyi uygulama öncesi şu şekilde ele almak istiyoruz.

Aday gösterecek kişi ve kuruluşlara 45 günlük bir yanıt verme süresi tanınmalıdır. Bu süre dürüstce görüş almak ve çok yönlü araştırma yapmak için gereklidir ve yeterlidir.

Kaldı ki, Gençlik ve Spor Bakanı Sayın Vecdi Özgül'ün "çevrenize ve kuruluşunuza adaylar için danışınız" derken, sporda sözün ve yetkinin geniş tabana yayılmasını istediğine inanıyoruz.

Yönerge ile veya seçimle de olsa, bugün için, başvurulan kuruluş ve kişilerin tüm sporumuzu temsil ettiği asla söylenemez. Çünkü, tüm sporcuların ve yöneticilerin, yani sporla ilgili herkesin oy kullanmadığı bir sistem ne demokratik olur, ne de sağlıklı sonuç verir. Kaldı ki, bugün için kulüpler, hakemler, sporcular, yöneticiler, uzmanlar, bilim adamları, yani spor tabanı istenilen düzeyde örgütlenmiş değiller. Elbette, bunun sorumlusu Bakanlık değil, bu bilince varamamış aydınlar, kuruluşlar, insanlardır. Bu nedenle, ister istemez, yönerge ile söz ve yetki, belli bir kesime, belli bir azınlığa verilmektedir.

Sanıyoruz, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bürokrat kadrosu, ihtisas kulüplerine öneri yetkisi verirken, gençlik ve birçok müesesse kulübüne, sayıları 1500 olan amatör dallardaki kulüplere bu yetkiyi tanımazken yanlış davranmıştır.

Bugün, birçok ihtisas kulübünden çok daha güçlü, çok daha bilinçli yüzlerce gençlik kulübü vardır ve bu kulüplerin örgütüne sadece bir oy hakkı tanınmıştır.

YANLIŞLIKLAR

Yönergede belirtilen "Federasyon başkan adaylarının yansızlığı,

ehliyeti, yapıcılığı, yaratıcılığı, sosyal ilişkileri "hangi yöntemlerle ölçülecek ve değerlendirilecektir?

Yazı ile öneri istenmesinin, kuruluşlar arasındaki dayanışmayı bir ölçüde olumsuz etkileyeceği söylenebilir. Bir de, yazı ile öneri almak kararı, seçime hazırlıklı kamuoyunda soğuk karşılandı denilebilir.

Acaba, adaylar önce Gençlik ve Spor Bakanlığı'na başvursalardı, sonra Bakanlık bu adaylara açıklasaydı, daha iyi olmaz mıydı?

Öneri pusulalarının üzerinde kuruluş veya kişilerin imzası olmasa da, zarflar üzerinde kesinlikle bir kayıt bulunmalıdır. Hiçbir gizi olmayan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünde, işbaşına gelecek federasyon başkanları kendilerine oy vermeyenleri öğrenirlerse - ki bu kaçınılmaz bir sonuç gibi görünüyor - dayanışmanın yerini soğukluk alacaktır sanırız.

Gençlik ve Spor Bakanları, en çok oy almış birisini değil de, ondan çok daha düşük oy almış birisini başkan atarlarlarsa, ya da, ençok oy almış birisini başkanlığa atayıp, bir süre sonra, o kişinin haksızlığını belgelemeden görevden alırsa, Bakan kamuoyunda saygınlığını yitirmeyecek mi? Güvencesi olmayacak mı bu yöntemin, diye de düşünmek olasıdır.

YAPI BOZUKLUĞU

İster seçim, ister yönerge, Türk Sporunun sorunu Federasyon başkanlarının atanması değildir.

Sorun, Türk spor politikasının, Atatürk'ümüzün gençlik politikası ilkeleri içinde ivedilikle saptanmasıdır. Asıl sorun, yapı eksikliğinin ve yapı bozukluğunun giderilmemesinde yatmaktadır. Türk sporunu temsilden uzak, ama bu konuda karar veren Merkez Danışma Kuruluna, Bölge Danışma Kurullarına bakın. Buralarda sporun asıl mehmetçiklerinin sözcüsü, yetkilisi, temsilcisi yoktur.

Federasyon başkanlarının saptanması kadar, Federasyon kurullarında kulüp, sporcu, antrenör ve hakem temsilcilerinin bulunması da önemlidir. Hatta daha önemlidir.

Yönergede bir de, spor tabanı örgütlenmemiş olduğu, kulüpler arasında ihtisas kulüpleri, yok deplasmanlı lig kulüpleri diye ayırım yapıldığı ve 1500 kulüp sözden uzak tutulduğu için, ağırlık, profesyonellere, profesyonellerle yıllarca birlikte olmuşlara yöneliktir.

Herşeye karşın, başlangıç olumludur. Zaman ve bekleyiş gereklidir. Kuşkusuz eğriler görüldükçe doğrulara gidilecektir.

Kararın, sporumuz için hayırl olmasını dilemek gerekiyor. ●

"SAĞLIKLI YAŞAM KOŞUSU" YAYGINLAŞIYOR...

SAĞLIKLI YAŞAM KOŞUSU - Dedeler bile koşuyor...

7'DEN 70'E HERKES YÜRÜYOR - KOŞUYOR

GENÇLİK ve Spor Bakanlığı'nca, birincisi 11 Nisan 1981 Cumartesi günü Ankara'da düzenlenen "Sağlıklı Yaşam Koşusu" tüm ülke düzeyinde yaygınlaştırıldı.

11 ve 25 Nisan yürüyüş ve koşulları, halkımızın yeniliklere karşı gösterdiği çağdaş yaklaşımın da spordaki kanıtları oldu. Kahvehaneleri ve hastaneleri insan dolu Türkiye'de, sağlıklı, mutlu ve zinde bir toplum olmanın arayışında kuşkusuz bu düzenlemeler önemli bir aşamadır. Bu açıdan, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nı kutlamak hepimizin görevi olmalıdır.

TBMM kürsülerinde, basında ve halk arasında 1978 yılına kadar "Top Bakanlığı" şeklinde yorumlanan Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın, her yaştaki insanımızın, tüm halkımızın örgütü olmaya özen göstermesi sevindiricidir.

Başta futbol olmak üzere, acımasız yarışmalar içinde koşullandırılan gençlerimiz ve özellikle tahta veya beton, tozlu ve soğuk tribün sıralarında salt izleyici, bağırıcı, alkışlayıcı durumuna getirilen halkımıza, Yaşam Boyu Sağlık, Zindelik ve Mutluluk İçin Spor, ruhsal, bedensel ve zihinsel güç kazandıracaktır. Böylesine nitelikler taşıyan bireylerin oluşturacağı bir toplum, kuşkusuz, her alanda üretken, birleştirici, barışçı, hoşgörülü ve güçlü olacaktır.

Gençliğin ve her yaştaki halkın kamu örgütü durumuna hızla yaklaşan, hatta yörüngesine giren Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın, bu olguyu, Türkiye düzeyine örgütlü olarak götürmesi, kamu dışındaki kişi ve kuruluşlarla daha yapıcı işbirliği ve ilişkilerde bulunması, amacı kolaylaştıracaktır.

Bu arada, yıllardır manşetlerinden futbol maçlarını indirmeyen Türk spor basınının da, bu yürüyüş ve koşulara geniş yer ayırması, olumlu bir gelişmedir.

Her yaştaki insanımızı, tüm kuruluşlarımızı, dernekleri Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bu çağdaş uygulamasına katılmaya çağırıyoruz.

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

17 NİSAN VE KÖY ENSTİTÜLERİ

Günümüzden 40 yıl önce Köy Enstitüleri vardı, o zaman memleket tam bir eğitim seferberliği içindeydi. 10 yıl gibi kısa zamanda 50 yıllık yol alındığını söylemek bir abartma değildir. Yaşayan iyi niyetli eğitimciler bunu gördüler. Bu kuruluşların bu kadar kısa zamanda geniş yankı yapması ve olumlu ürün vermesindeki giz neydi? Bunu doğrudan doğruya o kuruluşların yaptırım yönteminde aramak ve öğretimin iş içinde yürütülmesinde saptamak gerektir. Köy Enstitüleri 10 yıl kadar eğitim öğretim yapabilmiştir işe dayalı olarak. 1940'da kurulan bu kurumlar 1951'de izlenceleri tümden değiştirilerek yıkılmıştır. Bu tarihten sonra Öğretmen Okulu olarak çalışmasını sürdüren bu kurumlar hem üretim yapamamış hem de halka yararlı öğretmen yetiştirememiştir. Dünya eğitimcilerinin dikkatlerini üstüne çeken Köy Enstitüleri zaman zaman da yabancı eğitimcilerin övgüleriyle, gerçekten memleket için tam bir kalkınma okulları olduğu gerçeği ortaya çıkmıştı.

17 Nisan 1940 tarihi Köy enstitülerinin yasallaştığı tarihtir. Yasayla kurulan bu kurumlar yalan dolanla yıkılmıştır. Yürütülen dejenere eğitim belki de toplumumuzu bugünkü noktaya getirmiştir. Köy Enstitülerinde hem eğitim disiplini vardı, hem de demokratik özgürlük vardı. Geçen gün TRT televizyonunda antalya'dak imeslek yüksek okulunun kendi binalarını kendilerinin yaptığını görünce işte Köy enstitüleri böyle çalışmıştı dedim. Kendi kendime sanırım o kuruluşlara doğru bir gidiş vardır diye düşündüm... Orta öğretimi ve yüksek öğretimi işe dayalı programlaştıramadığımız sürece, masa efendisi yetiştirmekten kurtulamayız. Ekonomide sürekli darboğazlar içinde kalacağız demektir.

H. Hüseyin SAYGILI

MUSİKİ ÜZERİNE

Gençliğe, ulu önder Atatürk'ün yolunda yön vereceğine inandığımız ARAYIŞ'ın çıkmasını özenle bekliyoruz. Faruk Güvenç'in, Atatürk'ün Müzik Devrimini işlemesine çok sevindik. Çünkü bugüne kadar bu konu pek önemsenmemiştir.

"Hayatta musiki lâzım mıdır?"

"Hayatta musiki lâzım değildir, çünki hayat musikidir. Musıki ile alâkadar olmayan mahlûkat insan değildir." diyen Atatürk, yaşadığı sürece Türk müziğinin çoksesli hale gelmesi için çok uğraş vermiştir. Buna karşın bugün "tekses-çokses kavgası sona ermiş" değildir.

İstanbul'da bulunan, çoksesli müzik öğretimi yapan iki konservatuvarın binaları çökmek üzeredir, fakat Türk musıkisi konservatuvarı ise en iyi olanaklar içindedir. Çoksesli müzik eğitimi görenler birkaç yer dışında iş olanağı bulamıyor.

Kültürel ilişkiler içinde yabancı ülkelere teksesli müzik sanatçıları kalabalık gruplar halinde gönderiliyor, Atatürk'ün özlediği çağdaş ve evrensel müzik sanatçıları zor gönderiliyor.

TRT'de çoksesli müzik yayınları teksesliye oranla günden güne daha az yer alıyor.

Çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Ekrem TEKEŞİN
Adnan ŞENTÜRK

17 NİSANI ANIMSAMA

Geçen gün her nasılsa televizyonda görüntüsünü seyrettiğimiz bir olay bende tatlı, tatlı olduğu kadar da acı anıları uyandırdı.

Görüntü: Kızlı erkekli bir öğrenci grubunun okullarını kendi elleriyle yaptıkları gösteriliyordu. Mala tutan, duvar ören eller, harç karan, çatıda çivi çakan çocuklar, yapmacık değil hevesle çalışıyorlardı. Televizyoncu çalışanları konuşturuyordu:

- Ne yapıyorsunuz?
- Duvar örüyoruz. Teori ile pratiği berleştiriyoruz.
- Ya siz ne yapıyorsunuz?
- Kendi binamızı kendimiz yapıyoruz. Sınıfta öğrendiğimizi uyguluyoruz.
- Öğrenci misiniz, nerede okuyorsunuz?
- Sanat enstitüsünde okuyorum. Dersanede öğrendiklerimizi uygulamakla üretim yapıyoruz.

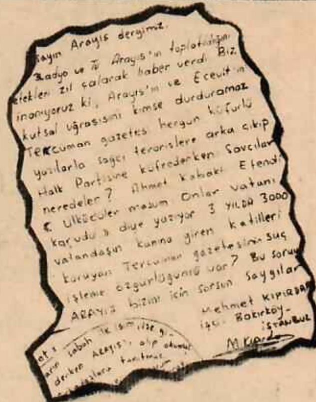
Yaparak öğrenme. İş içinde eğitim. Uygulamalı Eğitim, demek istiyordu öğrenci. Öyle ya işe yaramıyan bilgi neye yarar dı ki...

Bu olay beni 1940 yıllarına götürdü. Köy Enstitüleri kurulmuştu. Öğrenciler yiyeceklerini kendileri üretiyorlardı. Binalarını kendileri yapıyorlardı. İş eğitim kolları vardı. Marangoz atelyesi, demircilik atelyesi, inşaat işleri, tarım ve kızlar için dikiş atelyeleri harıl harıl çalışıyordu.

Şimdi yeniden ilköğretim seferberliğini açtık. Geç kalınsa bile kıvanç verici. Yeni yönetimi bu bakımdan kutlamak isterim. Seferberlik hızının kesilmemesi en büyük dileğimdir.

Ahmet Nuri MACİT
Samsun

SİZ BU SORUYU BİZİM İÇİN SORUN

Radyo ve TV Arayış'ın toplatıldığını etekleri zil çalarak haber verdi. Biz inanıyoruz ki, Arayış'ın ve Ecevit'in kutsal uğraşısını kimse durduramaz. Tercüman gazetesi hergün küfürlü yazılarla sağcı teröristlere arka çıkıp Halk Partisine küfrederken savcılar neredeler? Ahmet Kabaklı Efendi "Ülkücüler masum. Onlar vatanı korudu" diye yazıyor. 3 yılda 3000 vatandaşın kanına giren katilleri koruyan Tercüman gazetesinin suç işleme özgürlüğü mü var? Bu soruyu ARAYIŞ bizim için sorsun. Saygılar.

M.KIPIRDAR
Bakırköy/İSTANBUL

Not:
Yarısn sabah ilk işim, işe giderken ARAYIŞ'ı alıp okumak. Arkadaşlara tanıtmak. Size güveniyorum işçi olarak.

RUHBİLİM KONULARI

Günümüzün insanı büyük ölçüde mutsuz ve genel onlamda bir bunalım geçirmektedir.

Bu stresten kaçmak için ya alkole ya da lsd, marijuana vs gibi uyuşturuculara başvurmaktadır. Dahası akla hayale gelmedik çılgınlıkları, sapınçları yaşamaktadır. Ve bu çıkmazdan kurtulabilmek içinde bir ARAYIŞ içindedir.

Bu ruhen hasta insana yol gösterecek, elinden tutacak ruhbilim ve psikiyatri konuları kişileri her zamankinden çok ilgilendirmektedir.

Eğer ARAYIŞ'ta bu konulara daha derin ve ayrıntılı bir biçimde yer verecek olursanız büyük bir ödevi yerine getirmiş olacaksınız.

Erdoğan SUNAR
Çorum

TEKELLEŞME GİTTİKÇE HIZLANIYOR

Arayış'ın Bunalım Arttıkça Büyüklerin Kârı da Artıyor adlı yorumuna tümüyle katılıyorum. 24 Ocak 1980 kararlarının işçi, köylü, memur, küçük esnaf gibi toplum kesimlerine ekonomik bunalımın yükünü taşıtma; büyük holdingler ve onların bankalarına ise her türlü olanağı sağlama amacıyla uygulandığı pratikte kanıtlanmıştır.

İşsizlerin sayısı durmadan çoğalmakta, hayat pahalılığı ise tüm emeğiyle geçinenleri yarı aç-yarı tok yaşamak zorunda bırakmaktadır. Arayış'da da vurgulandığı gibi bu ekonomik modelde tekelleşme hızlanmakta, bu da halkın zararına olmaktadır.

Yavuz ERDE
Söke

KÖYLÜNÜN KADERİ

Türk köylüsü yıllardır sürüp giden bozkır yaşamının sonucu olarak çevresine iyice uymuş, açlık susuzluk, doğanın ve insanın baskısına karşı sabır ve tahamülle cevap veren, başkalarının kolayca tahammül edemeyecekleri koşullar altında bile nefsini ve neslini koruyup sürdürebilecek güçte üstün bir yaratıktır.

Yokluklar, kıtlıklar, kuraklık, sel ve benzeri gibi baskılar altında kabuğuna çekilip durgunlaşan köylü, ortamın değiştemi bir kaç damla yağmurun toprağa düşüp ılık meltemlerin esmeye başlaması ile çektiklerini hemen unutup yeni ürünler elde etmeye koyulur. Köylü yokluk karşısında direnmeyi bildiği kadar varlığını değerlendirmeyi de bilir.

Üretim tabiata karşı yapılan bir mücadeledir, ama bu mücadeleyi insanlar tek başına yapamadıkları gibi köylü de tek başına yapamaz. Devletin olanak ve yardımları sayesinde topluca yapılan üretim yöntemi ile elde edilir. Ülkemiz oldukça geniş verimli, zengin tarım topraklarına ve bitki yetişmesine elverişli bir iklime sahiptir.

Hangi toprakta ne üretileceği hakkında köylülere bilgi verilmeli, aydınlatılmalıdır. Tütün yakılıyorsa başka ürün yapılması için şartlar ve kararlar koşullandırılmalıdır.

Osman AKAR
Samsun

● ÖYKÜLERLE OYUNLAR ANADOLU TURNESİNDE

Devlet Tiyatrolarının geçen yıl uzun süre afişlerde kalan "Öykülerden Oyunlar"ı, Anadolu turnesine çıktı.

Oyunlar geçen sezon, Savaş Başar'ın yönetiminde, Yıldıral Akıncı ile Başar'ın ortak oyunuyla sahnelenmişti. Bu yıl oyunda Ayşe Erdurak rol alıyor. Oyunlar, kasabalarda, nikah salonlarında, kahvelerde, berber dükkanlarında sahnelenmiş ve ilgiyle izlenmişti.

"Öyküler" 23-26 nisan arası Eskişehir, 28 nisan Edirne ve 29-30 nisan'da Tekirdağ'da izlenebilecek.

Oyunlarda oniki öykü canlandıdırılıyor. Böylecçe Anadolu seyircisini "**Balıkçı ve Topal Martı**" **öyküsüyle Sait Faik Abasıyanık'ı, "Donumdaki Para", "Yarım Milyonluk Kazım Bey", "Şeytanın Telefonu", Hasta osman Hastaneye Yattığına Pişman", "Çicim Şu Pamuğu Eller mi'sin", "Odun"** ve **"Bip Bip Delisi"** öyküleriyle Muzaffer İzgü'yü, "Basit Bir Olay, "telefonda Bisiklet Yarışı" öyküleriyle Kishon'u "20 yıl sonra" adlı öyküsüyle O'Henry'yi tanı yabilecek.

"**Öykülerden Oyunlar**"da yedi öyküsü yer alan Muzaffer İzgü, **"Bir yerde oyun yazarı oyununu yazarken oyundaki olayı yaşamıyorsa oyundaki kişilerle bütünleşmiyorsa, onların kişiliklerine giremiyorsa, kısacası oyunun en küçük bir önemsiz bir bölümünde bile yoksa, mutlaka oyunun bir eksik yanı var demektir"** diyor.

Oyunun yönetmeni Savaş Başar ise şunları söylüyor:

"Oyunun amacı, seyirciyi oyunla bütünleştirmek, oyuncularla birlikte onu da olaya katabilmektir. Bu çalışmamızda, tüm dekoru, kullanarak geliştirmeye çalıştığımız sandalyeyle somutlaştırdık. Sandalyemiz bazan tüfek, bazan otomobil, bazen de yatak oldu. Zamanı da, sandalyeye yaklaşıp uzaklaşmalarla vermeye çalıştık. Bizim bir zamanlar meddahımız vardı. Uzun yıllar yaşadı ve devrini kapadı. Batı, meddahı alarak, tek kişilik gösteriye dönüştürdü. Biz, oyunculuk açısından, hem meddahı, hem batının tek kişilik oyununu aldık. Yeni bir tip yaratmaya çalıştık."

Hasnate mi, kestane mi ilgiyle izleniyor

● "HASTANE Mİ KESTANE Mİ?" İLGİYLE İZLENİYOR

Dr. Turhan Temuçin'in yazdığı ve Ankara Halk Tiyatrosunun sergilediği "Hastane mi Kestane mi" ilgiyle izleniyor.

Oyun, geçmiş dönemde Numune Hastanesi Başhekimliği yapan Turhan Temuçin'in ilk sahne yazısı. Temuçin çeşitli yayın organlarında yayınlanan öykülerini oyunlaştırmış. Her öykü, oyunda bir bölüm olarak ele alınıyor.

Dr. Turhan Temuçin, oyun üstüne şunları söylüyor:

"Hastane mi Kestane mi?' hepimizin hastanelerde tanık olduğu olayların sergilenmesidir. Bu olayları hepimiz yaşamışızdır da hastaneye bir daha düşeriz diye söylemekten, yakınmaktan çekinmişizdir.

Hastaneyi gerçekleri ile ramp ışıklarına çıkarırken, suçu doktorlarda, hemşirelerde, hastada, hastabakıcıda değil, hastanenin halk yararına işlemeyen bozuk düzeninde aradık"

Oyunda, hastaların delirttiği doktorlar, ilgisizliğin öldürdüğü hastalar sağken morga kaldırılan, öldükten sonra taburcu edilenler var.

"Hastane mi Kestane mi?" bir doktorun ağzından olayların anlatılması şeklinde sergileniyor. Oyuncular, doktorun anlattıklarını görüntülüyorlar. Her bölüm, kendi konusunu içeren, şarkı ve danslarla son bulbuyor.

● AST, MAYIS'TA İSTANBUL'A, HAZİRAN'DA İZMİR'E GİDİYOR

Baharla birlikte, tiyatrolarımız da turne hazırlıklarını hızlandırdılar. Perdelerin, üç büyük kentin yanısıra, Anadolunun çeşitli yörelerinde de açılması için çalışılıvor.

Ankara Sanat Tiyatrosu da bu yıl ki turnelerine İstanbul ve İzmir'den başlıyor. Tiyatro 1 Mayıs'tan başlayarak İstanbul Kenterler tiyatrosunda "Hikaye-i Mahmud Bedreddin", "Sınırda Duvar" ve "İyi bir Yurttaş Aranıyor" adlı oyunları sunacak.

Ataol Behramoğlu'nun yazdığı, Deniz Türkali'nin seslendirdiği "İyi Bir Yurttaş Aranıyor" AST repertuarında "Konuk Gösteri" olarak yer alıyor. Gösteriyi sahneye Rutkay Aziz hazırladı. Müziklerini Maksut Göksu, çevre düzenlemesini Vecdi Sayar yaptı.

"**Hikaye-i Mahmud Bedreddin**" i Mehmet Akan yazdı ve sahneledi. Oyunun müziklerini Timur Selçuk, dekor ve giysilerini Metin Deniz hazırladı.

"**Sınırda**" ve "**Duvar**"ı ise Muzaffer İzgü yazdı. Rutkay Aziz'le Yılmaz Onay yönettiler. Müzikleri Ünal Büyükokutan ile Maksut Gökşu hazırladılar. Vecdi Sayar çevre düzenlemesini yaptı. Nezih Danyal giysileri hazırladı.

Hikaye'i Mahmud Bedreddin

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

GİZLİ İŞSİZLİK

... Türkiye'nin tarımsal yapısı üzerine ufak çaplı bir araştırma yaparken, 4 Nisan 1981 tarihli derginizde yayınladığınız "küçük topraklar daha verimli" başlıklı yazıyla ilgili bir iki bulguyu kullanarak bir eleştiriyle Arayış'ınıza (daha doğrusu Arayış'ımıza) katkıda bulunmak istedim. Yazacaklarımdan, toprak reformuna karşı olmak gibi daha genel bir çıkarımda bulunmamanızı da dilerim. Özellikle, tarımda küçük üreticiliğin ideal düzen olduğu görüşü, Ghandive Narodnik denemeleriyle havada kalmıştır. Ekonomide "ilkin birikimin" hızla olabilmesi için mülk-sözleşme süreci dolayısıyla ücretli emek arzının artması gerekir. Aile işletmeleri üzerinde oturan küçük üreticiliğin varlığı ise bu gelişmeye direnç teşkil eder. Bu nedenle sermaye birikiminin hızını kaybetmesine karşın, küçük üreticiler ekonomisi olmanın özelliğinden dolayı tefecilik (mali sermaye) hızla gelişir.

Böyle bir köylü ekonomisinde, pazar ile bağlar zayıf, öz tüketimin üretime oranı yüksek, aile işletmeleri birbirinden kopuk bir yapı söz konusudur. Yani içpazarın gelişmesine engel bir yapı.

Gizli işsizlik küçük üreticiliğe ilişkin bir husustur. Üretim ve üretilenin bölüşümünde birim bütün olarak ailedir. Ancak pek çok insan direkt olarak üretimde değil, fakat bölüşümde ailenin bir üyesidir. Köylü aile işletmesinde emeğin marjinal hasılatının düşmesi, aile ihtiyaçları karşılanmadıkça köylülerin çalışmasına engel olmaz.

Küçük üreticilik, aynı yapısal nedenlerle sermaye stoğunun etkin kullanılmasını önlemekte ve israfına yol açmaktadır. Özellikle bağımsızlık, gösteriş için istihlak, özel araç, ihtiyaç saiki ile tasarruf gibi nedenler üretimin optimizasyonu sağlanamamaktadır.

Sanırım, bu kısa bulgulardan sonra, ya sizin yahutta benim yazdıklarımda değiştirilmesi gereken noktalar ortaya çıkıyor.

Ankara - R. Fatih ÖZÇELİK

İNSAN

Türkçe Sözlükte şöyle tanımlanıyor insan: "**Memelilerden, iki eli olan, iki ayak üstünde dolaşan, sözle anlmaşan, üstün zekâsı olup düşünen canlı.**" Sözlük tanımı böyle olan insanın, felsefe yönünden tanımlaması da şöyle: "**Bilinçli ve toplumsal varlık... İnsan doğanın ürünüdür ve yaşambilimsel evrimin sonucudur.**"

İnsan tanımı kesinliğini yitirir, özünden boşalırsa, insanla ilgili olumsuz deyimler çoğalır ve de yaşamayı seçtikleri için değil, çıkarları için yaşayanlar, ortalığı toza-dumana boğma; namuslu-dürüst insanları geri planda tutturma, baykuş gibi her yere tüneme çabasına girerler. İnsan sevgisinden nasipsizler, yol gösteren misyoner kılığında devletin sürekliliğini kemirme, hizmetin yansızlığını yozlaştırma, el aşıyla dost ağırlama yarışında olurlar.

Sokrates: "**İnsan herşeyi apaydınlık görebilecek bir olgunluğa vardıktan sonra, yani önce kendisi iyinin ne olduğunu anlayış kendi kişiliğine bir düzen verdikten sonra, insanlara ve topluma düzen getirebilir, yöneticilik katına çıkabilir.**" der. Sokrates'in üzerinde durduğu insandır. Kini biriktirmiş, düşmanlıkları dehşet doruğuna çıkarmış dostluklar değil. Kinsiz, düşmanlıklardan arındırılmış bir ülkeyi insanlar yaratabilir ancak. Bu yüzden insanın yanında olanlarla çıkar ve çıkar gruplarının yanında olanları, yani insanlarla taslakları birbirinden ayırmak, ayıklamak, birliktelik açısından önem taşımaktadır demek aşırı olmasa gerektir.

İhsan ATAR
Ankara

ESNAF VE SANATKAR

Konum Arayış derginizde esnaf ve sanatkara yer vermenize, sanatkardan eleştiri istemenize bir sanatkar olarak çok teşekkür ederim. "ARAYIŞ" dergisinin ilk çıkışından buyana her hafta tamamını okuyorum.

Ben oniki yaşımdan buyana terziyim. 1970'de dükkan açtım. Fakat krediyi çok zorla alıyoruz. Hiç alamıyan da çok. Bağkur da faydasız. Şahsım aniden hasta oldum. Doktora hastaneye ilaca ekmek paramızı verdim.

Hacı YARDIMCIOĞLU

SÖYLEŞİ

Derginiz Arayışın birinci ve ikinici sayısını alıp incelemeye ve yorumlamaya çalıştım. Arayış'ta öz olarak halkın sesinin, görüşlerinin duyurulması, yansıtılması erek edildiği görüşü işlenmektedir.

Bedrettin MUSTAFA

YÜKSEK ÖĞRENİM YASA TASLAĞI VE İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

Yüksek Öğrenim kurumlarının yüzde 90'ına yakınının üç büyük ilimizde toplandığı bilinmektedir. Yetkililerimiz bunun mahzurlarını görmekte ve büyük illerimizden ters yönlü bir göçü geliştirmenin çabasına girdiklerini saklamaktadırlar. Hal böyle olunca sayısız yüksek öğrenim kurumuna sahip İstanbul'a İnönü Üniversitesini eklemenin ne yararı olacaktır? Eğer İsmet Paşanın anısına saygı olarak İstanbul'da İnönü Üniversitesi kuruluyorsa buna saygımız var. Ancak bilinmeli ki İsmet İnönü hayatta olsaydı sevgili Malatya-sı'ndaki tek üniversitenin kapatılmasına mutlaka karşı çıkar ve çok üzülürdü.

Kuruluşu ile ilgili yasa çıkalı tam altı yıl oluyor. Bu süre içerisinde çeşitli engellemelere, kurucu Rektörünün uzun bir hastalıktan sonra rahmetli olmasına ve halihazırda rektör vekili ile yönetilmesine rağmen Malatya Üniversitesi olumlu bir gelişme içerisindedir. Kamulaştırma işlemleri gerçekleştirilmiş ve bugünkü değer üzerinden bir milyar TL değerinde 6550 dönüm araziye üniversite sahip olmuştur.

Türkiye haritasına bakıldığında Malatya ve Sivas illerinden çok daha müsait olmıyan yerlerde Üniversitelerin bulunduğu görülecektir. Malatya ve Sivas'ta Üniversitenin gelişmediği iddiası yanlıştır. Yansız araştırmalar yapıldığında bu yanlışlık açıkça görülecektir. Yetkililerimize sesleniyoruz. Ulusal birliğe en çok muhtaç olduğumuz bu günlerde Malatya da İsmet Paşanın aziz hatırası için kurulan İnönü Üniversitesini, Sivas'ta 4 Eylül 1919 ruhunu ebedileştirmek için kurulan kültür abidesi Cumhuriyet Üniversitesini kapatarak bizleri büyük üzüntü içerisinde bırakmasınlar.

N. Ergin GÖKÇE
Malatya

BİZİM DE BAZI ÖNERİLERİMİZ VAR

Arayış Dergisinin bir takipçisi olarak diğer arkadaşlarım gibi benim de bir önerim olacak. Yöremde yapmış olduğum izlenimler sonucu derginin tümünün okunmadığı kanısındayım. Buna neden olan bazı yazıların derin ve uzun olmasında gördüm. Derginin tümünün okunup halka yayılması için bazı ilgi çekici konulara değinerek köşelere yer verilmesi faydalı olur kanısındayım.

Bir konuya daha deyinmek istiyorum: Barışa kardeşliğe, kırgınlıkları unutmaya ihtiyacımız olduğu bir dönemde, Hükümetin bir üyesi sık sık geçmişi hatırlatarak buna engel oluyor. TRT'de bu sayın bakanın konuşmalarına sık sık, uzun uzun yer veriyor. Sayın Bakanın başarı olarak gösterdiğini herkes yapabilir. Amaç tüketimi durdurarak fiyat artışını önlemekse, yapılanlardan daha çok zamlar yapılarak bu iş daha iyi yapılabilir.

Tüm Arayış ailesine mutluluk ve başarılar dilerim.

Dursun GÜL
Sivas

BULMACANIN ÇÖZÜMÜ:

SOLDAN SAĞA: 1- Karacaoğlan, 2- Ulu, Urba, Fas,- 3 Ta, Ur, İta, Zu. 4- Omca, Oya. 5- Durmuş, Alev. 6- Han, Er. 7- Ana, İniş, 8- Bön, Ole. 9- İr. Bora, İnka. 10- Lümen, Baç, İl. 11- Ulubat, Şap. 12- Kamara, Araf.

YUKARDAN AŞAĞI: 1- Kutadgubilik. 2- Ala, Örü. 3- Ru, Orhan, Mum. 4- Umman, Bela. 5- Curcuna, Onur. 6- Ar, Aş, Er, Ba. 7- Obi, El, Aba. 8- Gato, Ata. 9- Aya, İliç. 10- Af. Alenen, Şa. 11- Naz, Kiaf, 12- Suavi Süalp.